

Cilt - Volume 3

ULUSLARARASI YÜKSEKÖĞRETİMDE | INTERNATIONAL CONGRESS ON
YENİ EĞİLİMLER KONGRESİ: | NEW TRENDS IN HIGHER EDUCATION:
DEĞİŞİME AYAK UYDURMAK | KEEPING UP WITH THE CHANGE

KONGRE CONGRESS

BİLGİYE ERİŞİM • BİLGİYİ ÜRETME • BİLGİYİ KULLANMA • BİLGİYİ YAYMA
ACCESSING KNOWLEDGE • PRODUCTION OF KNOWLEDGE • UTILIZATION OF KNOWLEDGE • DISSEMINATION OF KNOWLEDGE

12-13 **NİSAN** / **APRIL** 2016

www.aydin.edu.tr | nthe.aydin.edu.tr

**İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ YÜKSEKÖĞRETİM
ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ**

**“ULUSLARARASI YÜKSEKÖĞRETİMDE YENİ EĞİLİMLER:
DEĞİŞİME AYAK UYDURMAK KONGRESİ”
RAPORU**

AÇILIŞ KONUŞMALARI VE PANEL SUNUMLARI

Redaksiyon Komitesi Üyeleri

**Yrd. Doç. Dr. Aşın KAPLAN SAYI
Uzman Zuhâl TOPÇU
Arş. Gör. Zeynep Gonca AKDEMİR**

2015

Kongre Başkanı
Dr. Mustafa AYDIN

Editör
Prof. Dr. Ahmet Metin GER

Düzenleme ve Yürütme Kurulu
Prof. Dr. Ahmet Metin GER
Prof. Dr. Hamide ERTEPINAR
Yrd. Doç. Dr. Ayşin KAPLAN SAYI
Öğr. Gör. Hande TANBERKAN SUNA
Arş. Gör. Zeynep Gonca AKDEMİR

Kitap Tasarım
İstanbul Aydın Üniversitesi
Görsel Tasarım Birimi / Akademik Çalışmalar Koordinasyon Ofisi

Kapak Tasarım
Nabi SARIBAŞ

Teknik Editör
Hakan TERZİ

İdari Koordinatör
Nazan ÖZGÜR

Baskı ve Cilt
Armoninuans Matbaa

Adres: Yukarıdudullu, Bostancı Yolu Cad. Keyap Çarşısı B-1 Blk. N.24 Ümraniye/İst.
Tel: 0216 540 36 11 pbx **Faks:** 0216 540 42 72 **E-Mail:** info@armoninuans.com

Takım Numarası
978-605-4303-88-5 (Tk)
ISBN
978-605-4303-91-5 (3.c)

Copyring © İstanbul Aydın Üniversitesi

Bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan İstanbul Aydın Üniversitesi'nin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Bu kitabın tüm hakları, İstanbul Aydın Üniversitesi'ne aittir.

İçindekiler

GİRİŞ

1. AÇILIŞ KONUŞMALARI

1.1. Prof. Dr. Ahmet Metin Ger 'in Konuşması	1
1.2. Rektör Prof. Dr. Yadigar İzmirli' nin Konuşması	3
1.3. Dr. Mustafa Aydın'ın Konuşması	5
1.4. Prof. Dr. Sezer Komsuoğlu'nun Konuşması	9
1.5. Orhan Erdem'in Konuşması	13
1.6. Prof. Dr. Halis Ayhan'ın Konuşması	17

2. ÇAĞRILI KONUŞMACILARIN KONUŞMALARI

2.1. Prof. Dr. Pavel ZGAGA'nın Konuşması	21
2.2. Prof. Dr. Mehmet Durman'ın Konuşması	31
2.3. Mr. Colin TUCK'ün Konuşması	37
2.4. Prof. Dr. Sezer Komsuoğlu'nun Konuşması	43
2.5. Prof. Dr. Ali Paşa Ayas'ın Konuşması	47

3. PANEL KONUŞMALARI

3.1. Prof. Dr. Ahmet Metin Ger 'in Konuşması	55
3.2. Prof. Dr. Servet Özdemir'in Konuşması	55
3.3. Prof. Dr. Ahmet Metin Ger 'in Konuşması	59
3.4. Prof. Dr. Pavel ZGAGA'nın Konuşması	59
3.5. Prof. Dr. Ahmet Metin Ger 'in Konuşması	61
3.6. Prof. Dr. Cemil Öztürk'ün Konuşması	61
3.7. Prof. Dr. Ahmet Metin Ger 'in Konuşması	63
3.8. Nuran Çakmakçı'nın Konuşması	63
3.9. Prof. Dr. Ahmet Metin Ger 'in Konuşması	65
3.10. Prof. Dr. Hasan Saygın'ın Konuşması	65
3.11. Prof. Dr. Ahmet Metin Ger 'in Konuşması	68

GİRİŞ

İstanbul Aydın Üniversitesi (İAÜ) Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Türkiye’de yükseköğretim çalışmalarını olumlu yönde geliştirmeyi hedefleyen, günceli, değişen ihtiyaçları ve dinamikleri tespit eden bir merkez olarak; bu ihtiyaçlara yönelik birçok yapı, sistem oluşturmakta ve etkinlikler düzenlemektedir. Elinizdeki rapor bu etkinliklerden birisi olarak Eğitim Fakültesi işbirliğiyle 12-13 Nisan tarihlerinde Ceylan Intercontinental Otel ve İstanbul Aydın Üniversitesinde düzenlenen ‘‘Yükseköğretimde Yeni Eğilimler: Değişime Ayak Uydurmak Kongresi’’nin ilk gün konuşmalarını içermektedir. Dünya küreselleşmekte; bu küresellik ise eğitimin sınır ötesine taşınmasına sebep olmaktadır. Bu durum özellikle Yükseköğretim kurumlarını etkilemekte olup; beraberinde ciddi bir hareketliliği de getirmektedir. Gelişen teknoloji, ortaya çıkan hareketlilik ise uluslararasılaşma, kalite ve akreditasyon gibi kavramları ön plana çıkarmaktadır.

Bu kavramları akademik ortamlarda ele almak ve bu konularla ilgili çalışmalar yapmak içinse Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ülke düzeyinde ve küresel düzeyde Yükseköğretim konulu işbirliklerini oluşturma konusunda aktif çalışmalarını devam ettirmektedir. Bu çalışmalardan birisi olan ‘‘Uluslararası Yükseköğretimde Yeni Eğilimler: Değişime Ayak Uydurmak Kongresi’’ ile Yükseköğretim konusunda çalışmalar yapan kişi ve kurumlar bir araya getirilmiş ve Yükseköğretime ilişkin durum tespiti yapılmasının yanı sıra Yükseköğretim çalışmalarının nasıl geliştirilebileceği üzerinde durulmuştur. Kongre güncel sözlük anlamına göre; ‘‘bir kuruluş veya kurumun gündemindeki sorunları, temel konuları konuşmak için düzenlenen ulusal veya uluslararası bilimsel toplantı’’ olarak geçmektedir. Bu çalışmada, Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Eğitim Fakültesi tarafından ‘‘Uluslararası Yükseköğretimde Yeni Eğilimler: Değişime Ayak Uydurmak Kongresi’’ ne katılan kamu-özel olmak üzere Yükseköğretimdeki yeni eğilimlerin ve Dünya ölçeğinde yapılan yükseköğretime ilişkin çalışmaların paylaşılması ve Yükseköğretimde kalitenin artırılmasına yönelik değerlendirmelerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Rapor, 12-13 Nisan 2016 tarihinde YOK yetkilileri, MEB Yetkilileri ve Avrupa’dan konuşmacıların katılımıyla gerçekleştirilen ‘‘Uluslararası Yükseköğretimde Yeni Eğilimler: Değişime Ayak Uydurmak Kongresi’’nde yapılan konuşmaların deşifresine dayalı olarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda dokümanın birinci bölümünde İstanbul Aydın Üniversitesi Kongre Akademik Direktörü Prof. Dr. Ahmet Metin Ger, İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yedigâr İzmirli ve İstanbul Aydın Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Dr. Mustafa Aydın, YÖK Temsilcisi Prof. Dr. Sezer Sener Komsuoğlu, Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Orhan Erdem ve İstanbul Aydın Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Halis Ayhan’ın açılış konuşmaları yer almaktadır.

Dokümanın ikinci bölümünde ise Çağrılı Konuşmacılar olan; Slovenya Milli Eğitim Eski Bakanı ve EUA Kalite Süreçleri Yöneticisi Prof. Dr. Pavel ZGAGA – ‘‘Balkanlarda Yükseköğretimde Yeni Eğilimler ve ERASMUS Öğrencilerinin Balkanlarda Yaşadığı Sorunlar’’; Bilgi Üniversitesi Eski Rektörü Prof. Dr. Mehmet DURMAN ‘‘Yüksek Öğretimde Uluslararasılaşma ve Kalite Güvencesi’’; EQAR Direktörü ve ENQA ve ESU üyesi Mr. Colin TÜCK ‘‘Avrupa’da Yükseköğretimde Yeni Eğilimler ve Kalite Süreci’’; YÖK Başkan Baş Danışmanı Prof. Dr. Sezer KOMSUOĞLU ‘‘21.yy’da Yükseköğretime Bekleyen Zorluklar’’ ve Prof. Dr. Ali Paşa AYAS ‘‘Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin Akreditasyon Süreci’’ konularını ele almışlardır.

Dokümanın üçüncü bölümünde ise panel konuşmaları yer almakta ve Yükseköğretimde dünyadaki eğilimler nedir? Yükseköğretimde neler oluyor? Türkiye'nin gerçekten proaktif bir yükseköğretim vizyonu var mıdır? Yükseköğretim stratejisi var mıdır? Yükseköğretim kurumları nasıl olmalıdır? Dünya çapında bir üniversite olmak için neler yapmak gerekmektedir? Yükseköğretimde eşitlik söz konusu mudur? Türkiye'de öğretmen yetiştirme ne durumdadır ve nasıl geliştirilmelidir? Öğretmen eğitiminde akreditasyon süreci nasıl işlemektedir? 21.yy'da üniversiteler nasıl yeniden şekillendirilmelidir? sorularına cevap aranmaktadır. Çok ciddi bir emek sarf edilen kongrenin ve sonuçlarının eğitimle ve Yükseköğretim çalışmaları ile ilgilenen herkese yol göstermesi, yönlendirici ve ışık tutucu olmasını diler; tüm bu çalışmanın yürütülmesinde sunduğu desteklerden dolayı İstanbul Aydın Üniversitesi Mütevelli Heyeti ve Rektörlüğe teşekkürlerimizi sunarız.

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr. Ahmet METİN GER - İstanbul Aydın Üniversitesi Öğretim Üyesi:

Sayın Bakan Yardımcım, Sayın YÖK Temsilcim, Sayın Mütevelli Heyet Başkanım, Sayın Mütevelli Heyet Üyelerim, Sayın Rektörlerim, değerli konuklar, değerli meslektaşlarım, akademisyenler, sevgili öğrenciler ve basınımızın değerli mensupları, İstanbul Aydın Üniversitesi (İAU)'nin ev sahipliği yaptığı Uluslararası Yükseköğretimde Yeni Eğilimler: Değişime Ayak Uydurma kongresine hoş geldiniz diyorum.

Üniversiteler tarihsel değişime karşın temelde toplumun gelişimini, refahını ve bireylerin kalitesini arttırmak olarak tanımlanabilecek temel işlevlerini her zaman muhafaza etmişlerdir. Günümüzde onlardan beklenen; araştırma yaparak bilgi üretmek, üretilen bilgiyi eğitim yoluyla aktarmak, topluma hizmet etmek, girişimcilik ve uluslararasılaşmaktır. Üniversite bir sistem olarak akademisyenleri ve öğrencileri girdi olarak almakta ve üniversite olarak bir artı değer katma değer üretmektedir. Söz konusu katma değer önemli bir boyutu kaçınılmaz bir şekilde bilime olan katkıdır. 21'inci yüzyılda bilim teknoloji sarmalının getirdikleriyle yükseköğretim sistemini yeniden şekillendiren ve hedefleri gözden geçirmesini gerektirecek pek çok yeni kavram gündeme gelmiştir. Bu yeni kavramlar arasında kitlesel eğitim, sürekli eğitim, elit eğitim, programlar arası esnek eğitim, ileri eğitim teknolojileri gibi eğitimin içeriği, kapsamı ve niteliğiyle ilgili olduğu gibi küreselleşme gibi bağlamıyla ilgili kavramlar da sayılabilmektedir. Yeni gündem yükseköğretim sisteminin gelenekselleşmiş bazı karşıtlıklarına ek olarak yeni karşıtlıkları da gündeme getirmektedir. Örneğin; teori ile pratik, araştırma ile eğitim öğretim, doğa bilimleri ile beşeri bilimler ve sosyal bilimler arasındaki denge ya da ağırlık oranı gibi gelenekselleşmiş karşıtlıkların yanı sıra; yukarıdakiler kadar gelenekselleşmiş olan, ancak yeni tanımlanmış gereksinimlere göre yapılandırılmaları gereken, akademik özgürlük ile toplumsal sorumluluk, geleneksellik ile inavosyan otonomi ile devlet yönlendirmesi, kitlesellik ile elitistlik, ihtisaslaşma ile genel bilgi gibi karşıtlıklar ve kısmen gündeme gelmiş olan ya da yakında gündeme gelecek olan akademik kendini denetim, merkezi denetim ile pazar denetimi arasındaki tek disiplinlilik ile disiplinler arasındaki, bölgesellik ile uluslararasılıkla arasındaki mesleki eğitim yüksek eğitim ile sürekli eğitim arasındaki tam zamanlı öğrenciler ile kısmi zamanlı eğitim arasındaki yerinde eğitim ile uzaktan eğitim arasındaki karşıtlıklar yeni gündemi tanımlayacak karşıtlıklar olarak sıralanabilmektedir. Tüm bu yeni boyutlara karşın üniversiteler temelde ekonomik ve toplumsal gelişime katkıda bulunarak toplumun refah düzeyini arttırmak üzere vardır. Bu nedenle yeni gündem bağlamında geçerli olabilecek tüm eğilimler bu karşıtlıkların bir arada nasıl yaşatabileceğini yönelik yaklaşımları içermelidir. Kısacası, yeni eğilimleri tanımlayan karakteristikler; bilim toplumun şekillendirebilme, istihdam edilebilirliği sağlanabilme, kaliteyi arttırabilme, rekabetçiliği sağlayabilme ve belki de en önemli yeni öğretme öğrenme yaklaşımlarını geliştirme olarak sıralanabilmektedir.

Yukarıdaki karakteristikler ile tanımlı yeni eğilimler ulusal ve bölgesel çözümlenmelerle sınırlı kalmadan, karşıtlıklardan birisini diğerine tercih etmeyip tüm karşıtlıkların beraberce yaşandığı bir ortamın oluşturmasına yönelik olup, küreselleşmeyle baskın bir şekilde gündeme gelen ve büyük bir hızla artacağına inanılan ülkelerarasındaki öğrenci değişimine de cevap veren yaklaşımları da kapsamaktadır, kapsama sahiptir.

Bu bağlamda programların eş değeri, eğitimin niteliği, uluslararası akreditasyonu gündeme getirmiştir. Bunun temel nedeni yükseköğretimde akreditasyonu zorlayan en önemli etken olan uluslararası teknolojik ticari bütünleşmedir.

Sonuç olarak kültürel, siyasal, bilimsel ve ekonomik gelişmeye öncelik etme işlevlerini sürdüren üniversiteler hem kendilerini hem de kendilerinden büyük beklentileri bulunan insanlığı 21'inci yüzyıla hazırlamak için hem yeni eğilimlerin belirlenmesi sürecinde etkin rol üstlenmeli hem de yeni eğilimlerle tanımlı değişim sürecine ayak uydurmalıdır. Kongremize Türkiye'den 60'ı aşkın üniversite, yurtdışından 10'u aşkın üniversitenin katkısı olmuştur. Toplam 107 bildiri yarınki oturumlarda tartışılacaktır. Umarım, üniversiteler için ve insanlık için yararlı bir kongreyi hep beraber el ele tamamlarız. Hepinize teşekkür ediyorum, tekrar hoş geldiniz.

Prof. Dr. Yadiğâr İZMİRLİ – İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü:

Sayın Bakan Yardımcım, Sayın Mütevelli Heyet Başkanları, Sayın Rektörler, saygı değer öğretim üyeleri, sevgili öğrencilerimiz ve değerli katılımcılar İstanbul Aydın Üniversitesi Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Eğitim Fakültemizin öncülüğünde düzenlemiş olduğumuz Uluslararası Yükseköğretimde Yeni Eğilimler: Değişime Ayak Uydurma kongresine hoş geldiniz, şeref verdiniz.

Son yıllarda yükseköğretim alanında küresel ölçekte ve ülkemizde çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bilim ve teknoloji hızla gelişmekte ve değişmekte, özellikle bilişim teknolojilerindeki bilgiyi üretme, bilgiye erişim, bilgiyi kullanma ve yayma noktalarında ortaya çıkan büyük değişimler yükseköğretimin yapısını da etkilemektedir. Yükseköğretim kurumları bilim ve teknolojinin talepleri ve fırsatlarına yönelik bireyler yetiştirmek ve bireylerin bilginin bu döngüsüne ayak uydurmalarını sağlamak adına politikalar şekillendirmektedirler. Zira eğitim kurumları öncü olmak, değişim ve yeniliğe hazırlıklı, duyarlı olmak zorundadır. Esasen yükseköğretim kurumlarının kurumsal bir yapı kazanmasının kökenlerinde günümüz üniversitelerini de kalıcı bir şekilde etkileyen üniversite sistemi yer almaktadır. Bu yapı 20'inci yüzyılın ilk yarısında tekrar ele alınarak üniversite anlayışı yeniden biçimlendirilmeye çalışılmış ancak ikinci Dünya savaşından sonra bu anlayışta önemli değişim yaşanmıştır. 20'inci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD'de yaygınlaşmaya başlayan 'üniversiter' anlayışın temel nitelikleri arasında eğitim, öğretim ve araştırma geliştirmenin yanında topluma hizmet fonksiyonu da bu fonksiyonlara eklenmiştir. Diğer yandan mesleki eğitim önem kazanmış ve yükseköğretim seçkinlerin yararlandığı alan olmaktan çıkıp kitleleşmiştir. Son yıllarda ise en önemli gelişme ve değişim kanaatimce girişimci üniversite kavramının öne çıkmasıdır. Böylece üniversiteler nitelikli insan kaynağını oluşturma ve araştırma gibi geleneksel akademik işlevlerin yanı sıra teknoloji transferi, inovasyon, ekonomik, sosyolojik ve kültürel anlamda topluma katkıda bulunmayı da görevleri arasında tanımlaya başlamışlardır. Böylece yükseköğretim kurumları dış dünyanın taleplerine ve piyasanın isteklerine uyum sağlamak hedefiyle eğitim, öğretim ve araştırma yapma yanında topluma hizmet sunma işlevlerini yüklenen organizasyonlar topluluğu haline gelmektedir. Artık bilim için bilim değil, pratik sorunların çözümü için öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Yeni anlayışta devlet artık üniversite hizmetlerinin sağlayıcı olmaktan yavaş yavaş çıkıp düzenleyicisi olma işlevini üstlenmeye başlamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak üniversiteler bütçelerini girişimci üniversite olmanın gereği olarak üniversite sanayi iş birliği çerçevesinde piyasaya yönelik bilgi, bilim üretimi karşılığı piyasadaki karşılıma başlamaktadırlar. Gelişen teknolojinin ve yaşanan değişimin hızına yetişebilmek için "hayat boyu öğrenim" kavramı ön plana çıkmaktadır. Bugün burada üniversitemizin gerçekleştirmiş olduğu "Yükseköğretimde Yeni Eğilimler: Değişime Ayak Uydurma Kongresi"nin temel amacı da günümüz yükseköğretim alanında ortaya çıkan yeni eğilimleri bilgi ve bilişim teknolojilerindeki değişim çerçevesinde gözden geçirmek, uygulamaları tartışmak ve paylaşmaktır.

Bu kongrenin tüm yükseköğretim camiasına ve ülkemize hayırlı olmasını diler, Sayın bakan yardımcımız olmak üzere tüm değerli katılımcılara, bu kongrenin gerçekleşmesine emek veren değerli çalışma arkadaşlarıma ve elbette üniversitemize bu imkânları sunan değerli Mütevelli Heyet Başkanım Dr. Mustafa Aydın'a şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum.

Dr. Mustafa AYDIN – İstanbul Aydın Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı:

Sayın Bakan Yardımcım, Yükseköğretim Kurumu Danışmanımız ve Kocaeli Üniversitesi eski Rektörü çok vefalı dostumuz Prof. Dr. Sezer Hocamız, değerli katılımcılar, değerli rektörlerimiz, hepimizi İstanbul Aydın Üniversitesi (İAÜ) Mütevelli Heyeti Başkanı olarak saygıyla selamlıyorum.

Değerli hocalarımızın da ifade ettiği gibi üniversitemizin Umman’da bir damla misali ve sadece ülkemizin değil ama özellikle de kalkınmakta olan ülkelerin büyük problemlerinden birisi olan yükseköğretimdeki yeni eğilimler, yaklaşımlar ve yöntemler konusunda acaba bir damla katkı sağlanabilir mi, diye Metin Ger hocamızın ve Eğitim Fakültemizin değerli Dekanı Hamide Ertepinar hocamızın başkanlığındaki ekipler tarafından böyle bir kongre hazırlandı. Umuyorum ve inanıyorum ki katkı sağlayacaktır, faydalı olacaktır. Yarın gün bitiminde inşallah katılanlar vasıtasıyla mesajın iletilmiş olduğu kesimlerin bu çalışmalardan bir nebze dahi olsa yararlanacağını düşünmekteyim.

Müsaade ederseniz ben bir akademisyen mantığıyla değil de biraz eğitim yatırımcısı, biraz dünyadaki eğitimi algılamaya çalışan bir üniversitenin Mütevelli Heyet Başkanı olarak bir yaklaşım sergilemek istiyorum. Daha konuşmamın başında eğer eksiklik yaparsam bütün akademisyen hocalarımdan, bütün değerli katılımcılardan özür diliyorum.

Tabii 21’inci yüzyılda globalleşen dünyada ve teknolojinin her gün akşamdan sabaha değişim gösterdiği bu çağın gelişmesi karşısında, bütün dünya ne yapacağını şaşırılmış durumdadır. Çünkü teknoloji nerede duracak, teknolojinin yarın nasıl bir yöne gideceğini hiç kimse kestirememektedir. Bu çalışmaların ve bu değişimlerin içerisindeki en büyük parametre de üniversitelerdir. Dolayısıyla üniversiteler bu değişime, yeniliğe, teknolojik çalışmalara ne kadar ayak uydurabiliyorsa toplumun ihtiyaçlarına da o kadar cevap verebiliyor durumda olmaktadır. Eğer bu değişimden, gelişmelerden ve yeniliklerden kendilerine yeterli pay çıkaramıyorlarsa, bırakın topluma ışık tutmayı, ön açmayı, maalesef toplumun gerisinde bile kalmaktadırlar. Üniversite olmak her şey değildir tabii, üniversite üstlenmiş olduğu misyonu yerine getirebiliyor, ‘Universal’ olmuş oluyor ise az önce söylemiş olduğum değişim ve dönüşümü kendi iç yapısına uygulayıp, içerisinde bilgiyi ürüne dönüştürüp, toplumuyla veya toprağıyla bütünleşip sunabiliyorsa üniversite görevini yapmış olmaktadır. Aksi takdirde, kendi içinde bir şeyler yapan, kendi içerisinde üreten ama bırakınız kendi ülkesini bırakınız evrenselliği global dünyayı sadece kendi lokasyonunda, kendi ilçesinde veya kendi iline dahi bir katkı sağlamıyor ise ondan kopuk, o topraktan kopuk, o toplumdaki kopuk bir takım çalışmalar yapıyorsa bendenize göre üniversite görevini yerine getirmiş olmamaktadır.

Bilgi niçin vardır, niçin üretilir? Bilgi insanlık için üretilmektedir, bilgi gelecek için üretilmektedir ama öncelikle o üniversitenin bulunmuş olduğu o çevredeki toplum için üretilmektedir. Belki birçok dünyanın başka yerlerinde de benzer problemler olabilir ama bir üniversite kurulduğu zaman ben evrensel üniversiteyim, tamam evrensel üniversitesin, tamam dünya üniversitesisin ama sen bulunduğun kente ne katıyorsun? Üniversiteler öncelikle kendi bulunmuş oldukları, toplumlara katkı sağlamak zorunluluğunu kendi içlerinde hissetmelidirler. Toplumundan ve toprağından uzak-

laşmış, etrafı duvarlarla çevrili açık hapishaneler görünümündeki üniversite kavramını artık yüz-yılımız arkada bırakmak zorundadır. Aksi takdirde seçilmiş insanların sadece eğitimini almış olduğu bir üniversite ve üretilen bilginin de sadece seçilmiş insanlara sunulan bir eğitim kurumundan öteye geçilememektedir. Tabii ülkelerimizin eğitimde büyük sıkıntıları bulunmaktadır, bunun aksini söylemememiz mümkün değildir. Son 20 yıla baktığımız zaman ülkemizde birçok arayışların olduğu, bazı değişimlerin yüzeysel, bazı değişimlerinin derinliği olan değişiklere gidildiğini görmekteyiz. Bu bir arayışın sonucudur. Gerek PISA ölçümlerindeki değerlendirmelerde gerekse TIMMS ölçümlerinde ülkemizin alt sıralarda oluşu bizi bu arayışa biraz daha zorlamaktadır, biraz daha bu konularda neler yapabiliriz arayışı içerisinde olmaktayız. Bir tatminsizlik söz konusudur. Bu tatminsizlik belki her dönem olmalıdır çünkü mükemmeli yakalamanız ancak tatminsizliği hissetmenizle olmaktadır, eğitimde de bu kaçınılmazdır. Bugün ki ana konumuz yükseköğretim olduğuna göre, bendenizin âcizane tespitlerini sizlerle paylaşmak istiyorum, bunların birçoğunu buradaki akademisyen arkadaşlarımız biliyorlardır. Kesinlikle bilginin ürüne dönüştürülecek bir yöntemi hakim kılmanız lazımdır. Eğer bilgiyi ürüne dönüştüremiyorsak o bilgi sadece yazılı, sadece hafızalara bile kazınmayan bir seviyeden öte geçememektedir. Teorik bilgiyi eş zamanlı uygulamak gerekmektedir. Uygulamadan uzak bir eğitimin, ne topluma ne o eğitimi alan insana hiçbir faydası yoktur. Çünkü uygulanamayan bir bilgi, ürüne dönüşemeyen bir bilgi tabii ki ekonomik değeri de olmayan bir bilginin de hiçbir anlamı yoktur. Bu ekonomik değeri yok derken bir parantez açmak istiyorum, tabii ki belirli kısımları, belirli bilim dallarını bunun dışında tutuyorum ama ana itibariyle dünyaya baktığımız zaman yetişmiş insan kaynağı olan toplumlar hem sanayi hem ekonomi hem kültürde hem tarihte hem askeri sektörlerde ileri gitmektedir. Yani, yetişmiş insan kaynağı, eğitim insan kaynağı olan toplumlar ancak bir yerlere varabilmektedirler. Bunun da temeline baktığımız zaman hem ekonomiye dönüştürülebilir hem ürüne dönüştürülebilir bilginin bir şey ifade ettiği önümüze çıkmaktadır. Arz – talep meselesini üniversiteler dikkate almak zorundadırlar. Ben o programı niye açıyorum, o programın kendi ülkemde ve ülkemi çevreleyen 1'inci kuşak ülkelerdeki tabanı nedir, tavanı nedir, geçerliliği nedir, talebi nedir? Talebi olmayan bir uygulamanın üniversiteler tarafından sürekli yapılmasının sadece ekonomik zarardan, zaman kaybindan başka bir şey olmadığını düşünüyorum, arz ve talep dengesine çok dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu ülkenin önümüzdeki 50 yıldaki ihtiyaçlarına göre bilim dalları belirlenmeli, oraya doğru yürünmelidir. Alışlagelmiş metotlarla programlar açılmamalıdır. Performans sistemi olmazsa olmazdır, bugün üniversitelerimizde en büyük problem bendenize göre performans kriterlerinin yürürlükte olmamasıdır. Performans kriterlerinin yürürlükte olmadığı hiçbir müessesinin yaşaması mümkün değildir, çökmeye mahkûmdur. Bu ailede de böyledir, en küçük bir bakkal dükkânında da böyledir, üniversitede de böyledir, kamu ve özel kuruluşlarda da böyledir. Öyle bir kurum düşününüz ki performans kriterleri burada uygulanmıyor, öyle bir kurum düşününüz ki 18 yaşındaki öğrenci olarak girmiş olduğunuz üniversitede 72 yaşında emekli oluyorsunuz. Şimdi sizlere soruyorum, hangi biriniz kendi kurumlarınıza 18 yaşında girip de 72 yaşına kadar orada istihdam edilebilirsiniz? Hiç kimse soru soramıyor, tayin edemiyor, görevinden alamıyor, performans ölçemiyorsunuz. Böyle bir sistem çökmeye mahkûmdur. Çağdaş ülkelerde biliyoruz ki belirli sürelerde sözleşmeler yapılmaktadır. Performans yoksa ölçüt yoksa ona bir hesap soramıyorsanız, o müessesinin yürümesi, kalkınması, toplumuna ve toprağına hizmet etmesi de mümkün değildir. Kalite süreçlerini ve akreditasyon süreçlerini sınırsız kurumlarımızda ayırım yapmaksızın uygulamamız lazımdır. Muhakkak ki bu süreçleri hakim kılmanız lazımdır. Kriteri olmayan bir

eğitim sistemi, laboratuvar sistemi, ölçme değerlendirme sistemi olabilir mi? Muhakkak ki kalite ve akreditasyon süreçlerini en üst düzeyde hakim kılmamız gerekmektedir. Üniversitelerimizde homojen sınıflar oluşturmak zorundayız. Yani 210 puanla gelen öğrenciyle, 350 – 400 gelen öğrenciyi aynı sınıfa koyarsak orada bir haksızlık yapıyoruz diye düşünüyorum. Bu sistemi uygulamak zorundayız, homojen sınıflar uygulamak zorundayız. Onun için özellikle yükseköğretim kurumunun son yapmış olduğu çalışmaları takdirle karşılıyorum ki onun bendenizin ve bir takım arkadaşlarımızın teklifiyle, gerek tıp gerek diş hekimliği öğrencilerinin şimdilerde mühendislik öğrencilerinin belirli dilimdeki öğrencilerin bu eğitimi almasının zorunlu kılınması bence çok doğru bir uygulamadır ama üniversiteler çok rahatlıkla kendi içlerinde bu homojen sınıfları oluşturabilirler. Dünyayla entegre olmayan bir üniversitenin üniversite olması mümkün değildir. Köklerimizden kopmadan küresel dünyayla entegre olmak zorundayız. Yabancı dil eğitimine çok ciddi, ayrı bir önem vermek durumundayız. Yabancı dilden yoksun bir eğitim öğretimin dünyayla entegre olması, dünyayı takip etmesi mümkün değildir. Elbette ki kendi dilimizi hakim kılacağız, elbette ki kendi dilimizde eğitimimizi yürüteceğiz ama bu yabancı dili reddetmek anlamına gelmemesi gerekmektedir. Öğrenci odaklı bir üniversiteyi veyahut da araştırma ağırlıklı akademik personel yetiştirme ağırlıklı üniversiteler olarak üniversitelerin muhakkak ki sınıflandırılması lazımdır. Her üniversite araştırma yapacak her üniversite hem akademik personel yetiştirecek, her üniversite öğrenci odaklı olacak, bu mümkün değildir. Üniversitelerin bir yol haritası çizmesi lazımdır, ‘Ben öğrenci odaklı bir üniversiteyim, Ben performansımın %80’ini öğrenciye odaklayacağım, %20’sini akademik personele yönlendirmem lazımdır.’ Bu ayrımı yapmamız gerekmektedir. Eğitim öğretimde de üniversitenin kendisine bir yön belirlemesi gerekmektedir. Bu üniversitenin bir olmasa bile en fazla 3’ü geçmemesi lazımdır. İnşaat alanında, gıda alanında, diş hekimliği alanında yoğunluğumu buraya vereceğim tabii ki. Diğer alanlarda da kaliteyi yakalamak için koşturacaktır üniversite ama en fazla 3 alana özel yatırım yapması ve özel ilgi göstermesi lazımdır. O alan söylendiği zaman o üniversitenin akla gelmesi lazımdır, hukuk dendiği zaman o üniversitenin akla gelmesi lazımdır. Gıda mühendisliği dendiği zaman o üniversitenin akla gelmesi lazımdır. Enerjiyi dağıtmamız gerekmektedir. Tabii sayın rektörümüzün de ifade ettiği gibi, artık girişimci, yenilikçi ve dönüşümcü bir üniversite ruhunu üniversitelerin kendi içlerine sindirmesi lazımdır. Gelenekçi değil yenilikçi ve değişimden kopmayan, yeniliğe dur demeyen bir üniversite anlayışını hakim kılmamız gerekmektedir. Sanayi iş birliği bizim ülkemizde özellikle çok kopuktur. Peki, hangi üniversite ne kadar sanayi iş birliği yapmaktadır, ne kadar öğrencisini sanayiye göndermektedir, üniversitede almış olduğu teorik eğitimin ne kadarını pratiğe dönüştürerek uygulama alanına sokmaktadır? Kaç üniversitemiz o uygulamayı kredilendirmektedir, ne kadar üniversitemiz mezunlarını mezun olduktan sonra nerelerde çalıştığını takip etmektedir, onların performansını ölçmektedir? Çalıştıkları yerlerle ilgili ne kadar geri besleme almakta üniversitelerimiz, geri besleme aldıkları geri dönüşüme göre hangi üniversitelerimiz programlarını yeniden gözden geçirmektedir? Yoksa 1950 yılındaki programı halen uyguluyorsak bir yerde sıkıntı vardır demektir. Dünyanın terk etmiş olduğu bilgiyi, uygulamayı bizim üniversitelerimizde uygulamamız gerekmektedir. Çok kültürlü, çok dilli bir üniversite anlayışını hakim kılmamız lazımdır. Tabii bu arada insan da yetiştirmemiz gerekmektedir. İnsani değerleri bir kenara bırakmamız lazımdır. Üniversitelerin sadece öğretim değil eğitim gibi de bir misyonları da bulunmaktadır. İnsan yetiştirmek gibi bir görevimiz de bulunmaktadır. Zaten çok dilli, çok dinli, çok kültürlü kavramının içinde de o mevcuttur. Bir üniversitenin içerisinde, eğer üniversiteyse evrensel düşünüyorsa dünyanın değişik

ülkelerinden hem öğrencisini hem akademik personelini orada barındırıyorsa, o anlayışı, o insan sevgisini, o birbirini kucaklamayı o öğrenciye vermek durumundayız. O kültürü verirse o öğrenciyi yarın kendi toplumuna, kendi görevine, kendi şehrine gittiği zaman insanlara ayırım yapmaksızın, Hipokrat yemini yapmış bir hekim gibi herkese eşit mesafede durmasını bilir ve herkesi kucaklar. Üniversiteler insan da yetiştirmek zorundadır.

Hayat boyu öğrenme olmazsa olmaz temel prensiplerimizden bir tanesidir. Netice itibarıyla üniversiteler bilgiyi üretmek, bilgiyi transfer etmek ve bilgiyi paylaşmak zorunluluğundadır. Yine affınıza sığınarak şu akademik özgürlük hakkında da bir cümle söylemek istiyorum; bir kısım olumsuzlukları akademik özgürlük ad, şemsiyesi adı altında kamufle etmenin akademik özgürlükle hiç ilgisi alakası olmadığını düşünüyorum. Az önce çok kültürlü, çok dilli, çok dinli bir anlayışın üniversitelerde hakim kılınması gerektiğini söyledim. O zaman hiçbir akademik personelimiz kendi düşüncesini veya kendi düşüncesi dışındaki bir düşünceyi empoze etmez veya ona karşı öğrenciyi ayaklandıramaz. Bunda akademik özgürlük adı altında hiç kimse bunu tanımlayamaz. Akademik özgürlük, bilimsel özgürlükle sınırlıdır. Üniversitelerin özerkliği de aynı şekilde belirlenen o kurallar manzumesi içerisinde özerktir. Dolayısıyla burada öğrencisini az önce arz etmiş olduğum gibi kendi düşüncesinde yönlendirmek, kendi siyasi düşüncesinde, kendi dini düşüncesinde yönlendirmek veyahut da kendi siyasi düşüncesinde olmayan, kendi dini düşüncesinde olmayan bir fikre karşı ayaklandırmak, sokağa dökmek, yürüyüşe sevk etmek akademik özgürlük değildir, olmamalıdır da.

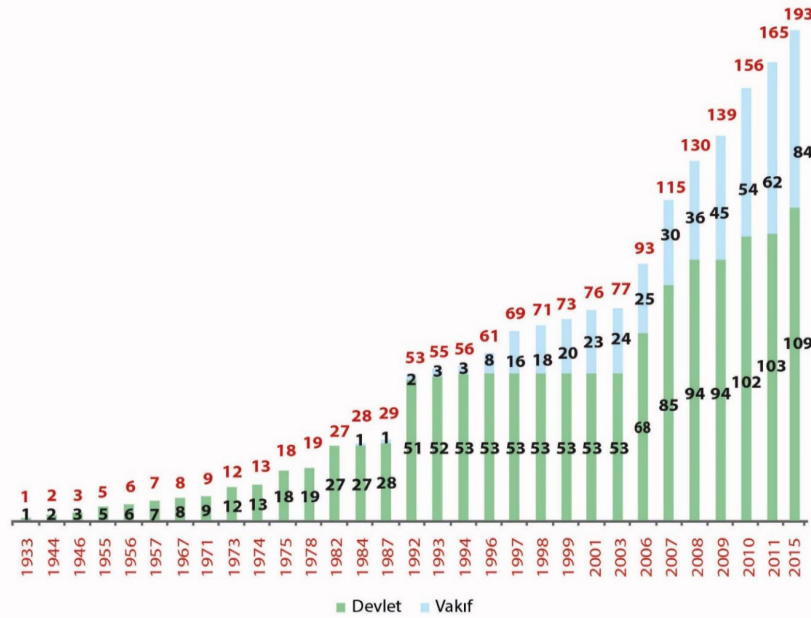
Öğretim elemanı yetersizliği vardır. Ülkemizde son yıllarda hızla üniversite sayısı artmıştır. Belki bazı üniversiteler kurulurken asgari müşterekler dikkat edilmemiş olabilir, eksiklerimiz vardır ama takdir edersiniz ki tekemmül ettikten sonra ben bu yapıyı oluşturayım dersiniz hiçbir zaman o yapıyı oluşturamazsınız. Asgari müşterekleri sağlayıp toplumun ve toprağın o üniversiteye sahip çıkması, o üniversitenin yönetiminde bulunan insanların o üniversiteyi toplumla birleştirerek onlardan almış olduğu enerjiyle üniversitesini geliştirmesi gerekmektedir. Aramızda çok değerli rektörlerimiz var. O üniversiteleri teslim aldıkları zaman o üniversitelerin şartlarını hep beraber biliyorduk. Fiziki şartlarını, laboratuvar şartlarını... Fakat o üniversite rektörlerimiz oradaki iş adamlarıyla, oradaki STK'larla, oradaki yerel yönetimleriyle, oradaki kanaat önderleriyle, bir araya gelerek üniversitelerinin gelişimini sağlamışlardır. Böyle olmalıdır. Devlet versin mantığı artık dünyada kalmamıştır. Bunu niçin örnek verdim, üniversitelerimiz kurulurken bir takım eksiklerimiz olabilir ama üniversitelerimiz kendi toplumumuz tarafından sahiplenilmelidir. O üniversiteyi yöneten tarafından toplumla birleştirilerek gelişimi sağlanmalıdır. Paydaş yetersizliğimiz vardır. Üniversiteler kendilerine ciddi şekilde paydaş üretmelidirler. Her alanda paydaşı olması lazımdır. Bir üniversitenin farklı alanlarda asgari 300 – 500 paydaşı olmalıdır.

Patent, ARGE bu konulara zaten girmek istemiyorum. Bendeniz ömrünün 45 yılını eğitime vermiş bir arkadaşınız olarak, hasbelkader bir üniversitenin Mütevelli Heyet Başkanlığı'nı yürüten bir arkadaş olarak, gördüğüm şeyleri bütün yüreğimle sizlerle paylaşmak istedim.

Prof. Dr. Sezer KOMSUOĞLU – YÖK Başkan Baş Danışmanı:

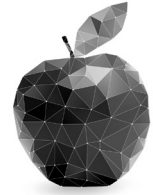
Aslında söyleneceklerin büyük bir çoğunluğu söylendi fakat deneyimlerime bakarak hemen sözlerime başlamak istiyorum. YÖK, bütün bu değişime ayak uydurmak alanında neler yapmaktadır? Göreve başladığım zamandan bu yana yapılanların en önemlisi büyük bir kalite kurulu oluşturulmasıdır. Birinci olarak YÖK ana sayfasına kaliteyi koymuştur ve ısrarla bunu devam ettirmektedir. YÖK bu basamakta yönlendirici kurum olarak çalışmaktadır. İkinci olarak ise, bölgesel misyon kavramını getirmiştir. Sayın Dr. Mustafa Aydın'ın da ifade ettiği gibi, üniversitelerimiz bir dolu yerde hızlı bir şekilde kuruldu.

Türkiye’de Yıllara Göre Toplam Üniversite Sayıları (1933-2015).

Şekil 1. Türkiye’de yıllara göre toplam üniversite sayıları (1933-2015)

Hepimizin de iyi bildiği gibi Türk yükseköğretiminde 6 milyon 800 bin öğrenci eğitim görmektedir. Bu yıl ise üniversite sınavına yaklaşık olarak 2 milyon 255 bin kişi girmiştir. Dolayısıyla yükseköğretimde büyük bir nüfus artışı mevcuttur. Bölgesel misyon bu noktada büyük bir önem kazanmaktadır. Bir örnekle bunu anlatmak istiyorum. Rektör olarak görev yaptığım zamanlarda ticaret odası benden bir Kaynakçılık Meslek Yüksekokulu kurulmasını istedi. Hatta ben o vesileyle Yalova yolu üzerinde 30 tane liman olduğunu öğrendim. Bunlardan biri olan Kocaeli limanında ise gemilerde su altı kaynakçılığı ve kaynakçılık çok önem taşıymış. Bunun bir yüksekokulunun kurulması istendi. Fakat YÖK’ten karar çıkmadı gerekçe olarak da “bu Yüksekokul Kastamonu’na kuruldu, böyle bir okul işe yaramadı” denildi. Ama Kastamonu’da 30 liman yoktu. Dolayısıyla neyi nerede kuracağımıza iyi karar vermemiz gerekmektedir. Kurduklarımızı da o bölgenin anlamıyla yüklemek gerekmektedir. Bu demek değildir ki üniversite illa bir böl-

genin coğrafi anlamına, uğraştığı işler anlamına yönelsin ama bölgesel misyonu kazandırmazsak üniversitelerimizi hakim kılmamız o bölgeye hizmet hakim kılmamız son derece zorlaşacaktır. Hizmet konusu çok gündeme gelmektedir fakat bir üniversite anlayışında sadece hizmetin olması ve bunun üzerine odaklanmak da doğru değildir. Çünkü üniversite çok derin bilgilerle donatılması gereken bir yerdir. Dolayısıyla bir şeyin her şeyini, her şeyin bir şeyini cümlesi burada gündeme gelmektedir. Hizmete yöneleceğiz derken üniversitede vermemiz gereken üniversiter ve derin bilgiden de uzaklaşmamamız gerekmektedir.

Bir başka önemli nokta ise yüksek teknolojidir. Yüksek teknolojiyi kullanmadığınız zaman bir şey yapamıyorsunuz demek ama her yüksek teknolojiye de dayanıp insan faktörünü arkaya atmamak gerekmektedir. Ben tıp hekimiyim, yüksek teknolojinin en sık kullanıldığı tıp dünyasıdır. Ama hiçbir tomografi hiçbir MR hastanın gözündeki ağrıyı, üzüntüyü, hislerini size sunmamaktadır. Dolayısıyla öğrencilerimizi yüksek teknolojiyle donatırken insanı değerlerden de arındırmamak gerekmektedir. Yüksek teknolojinin bu paralellikle kullanılması gerekmektedir. Yani ileri teknoloji ile insani değerle yetiştirdiklerimizi donatmamız gerekmektedir.

Bir başka önemli kavram da Milli değerlerdir. Ülkesini seven, ülkesi için gerçekten kendini feda edebilecek genç nesiller yetiştirmek gerekmektedir. Dün Sayın Başkan ile Kilis'teydik. Kamp-lardaki Suriyelileri görmek hayatın pratiğidir. Dolayısıyla bu pratikleri de Kilis üniversitesindeki öğrenciler buna çok yakın oldukları için daha yoğun yaşamışlardır. Kamplara gidiyorsunuz, kamp-lar güzel ama hayat çok zor. Oradan 7 km gidiyorsunuz Kilis Üniversitesi, 9 bin tane aydınlık genç Suriyeli öğrenci, hayatın bütün karmaşıklıkları var. Karmaşıkları çözmekle görevliyiz, çünkü eninde sonunda bilgiye dayalı işlerle uğraşmaktayız.

Tablo 1. Öğretim Üyeleri (2015-2016)

TOPLAM	149.584
Profesör	21.407
Doçent	14.350
Yrd. Doç. Dr.	33.851
Arş.Gör.	44.568
Öğretim Görevlisi	21.075
Yabancı Dil Okutmanı	10.447
Uzman ve Diğer	3.886

YÖK'ün önüne koyduğu hedefleri arasında kaliteyi, bölgesel misyon farkını ve de doktora konusunun olduğunu önemle söylemem gerekmektedir. Doktora konusu bu ülkenin yükseköğretiminin en önemli konusu, çünkü en önemli eksikliğimiz öğretim üyesi bulmaktır. Kilis örneğini vermek gerekirse, mimarlık fakültesi kurulmuş hevesle fakat hiçbir öğretim üyesi görev almak istememektedir. Bence hiç öğretim üyesi de bulunamayacak, kendi deneyimlerinden bilmekteyim. Piyasayı akademiye çekmek için farklı şeyler getirmeniz gerekmektedir. Örneğin; İnşaat mühendisleri dışarıda bu kadar hakimken şimdi tıpta da aynı şey olmaya başlamaktadır. Akademiye çekmek için piyasa ile yarışmanız gerekmektedir.

Bir başka önemli nokta, global dil olan, bilim dili olan, “science” dili olan İngilizce. İngilizceyi öğrenmeden veya öğretmeden ki bunun yeri üniversite değil, öğrenci buraya geldiğinde bunu bilmiş olması gerekmektedir. Bu da YÖK'ün ana konuları içerisinde yer almaktadır.

Bu toplantı için Sayın Başkana, Sayın Rektörümüze, Hamide Hanıma, Sayın Metin Hocaya çok teşekkür ediyorum. Bu salonda böyle nice toplantılar düzenlediğiniz için gerçekten size minnettarız. Değişime ayak uydurmak için büyük çaba harcıyorsunuz. Teşekkürlerimi hem kendim adına hem YÖK Başkanı adına sunmak isterim. Herkesi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Orhan ERDEM – Milli Eğitim Bakan Yardımcısı:

Sayın Bakanımız Nabi Avcı, Avrupa Konseyi Eğitim Bakanları Toplantısı'nda olduğundan kongreye ben katılmaktayım. Başta Mütevelli Heyetim Başkanımız Mustafa Bey'e ve tüm katılımcılara özellikle selamlarını iletme istiyorum.

Sezer Hanım çok güzel bir konuşma yaptı. Biz böyle üniversiteler arıyoruz, araştırmaya geliştirmeye ve ülkemizin sorunlarıyla hemhal olmaya dönük işler yapan üniversiteleri bu nedenle kendisini kutluyorum.

21'inci yüzyıl insanı binlerce yıl önce yaşamış Herakles gibi yaşamadı, o dönemde bile 2500 yıl önce bile her şey akar deniyordu, o günlerde bile değişime ayak uydurmanın yolları aranıyor ki artık 21'inci yüzyılda hızlı ve sürekli değişen bir dünyada yaşamaktayız. Öyle bir hız ki 2010 yılında hatırlıyorum, bu konuda çalışma yapan akademisyenler son 30 yılda, önceki 5 bin yılda üretilenden daha fazla bilgi üretildi, diyorlardı. 2016 yılındayız, herhalde son 3 yılda 30 yıldakinden de fazla bilgi üretilmiştir. 21'inci yüzyıldaki değişimin iki unsuru vardır, bunlardan biri insan, ikincisi teknolojidir. Hız, güdümlülük ve sunilik değişimlerin temel özelliklerini oluşturmaktadır. Bir mamulün laboratuvar ürünü olarak elde edilip ticari ürüne dönüştürülme süresi 21'inci yüzyılda oldukça kısalmıştır. Eterin anestezi aracı olarak kullanabileceğini bulduktan tam 400 yıl sonra bu buluş uygulanabilmiştir. Aynı şekilde bir süre fotoğraf için 112 yıl, telefon için 56 yıl beklenmişti. Oysa daha sonraki sürede lazer ışını için 4, televizyon için 12 atom bombası için 6 yıl olmuştu. 1940'larda 500 yıla inen bilgi yenilenmesi 1980'lerde 2 buçuk yıla, 1999'da 6 aya, 2002'de 29 güne, 2007'de 5 güne, 2010'da 2 güne inmişken herhalde 2016'da artık saatlerle ifade ediliyor. Bu gelişmeler ürünlerin kullanım sürelerini aya indirdi. Artık bir bilgisayarın kullanım süresi 18 ay veya 2 yıl olabilmektedir. Belirtilen nedenlerden dolayı artık örgütler hızlı hareket etmek ve değişime ayak uydurmak zorundadırlar. Aksi takdirde hiç hareket edemez hale geleceklerdir. Örgütler büyük ölçüde faaliyette buldukları çevrenin ürünleridir. Dolayısıyla dünyanın içinde bulunduğu değişim dalgasından kendilerini soyutlamaları mümkün değildir. Alman Filozofun dediği gibi, derisini değiştirmeyen yılan ölür. Gerçekten de güçlü değişim dalgaları üzerinde ayakta kalabilmek için örgütlerin derilerini yeni oluşumlara göre değiştirmesi şart olmuştur. Bu değişimlere uyum sağlayarak varlıklarını devam ettirebilenler ise ayakta kalırlar, aksi takdirde zaman içerisinde etkinliklerini yitirirler, önce dinozorlaşır sonra ise yok olurlar. Örgütler içinde buldukları toplumsal çevrenin ürünleridir ve çevrelerinde yer alan hızlı ve devamlı hareketlilik değişim olgusu, onların da kaçınılmaz bir sorunu haline getirmiştir. Bugün geniş hacimli karmaşık örgütler çevrelerinde çeşitli tekniklerin, makinelerin ve ürünlerin devamlı ve süratli değişimiyle karşı karşıya kalmışlardır. Onlar varlıklarını devam ettirebilmek, gelişebilmek ve diğer örgütlerle rekabet edebilmek için çevrelerindeki değişiklikleri fark etmek ve gerçekleştirmek zorundadırlar. Hatta günümüz örgütlerin çevrelerindeki değişimlerini izlemeleri ve kendilerini bu değişimlere uydurmaları yüksek bir verimlilik ve etkinlik sağlamaları için yeterli değildir. Bunlardan öte yenilikçi olmaları, çevreleri için bir değişim kaynağı haline gelmeleri, getirdikleri yenilik ve değişiklikleri çevrelerine benimsetmeleri diğer bir deyişle çevrelerine hakim olmaları geniş ölçüde başarılarına temel oluşturacaktır. Ayrıca örgütler toplumsal fonksiyonu yerine getirdikleri ölçüde yaşayacaklarına göre, amaçlarını çevrenin isteklerine göre düzenlemek ya da değiştirmek zorundadırlar. Örgütler yaşam

sürdürme amacına ulaşabilmek için hızla değişen koşullara uyum sağlamazlarsa entropi denilen sistemin ölmesi gerçeğiyle karşı karşıya kalacaklardır. Değişime karşı tutumlardan birisi de direnmedir. Değişimlerin karşısındaki en büyük engel değişimden etkilenen iş görenler, kurumlar türlü yollarla değişime direnmektedirler. Değişime karşı direnç evrensel bir olgudur çünkü bireyler hatta sistemler mevcut durumu korumak eğiliminde olacaklarından değişime karşı direnirler. Her değişim ve yenileşme çabasında dikkate alınması gereken bir olgudur. Yenileşmeye karşı örgütte oluşan tepki ve engellerin ustalıkla yönetilmesi gerekir. Değişime karşı çıkma, istenen bir durum olmadığı gibi her değişimin de iyi olduğu ya da olacağına kabullenilmesi ön yargılı bir davranış olarak nitelendirilebilmektedir. Öyle ki yönetici ya da teknik kadro tarafından getirilmesi istenen değişimler olumsuz sonuçlar yaratabileceği gibi, etkileri sonları iş gören üzerinden de derin izler bırakabilmektedir. Bu durumda değişimlerin etki alanında kalacak olan iş görenlerin bunlara karşı çıkması, onların en doğal hakkı olacaktır.

Eğitim örgütleri de belirtilen değişimlerden etkilenmekte varlığını devam ettirebilmek için çeşitli örgütsel yenileşme çabalarına girmektedirler. Hızını ve boyutunu her alanda hissettiğimiz değişimin eğitim örgütleri üzerindeki etkilerinin önemsenmemesi ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Çünkü değişim eğitim örgütleri üzerinde daha etkili olmaları yani gelişmelere kendilerini uydurmaları ve yaratıcı olmaları yönünden büyük bir baskı yaratmaktadır. Bu nedenle eğitim örgütleri etkili olabilmek için çevrelerindeki değişimlere ayak uydurmak zorundadır. Buna karşı uyum gösteremeyen ve değişmeyi itici bir güç olarak benimsemeyen eğitim örgütlerini önemli sorunlar beklemektedir. Yaşanan bu değişimin sağlıklı bir şekilde ve istenilen niteliklerde gerçekleşmesini sağlayabilmek için de örgütlerin değişimde etkili olan unsurları tanımak ve kontrol etmek gerekmektedir. Eğitim örgütlerini değişmeye dış ve iç etkenler zorlamaktadır.

Dış etkenler fiziki çevrede toplumda, ekonomide, hukukta, teknolojiye gözlenen değişimlerdir. İç etkenler ise örgütsel amaç, örgütsel yapı, örgütteki insan ve kullanılan teknolojiye gözlenen değişimlerden oluşmaktadır. Tahmin edileceği gibi bu etkenlerden biri de gözlenen değişim, öteki etkenlerin de değişmesine neden olmaktadır. Eğitim örgütlerine bilgisayar teknolojisinin kazandırılması bu teknolojik değişimin eğitim örgütlerine etkili olması ancak eğitim iş görenlerinin bu yönde yeni becerilere sahip olmasıyla mümkündür. Çünkü iş görenin örgütün yenileşmesine koşul olarak kendi yenileşmesi gerekmektedir ki Milli Eğitim olarak Fatih projesi gibi dünyada örneği olmayan bir projeyi başlattık. 11 milyon öğrenciye tablet bilgisayar ve etkileşimli tahtayla eğitim sunmaya çalışmaktayız. Bu kapsam olarak dünyadaki en büyük teknoloji hamlesi olarak görülmektedir. EBA diye eğitim bilgi ağıyla da 100 bin içerik öğrencilerimize elektronik ortamda sunulmaya başlanmıştır. Gerçekten hızla ilerleyen bir sistemle bu altyapıyı öğrencilerimize sunmuş olduk. Özellikle Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Türk eğitim sisteminde eğitimi örgütlenme, eğitimi yayma, eğitimi kalkınmaya katma gibi önemli hamleler atılmıştır. Bu gelişmelere rağmen Türkiye eğitim sisteminde örgütsel yenileşme çabaları da devam etmektedir. Türk eğitim sistemi okul öncesinden yükseköğretime yaygın eğitimi de içine alacak şekilde ele alınmakta, eğitim ve öğretim süreçlerinin hayat boyu öğrenmeyi dahil eden anlayış içerisinde yeniden yapılandırılmaktadır. Türkiye son yıllarda bütün dünyanın ilgisini çeken, gıpta ile bakılan değişimlere imza atmıştır. Bu yeterli mi, yetmez daha çalışmamız gerekmektedir.

Bu değişimlerin en hacimli olanlarından biri de eğitimde yaşanmıştır. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması, ‘4 + 4 + 4’ önemli bir hamle olmuştur. Yükseköğretimde eğitimin bir parçası olarak değişime dönük önemli mesafeler elde edilmiştir. Genç kuşaklara çağın gerektirdiği donanımı kazandırdığı yeteneklerini keşfettirip geliştirme imkânı sağlayarak onları geleceğe hazırlayan üniversiteler ağdaş dünyanın vazgeçilmez kurumlarından biri oldular. Artan önemlerine bağlı olarak üniversitelerin her yaşta ve kesimden bilgi talep eden insanlara hizmet verebilecek kurumlara dönüşüm süreci hızla devam etmektedir.

Bu noktada üniversitelerimize büyük görevler düşmektedir. Üniversitelerimizdeki fiziki ve teknolojik gelişmeler yanında görev yapan akademik personel sayısında da yıllara göre büyük artışlar olmuştur. Bu daha da geliştirilmeli, çoğaltılmalı ama 2002 – 2003’te 76 bin öğretim elemanı varken bugün bu sayı 2015 yılının son verilerinde 150 bin 146’ya ulaşmıştır. 2013 yılına kadar Türkiye daha çok AB ve ABD’ye öğrenci gönderirken, uluslararası pozisyonu da dikkate alarak farklı ülke ve bölge uzmanları yetiştirmek üzere 2013 yılından itibaren Türkiye’nin uluslararası pozisyonuna göre dünyanın hemen hemen tüm bölgelerine öğrenci göndermeye başlamıştır. Bunu Milli Eğitim ve YÖK birlikte yapmıştır. Yine dünyanın her yerinden öğrenciler ülkemize gelmeye başladılar, bu konuda İstanbul Aydın Üniversitesi’de geçtiğimiz ay Avrasya Türk öğrenci zirvesiyle buna büyük katkı sağlanmıştır. Eğitimin her kademesinde okullaşma oranı büyük bir hızla artarken yükseköğretim de bundan payını almaktadır. 2002 – 2003 eğitim öğretim yılında üniversitelerde okuyan öğrenci sayısı 1 milyon 918 bin iken 2015 yılında 6 milyonun üzerine çıkmıştır. Benzer şekilde 2002 yılında devlet ve vakıf üniversitesi sayısı 76 iken 2015 yılında 109 devlet 76 vakıf üniversitesiyle 185 üniversitemiz mevcuttur, ayrıca 8 vakıf Meslek Yüksek Okulu da bulunmaktadır. Yani, eğitim öğretimdeki 2014 – 2015 verilerine göre yükseköğretimdeki öğrenci sayılarına baktığımızda 2 milyon ön lisans, 3 milyon 600’ü lisans, 342 bin yüksek lisans, 78 bin doktora olmak üzere toplam 6 milyonun üzerinde öğrencimiz bulunmaktadır. Önümüzdeki süreçte öncelikli konularımızdan biri yükseköğretim kurumları ve süreci ile ilgili yapacağımız değişikler olacaktır.

Demokratik, özgürlükçü ve evrensel değerlere uygun bir üniversite tasavvurunun yanı sıra ülkemizin uluslararası öğrenci havuzundan aldığı öğrenci sayısının artması da önemli hedeflerimizden biridir. İlgili tüm kurul kuruluş kişilerin görüş ve önerileri dikkate alınarak bakanlığımız tarafından hazırlanacak yeni yasal düzenlemeyi inşallah parlamentoya sunacağız. Kamu, özel sektörü yükseköğretim temsil edildiği eğitim sisteminin talep ve arzı arasında bağlantı kuran ve bu çerçevede yükseköğretim politikalarını ele alan bir yükseköğretim planlama kurulu hedeflenmektedir. Üniversiteleri kurmakla kalmayıp o üniversitelerin gelişmesi için yatırımlar yapan, ciddi bütçeleri ayıran hamleden söz etmekteyiz. Türkiye’nin üniversite kapasitesinin bu denli artması pek çok gelişmeyi de beraberinde getirmektedir. İnsan kaynaklarının araştırma kapasitesinin artmasına, kurulan tekno-kent sayılarına kadar, bilim adamı yetiştirmekten, yükseköğretim görenlerinin oranının artmasına kadar pek çok alanda grafiksel olarak yükselmekteyiz.

Ülkemizin yükseköğretimde kat ettiği mesafeler aynı zamanda büyük bir birikime de yaslanmaktadır. Kendi tecrübelerimizi oluşturmaktayız. Uluslararası arenada boy gösteren birçok gelişmiş ülkeye baktığımız zaman başarılarının altında yatan en önemli sebeplerden birinin bu ülkelerdeki üniversitelerin her yönüyle toplum ve iş dünyasıyla bütünleşmiş olduğu gerçeğidir. Üniversite-

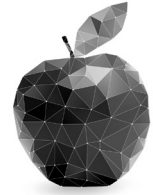
lerimiz toplumun sorunlarına müdahil olup, yönlendirici olduğu, iş dünyasıyla bir arada çalışıp, kaliteyi öne alarak başarıyı ölçtüğü sürece inşallah daha ileriye gidecektir. Çok kısa sürede üniversitelerimizin ve toplumun beklentilerine cevap verecek kapasiteye ulaşacağına inanmaktayım. Bu kongrenin küresel değişimler zemininde yükseköğretim sistemimizin temel sorunlarını ele alabileceğimiz ve ortak akıl geliştirebileceğimiz önemli bir platform olacağına inanıyorum. Araştırma geliştirme gelecek perspektifi daima önemlidir ve buna katkı veren İstanbul Aydın Üniversitesi'ne tekrar teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Halis AYHAN:

Her ülkenin kendine göre bir yükseköğretim tecrübesi vardır. İngiltere'nin ampirizmi Almanya'nın kriticizmi yükseköğretime nasıl aksettiğini mukayeseli eğitim üzerine çalışan bütün meslektaşlarım bilmektedir. Düşünce yapısı zaman içerisinde okulöncesi eğitimden doktora öğretime kadar örgün eğitimde oluşmaktadır. her kesimdeki halkın yaygın eğitimini de doğrudan etkilemektedir. Buradaki uzman arkadaşlar dünyadaki eğitim sistemini çok iyi bilirler ve tecrübeleriyle üniversitemize katkıda bulunmaktadırlar.

Şunu söylemek isterim ki; her öğretim kurumu milli, mahalli ,bünyevi ve evrensel değerlerin ihtiyaçlarını birlikte göz önüne alması gerekmektedir. Herhangi birini dikkate alıp diğerleri dışarlarsa ne günümüzün ihtiyacına ne yarının beklentisine cevap üretmez. Buradan hareketle Fransız kültüründen yürüyerek gerçek, hakikat ve değer dedikleri bilgileri her meslekte, her alanda; öğrenim çağındaki herkesin gelişimine göre bedeni büyümesi ve ruhsal gelişimini göz önüne alarak kazandırmak söz konusudur.

Anlam, yorum ve uygulama her alanda söz konusudur. Yalnız yükseköğretimin anlamını tartışmak yetmeyecek yorum da yapmak gerekmektedir. Yükseköğretimimin anlamı, yorumu ve uygulamasını dikkate alarak çözüm üretmek durumundayız. Buna göre birkaç cümleyle Türk yükseköğretiminin Osmanlı'nın son 50 yılının geçirdiği aşamayı birkaç cümleyle sunarak günümüze gelmek istiyorum. Özellikle 1908'den sonra Ziya Gökalp ve Satı Beyin yükseköğretim etrafında yaptıkları çetin bilimsel tartışmalar 1908'den 1924'e kadar gelen süreçte çok ciddi şekilde dünyada yükseköğretim nasıl oluyor, Türkiye'mizde nasıl olması gerekir konularını tartışmalardır. O zamanki eğitim bakanı Emrullah Efendi de tartışmaya katılarak öğretimi öncelikle yükseköğretimde geliştirmek lazım, ilköğretim ve ortaöğretimden çok, yükseköğretime çok büyük önem vermek gerekir demiştir. Çünkü yükseköğrenim çeşitli alanlardaki mezunlarıyla bütün eğitim öğretim kurumlarını doğrudan etkilemektedir. Hatta kamu alanını doğrudan etkilemektedir. Fakülte mezunlarının hepsi fen, sağlık ve sosyal alanda hizmet üretmektedirler. Emrullah Efendi yükseköğretimi ıslah etmeli, geliştirmeli, yatırımı yükseköğretime yöneltmeli demiştir. Bunu bizim sosyal psikologlarımız da uzun uzun neden böyle olması gerektiğini anlatmaktadır. İlköğretimi, bireysel anlayışı geliştirmek lazımdır. Bu tartışmalara Ziya Gökalp ile Satı Bey şöyle girmişler; 'Fert mi toplum mu?' Satı der ki Ferdin bedeni büyümesi ve ruhsal gelişimi dikkate alınmalı, J.J. Rousseau etkisiyle bireyi dikkate almak lazım. Bireyi kendi gelişimi içinde yetiştirmek lazım diye ısrar eder ve görüşlerini savunur. Ziya bey de der ki hayır efendim toplum için insan yetiştirmek lazım. Emrullah efendinin görüşünü de dikkate almak yani yükseköğretim ile Meb'in birlikte çalışarak tabi kültür bakanlığımızın katkılarını da dikkate alarak ancak o zaman ortaya çıkacak tecrübe birliği, el birliği ve gönül birliği ile karşılaştığımız meseleler ne kadar karmaşık olursa olsun çözülebilmektedir. İçinde bulunduğum üniversite, Aydın Üniversitemizin eğitim fakültesindeki çalışmaların birkaç hafta önceki bir konusu, Sayın Başkanın öncülüğünde Suriye'den gelen misafir öğrencilerimizin eğitiminde eğitim fakülteleri nasıl görev alabilirdi. Acaba eğitim fakültelerimizin uygulama derslerinde böyle bir iş birliği, MEB Yükseköğretim rehberliğinde, öncülüğünde üniversitelerimizin de katkılarıyla yarının öğretmenlerinin öğrencilik yaparken alana inip doğrudan çocuklarla karşı karşıya gelmesi ve bunu gelip sınıflarda amfilerde hocalarıyla tartışması bu tecrübelerine acaba Türkiye'mizin

güncel bir meselesine üniversitelerimizin katkısı ne olabilir bunu bulabilir miyiz? Bu arayışı Aydın üniversitesi öncülük yapma bakımından sıcak bir gündem meselesini masaya koymuştur ve çözüm üretmeye çalışmaktadır. Sanıyorum bunu rektörlüğümüz ilgili mercilere yazılı olarak sunacaktır. Bir ülkede iyi, güzel ve doğru ne varsa bunun arkasında yükseköğretim ve topyekun eğitim vardır. Allah korusun bir ülkede sıkıntılı, olumsuz, birtakım sosyal kargaşa, iştimali şaamet, toplumsal uyumsuzluklar varsa bunun arka planında eğitim – öğretimdeki sıkıntılar yer almaktadır. Yani eğitim – öğretim öyle bir güçtür ki bize yaşadığımız ortamı, aileden başlayarak evrensel boyuta kadar giden ortamı doğru anlatırsa sosyal entegrasyonu, kültürel ve manevi entegrasyonu bu olmayacaksa fonksiyonel entegrasyonu kazandırmalıdır. Her türlü dünya görüşüne sahip, farklı din, farklı dil, farklı gruptan olan insanların bir arada huzur içinde yaşaması mümkün mü, evet mümkündür. Eğitimin gücü bunu sağlayabilmektedir. Aynı düşünceden, aynı dilden insanlar kültürel ve manevi entegrasyon içinde olur. Aynı ırktan, aynı dinden, aynı dilden, aynı coğrafyadan gelmiş insanlar nasıl olacak? Fonksiyonel entegrasyon, yani diyeceğiz ki, derslerde anlatmaya çalışacağız ki işini çok iyi yapmalısınız. Örneğin; bir işçisin, belediye temizliği yapıyorsun bir şehirde, sabah namazdan çıktın, belediyenin meydanını temizliyorsun. Dikkatle temizleyeceksin. Şöyle düşünmeyeceksin “Ben ne talihsiz adamışım ki meydanın önünü temizliyorum.” Hayır! “Ben şu kadar ücret alıyorum, işim sokakları temizlemektir, o halde ben bu görevimi tam yapmalıyım.” demelisiniz. En kritik bir fabrikada bir şey üretiyorsun patronla aran açıldı. Patrona kızıp ürettiğin bir ürünü kötü üretemezsin. Bütün dikkatinle işçisin, mühendissin her neyse görevin, ürettiğin ürünü en güzel şekilde yapacaksın, sen kullanıyormuşsun gibi, annen baban kullanıyormuş gibi dikkatli üretmen gerekmektedir. Eğitim kurumları yetişmekte olan insanlarımızı görev bilincini, fonksiyonunu öğretirsek bunu da içselleştirirsek öğretirsek dünyanın neresinde olursa olsun insan fonksiyonunu yerine getirir, işlevini yerine getirir ve işveren de ona saygı ile dikkat ile bağlılığını gösterir.

Gandhi ile Velsin insan haklarının evrensel bütün dünya liderlerine mektup gönderir. İnsan hakları, ikinci dünya harbinden sonra, ey liderler ne düşünüyorsunuz der. Gandhi'nin verdiği cevap dünya siyasi tarihine giren bir cevaptır; “Ben şu anda Hindistan'da en çok hak sahibi olan insanım. Fakat ben böyle yürümedim vazifemi düşündüm. Benim vazifem ne, görevim ne? Bütün dikkatimle bunu yerine getirdim, kime karşı, çocuklarıma karşı en yakınlarıma karşı, hangi görevi yapıyorsam onu dikkatle yerine getirmeye çalıştım. Sonra öyle bir noktaya geldim ki en çok hak sahibi oldum. Vatandaşlarımı gördüm bana en büyük manevi hakkı verdi, lider yaptı ve vazifesini yapan insan işveren ne olursa olsun hangi dünya görüşünde olursa olsun kendi işini dikkatle yaparsa o insan hangi işte olursa olsun aradığı yeri bulur.” Yani öğretim kurumlarımızda hangi mesleği öğretiyorsak fonksiyonunu, mesleğini en iyi yapan doktor, en iyi yapan mühendis, en iyi yapan hukukçu en iyi yapan öğretmen gibi bir anlayışı kazandırırız bu görevi de içselleştirirsek kültürel entegrasyon yapılamayan yerlerde fonksiyon yerine getirilirse toplumda huzur olur. Herhalde eğitim kurumlarının akıp giden zaman içerisinde evrensel arayışı ve gelişmeleri takip etmenin yanında milli, manevi değerleri de göz önüne alarak bünyevi şartları, her üniversite bulunduğu bölgenin ihtiyaçlarını dikkate alarak hizmet üretirse, yükseköğretim Emrullah Efendinin 908 Maaruf Nazırının dediği gibi Tuba ağacı gibi yukarıdan aşağıya toplumun her alanı gelişir demiştir. Hepinize teşekkür ediyor, başarılı bir çalışma yapılacağını umuyorum. Başkana, rektörümüze ve bütün çalışma arkadaşlarımıza teşekkür ediyor, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

ÇAĞRILI KONUŞMACILAR

Prof. Dr. Pavel ZGAGA – Slovenya Milli Eğitim Eski Bakanı:

Hanımlar beyler, sevgili dostlar ilk önce burada konuşma şerefini bana bahsettiğiniz için teşekkür ediyorum ve Ljubljina Üniversitesi'nden selamlar getiriyorum. İstanbul'a ilk gelişim değil ama sanırım buradaki ilk konuşmam o yüzden hata yaparsam şimdiden affola.

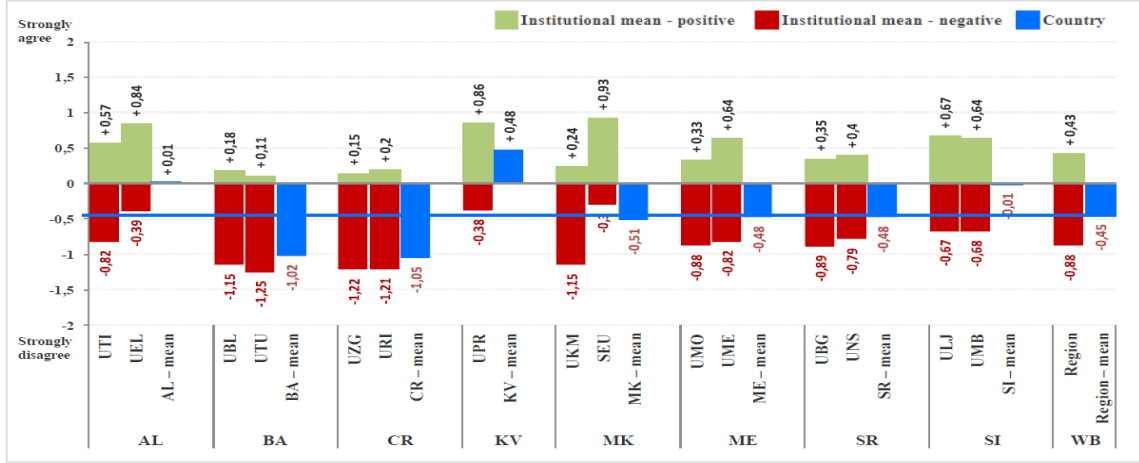
Organizasyon komitesi benden sunum yapmamı istediğinde ilk sorum konu nedir olmuştu. Bu oldukça kapsamlı bir başlıktı. Bunun içerisinde hemen hemen her şeyi konuşabiliriz, küresel bir ölçekte konuşabiliriz, Doğu Asya'daki, Pasifik'teki Amerika'daki üniversitelerle görüşebiliriz, Avrupalılaştırma üzerine konuşabiliriz. Hem Slovenya Hem Türkiye Bologna sürecine dahil olan ülkelerdir. Yakın zamanda sahada yapılan araştırmalar üzerinde konuşmayı son anda karar verdim. İstanbul ile Ljubljina arasındaki bölgeyi ki bu da Balkanlar diye belirttiğimiz bölgedir, bu konuda konuşmayı seçtim. Bunu seçmemdeki sebeplerden birisi yükseköğrenimdeki yeni eğilimler uluslararasılaştırmayla alakalıdır. O yüzden sınırların ilerisine bakmamız lazım, bunun yanında yükseköğrenim reformları ister ulusal olsun ister Avrupa çapında olsun başarılı oluyor ama aynı zamanda başarısızlıklar da getirebilmektedirler. Bize güç veriyorlar ama yeni engeller de teşkil edebilmektedirler.

Her şeyden önce daha geniş çerçevede düşünmemiz gerekiyor ki bu geniş çerçeve artık sadece Balkan ya da küresel anlamda değil aynı zamanda Avrupa'yı da içine kapsayan bir süreci de göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Aynı zamanda yükseköğrenim reformlarının çerçevesini daha geniş bağlama oturtabilmek bu noktada önem taşıyor ki bu bağlam Avrupa yüksek eğitim reformları merkezli olan 1999'dan 2016'ya Bologna deklarasyonu ile ortaya konan süreçtir. Bologna başarısı yükseköğrenim reformlarında Avrupa'da olan bir süreçtir. 1998'de başlayan sürecin kendisi daha sonrasında daha fazla ülkelerin katılımıyla birlikte uygulamaya konulduğunu ve Avrupa boyunca geçerliliğini sürdürdüğünü görmekteyiz. Bütün Avrupa ülkelerini Portekiz ya da İzlanda'yı kapsayan ya da Batı ülkelerini Kazakistan'ı kapsayan bir yerde durmaktadır. Bu geniş Avrupa yükseköğrenim başarısı aslında bizim için gerçek anlamda bir başarı sayılmaktadır. 1990'dan bu yana ulusal reformların takibiyle birlikte her yerde olan ve Bologna markasıyla artık teşvik edilmiş Bologna burada çok önemli çünkü eğitimsel bir reformdur. İzlanda'dan baktığımızda Kuzey Batı ve Kazakistan'a yayıldığı görülmektedir. Tabii, yıllar geçtikçe bu Haziranda özellikle Bologna sürecine dahil olan 17 ülke görmekteyiz. Aktif olarak yaşamın içerisinde var oldukları görülmektedir. Uygulamadan bahsetmekteyiz burada ve bu ilkelerin bütün ülkeler çerçevesinde uygulanabilirliğinden de bahsedilmektedir. Bu çok önemli bir noktadır.

4.1 Perceptions of the “Bologna” reforms in WB

“The Bologna Process has contributed importantly to the quality of my institution” – assessments given by decided respondents (by countries and institutions). – (8 countries; N=1,742; © CEPS 2013)

Resim 1. Bologna Süreci Hakkında Görüşler

Kişisel fikrim tamamıyla uygulanabilirlik üzerine olmayacaktır. Burada Avrupa bakanlarının ortak fikirde olduğu; daha çok düşünce, yani onu yansıtabilme, bugüne kadar ne yaptığımızı yansıtabilme konusunda neler yaptık, devamındaki süreçte Bologna olarak ne yaptığımız üzerine daha çok odaklanmamız gereken ve yeni bir bülten oluşturmamız gerektiği üzerine bir sonraki yıllarda daha fazla düşüneceğimiz bir konu gelecektir. Bu 1990’lı yıllardan çok daha farklı bir konudur. Tabii burada bunu yeni bir ajanda olarak ortaya koymak için her şeyden önce geçmişi yansıtabilmemiz gerekmektedir. Çünkü tarih ve geçmiş gerçek belleğimizdir. Tarih konusu çok önemlidir. Baktığımız zaman bugün 1999’da Bologna konferansının önemini görmekteyiz. Bu ne hakkındaydı, tamamen çeşitlilik üzerine kurulu ve bu çatışmaların, kafa karışıkları nasıl hatta kaos süreçlerinin nasıl baş edilebileceği üzerine ki burada bu derecedeki tüm bu yoğunlaşmalar, sistemler bizim için aslında yükseköğretimde Avrupa’da en büyük ve en temel engeli oluşturmaktadır. Daha fazla hareketlilik içerisindedir. Gençlere bakıldığı zaman çok fazla bunun abartıldığı düşünebilir ama bu zamanın insanı olarak düşünüldüğünde bu gerçektir. Özellikle çeşitlilik olarak baktığımızda daha rekabetçi kıyaslanabilir olan bir süreçten ve dolayısıyla daha çok başarıya giden bir yoldan bunun çoğunu başardığımızı söyleyebiliriz. Yine de geçmişe dönüp yeni bir değerlendirme yapmamız gerekmektedir. Tabii bu gözlemlerde aynı zamanda, önemli bulduğum nokta, her şeyden önce Avrupa’nın kendi modelini oluşturması gerekliliğinin öne çıkmasıdır. Hazır bir modelden bahsedemiyoruz. Özellikle de kendi kültürel ve eğitim ihtiyaçlarına odaklı olacaktır. Reformun burada dönüşümü ve birçok Avrupa ülkesiyle uyumlu hale getirilmesi ve daha kısa çalışmalara doğru ilerletilmesi önemlidir. Evet, 17 yıl önce bunun yapıldığını söyleyebilmekteyiz ama bütün Avrupa

ülkelerinin bunun yapıp yapmadığına emin değilim ama bir sonraki dönemde yapacaklardır. Bu sürecin sonu ne olabilir? Bologna deklarasyonunun doğumu olan bir süreç, çok önemli bir paragraf ve çoğunuz bunu biliyorsunuzdur, 6 önemli temel maddenin aynı zamanda bir sıralanması olarak görülebilmektedir. Bugüne kadar baktığımızda Bologna sürecinin bunlara başladığını görebiliriz. 2005'ten sonraki reformlarda birçok Avrupa ülkesi birtakım tebrikleri değil endişeleri getirmiştir. Bu noktada arşivlerden dosyaları çıkardım. Bu dosyanın bazı noktalarını okumak istiyorum;

Daha önce bahsettiğim bir akademisyen 1999 Aralık ayında Bologna anlaşması imzalandıktan yarım sene sonra konuşma yaptı. Bologna sonrası gelişmelerle ilgili bazı endişelerini dile getirdi ki tekrar vurguluyorum 17 sene önce yükseköğrenim reformlarının Avrupa ülkelerinin geliştirmesinde 5 endişe noktasını dile getirilmiştir. Bunlardan ilki birleştirilmemiş, eşleştirilmemiş reformlar: bazı ülkelerde yüzeysel reformlar yapıldığı, sadece uzun bir müfredat hazırlandığı ve parçalara ayrıldığıdır. Bu birçok ülkede ciddi bir sorundur. Bunun Türkiye'de ne kadar ciddi bir sorun olduğunu bilmiyorum ama benim ülkemde ve birçok ülkede de büyük bir sorundur. İkinci risk ise çok küçük farklara bakılması, büyük sorunlara da değil de küçük sorunlara bakılmasıdır. Çok ciddi çok büyük bir risk olarak ortaya çıkmadı şu anda fakat bazı durumlarda bazı ülkelerde bu hala sorun olabilmektedir. Ayrıca, yurtdışından gelen zorlukların hala küçümsemesi riski, mesela uluslararası eğitim gibi. Bence bunları zaten tartıştık ve hala tartışmaktayız. Bazı sorunlar var ama Avrupa'da bu sorunları çözümlenebilecek yeterli kapasite olduğunu düşünmemektedirim. Bir sonraki risk Avrupa'daki tüm ülkelerin sürece dahil edilmemesi, dahil edilen ülkelerin yükseköğrenim için alan oluşturmamasıdır. Yine 1999'da söylenen bir sorun, Avrupa'da sadece 1 ülkenin resmi olarak üye olmadığını, siyasi nedenlerden ötürü dahil olmadığını söylemiştim. Yani Avrupa'nın tümünde Avrupa'daki tüm ülkeler Bologna ailesini teşkil etmektedir. Mesela Kosova'daki meslektaşlarımız bizimle birlikte çalışıyorlar şu anda fakat siyasi sorunlardan dolayı akademik düzeyde bizimle birlikte değiller. Sonuncu en önemli risk ise, yükseköğrenim kurumları kendilerinin değişim seviyesini küçümsemesi ve biraz geç uyanmalarıdır. Tüm üniversiteler o kadar yavaştır demek istemiyorum, o kadar uyuyor demek istemiyorum, uyuyan güzeller demek istemiyorum fakat neredeyse her ülkede hızlı koşanlar ve cidden burada okuduğumuz şeylerin farkında olmayan kurumlar görebilmekteyiz. Değişime ayak uydurmak zorundayız. Belki 15, 20 veya 100 sene önce kurumunuz büyüktü, belki en üst seviyedeydi ama bu şekilde kalacağı anlamına gelmiyor bu, her şey değişiyor. Sürekli bir akış var, nehir sürekli akmaktadır.

Yine meşhur bir akademisyenin söylediği üzere aynı nehre iki kez giremezsiniz ve işte bugün buradayız. Çok şey başardık fakat sorunlar mevcuttur. Budapeşte ve Viyana bildirimlerinin neden önemli olduğunu eminim biliyorsunuzdur. Bu Avrupa yükseköğrenim bölgesinin 2010 yılında kurulmuş olduğunu duyuran bildiriye ve tüm kurumlar olarak bu ailenin bir parçasıyız. Bakanlığın bu siyasi bildirisinden okuyabileceğimiz şey, başardığımız konular için birbirimizi tebrik etmekte fakat bakanlıklar burada çok netti, her şeyin çözülmediğini söyleyip, yeni fikirlerle devam etmek zorunda olduğumuzu dile getirmektedirler.

Reformlara gelecek olursak, bunu önce öğrenci olarak öğrendim çünkü ben öğrenciyken reformlar mevcuttu. Genç bir öğretmenken öğrendim yine bakanlıkla çalışırken öğrendim hayat boyu reform kavramını ve bunla ilgili de güzel bir espri de duydum “Eğitimde reform demek araba-

nızdaki tekeri hala otobanda 150 km/h ile giderken değiştirmek demektir.” Bu kötü bir şaka gibi görünebilir ama benim tecrübelerime göre gerçektir. Eğitim sistemini durduramamaktayız. Kimse üniversiteye, okula gitmesin ve biz de o arada modernize edelim, binayı düzgün bir şekilde modernize edelim yapamamaktayız. Tıp alanında eğer cesetleri tedavi edebilseydik ve hayata tekrar getirebilseydik çok iyi olurdu ama bunu yapmamız imkânsızdır. Bu bakış açısıyla bazı sorunlar dile getirebilmekteyiz. Bunlardan birisi Bologna reformlarının çoğunlukla uzmanlarca gönüllü bir bağlantı ve uyumlaştırması süreci olarak dile getirilmesidir. Yani gönüllü bir süreçtir, yasal açıdan bağlayıcılığı olan bir süreç değildir.

Bu sadece Avrupa yükseköğrenim kurumları arasında bir iş birliği ve tabii ki gönüllü reform daha sorunlu bir reformdur ve bu aracı 150 km/h ile değil de 180 km/h ile sürmektir. Anlaşmalarımız, Avrupa düzeyinde ki genel, ulusal reformlarımız, birçok ülkede bölgesel reformlar ve tabii ki kurumsal reformlardır. Üniversiteye geldiğimiz zaman görüyoruz ki mühendislik veya tıp alanı beşeri bilimlerden veya nükleer fizikten farklı çalışıyor, farklı hareket ediyor yani daha detaya girmek zorunda kalıyor. Daha geniş bir çerçevede Avrupa düzeyinde Avrupa yükseköğrenim alanı oldukça çeşitlidir. Bir yandan 28 tane Avrupa ülkesi var ve buna ek olarak 48 ayrı ülke bulunmaktadır. Yani tamamen uyumlaştırılmış bir gündem değil bu ve Avrupa haritasını buraya koyarsak o zaman anlarız ki Avrupa'nın kuzeyi, güneyinden batısı doğusundan çok farklı hareket etmektedir. Şu anda ihtiyaç duyduğumuz şey yükseköğrenim gündemini baştan okumak ve farklılıklara bakmaktır. Ülkeler ve sistemler arasındaki farklılıklara bakmak ve diğer yandan elbette Bologna'nın bizden ne yapmamızı istediğine ilişkin yorumlarına da bakmak gerekmektedir. Bu şekilde devam edersek Bologna'ya güçlü bir şekilde yanıt vermiş bir bölge olduğunu, fakat bir dizi sorunlar çıktığını görürüz ve bunların da çoğunlukla bölgedeki en yakın komşuları da ilgilendiren şeylerdir: Slovenya, Türkiye gibi.

Balkanlar'da bazı Bologna süreçlerine ait bir araştırma yaptık. Bu araştırma bahar ve yaz dönemi 2012'de yapıldı, 2013'te de kitap yayınlanmıştır. Bu araştırmadan bazı sonuçlar vereceğim, 8 ülke dahil oldu, bunlar eski Yugoslavya ülkeleri ve Arnavutluk'tur. Bu tabii Batı Balkanların iyi tanımı olmamaktadır. Benim ülkem Slovenya, bu tanıma dahil değil ama yine de ülkemizi bu örnek gruba dahil ettik. Çünkü aynı geçmişi paylaşıyoruz, aynı tarihi paylaşıyoruz ve bu iş birliğine devam etmek ve farklı gelişim yönlerini görmek istemekteyiz. Bu yüzden bir ülke daha bizim örnek grubumuza dahil oldu, 17 üniversite vardı odaklandığımız, 78 görüşme yaptık, anketler kullandık, saha araştırması yaptık ve burada bazı bulgularımızı görebilmekteyiz.

Bunların ilki son dönemlerdeki genel eğilimlerle alakalı maalesef Bologna süreciyle başlayamıyoruz. Çok daha sıkıntılı, siyasi bir süreçle başlıyoruz. Bu eski Yugoslavya'nın çökmeye başlamasıyla başlayan bir süreçtir. Bu savaşlar maalesef birçok ülke için acılara neden oldu ve eğitim sistemlerini de derinden etkilemiştir. 90'lardaki bu kargaşa dönemindeki ilk reformlar neredeyse her ülkede görülmüştür.

Sadece Bosna Hersek'te değil diğerlerinin tamamında da görülmüştür ve bu reformlarda ortak bir nokta vardır. 3 dalga halinde gelmişti bu reformlar, 90'lardaki ilk dalga ki bu tüm ülkelerdeki ortak yanındır. Mevcut eğitim felsefesi genellikle aynı kalmıştır ama düzenlemesi, yapısı, siyasi çerçevesi

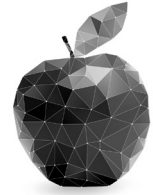

değişmiştir. Ciddi fiziki bir değişim eğitim içeriği bu dönemde gerçekleşmemiştir. İkinci dalga da 90'ların sonlarında başlamıştır, bazı ülkelerde Slovenya gibi ve savaşların bitmesinin ardından 2000'lerin başlarında diğer ülkelerde başlamıştır. Bu da çarpışma sonrası dönem dediğimiz dönem ve Avrupa ile tekrar entegre olma dönemidir. Bu dönemde Bologna süreci bu ülkeler için son derece önemliydi diyebilmekteyiz.

Tüm ülkeler için daha iyi bir gelecek olduğunu, Avrupa ailesine tekrar katılmaları için bir fırsat olduğu şeklinde bir vaat idi. Kendileri aralarında ve Avrupa ile tekrar entegre olmaları ve iş birliği yapmaları için bir fırsattı. Ardından 3'üncü dalga geldi ve 2000'li yılların başlarında tüm ülkeler ciddi reformlar yaptı. Bologna ilkelerinin çatısı altındaydılar. Bu durumda görebileceğimiz şey eğer Arnavutluk'u bir anlamda kenara bırakırsak diğer ülkeler federasyon olarak aynı ülkeye aitti fakat 1990'larda ve sonrasında bu ülkeler kendi sistemlerini çok farklı yönlerde geliştirmeye başladılar. Bu ülkeler arasında bir tür uyumlaştırma gerekiyordu. Çünkü sadece içerik anlamında değil aynı zamanda sistemler, süreleri, standartları çok ayrı yerlere gitmişti. Bu anlamda Bologna dışarıdan gelen çok iyi bir yardım olmuş oldu.

Yine de içeriden iki önemli eğilim görebiliyoruz, bu 2000 ve 2010 arası dönem için geçerlidir. Bu yükseköğretimin önemli ölçüde politikleşmesi, akademisyenlerin söyleyecek daha az sözü var bu da masaya yatırılan bir gelişmeydi. Siyasi parti yetkilisi gibi konuşmaları gelişim açısından pozitif bir durum değildi. Diğer yandan yükseköğrenimin özelleştirilmesiyle önemli bir adım atıldı. Hem Arnavutluk'ta hem diğer Yugoslavya ülkelerinde özel eğitim yoktu. Akreditasyon kurumları yoktu, bu da tabii çok ciddi sorunlara yol açtı. Tabii o dönemden beri tüm özel üniversitelerin kötü olduğunu ve devlet üniversitelerinin iyi olduğunu söyleyemeyiz, hepsi kötü olabiliyor fakat bunları netleştirebilecek bir sistem yoktu.

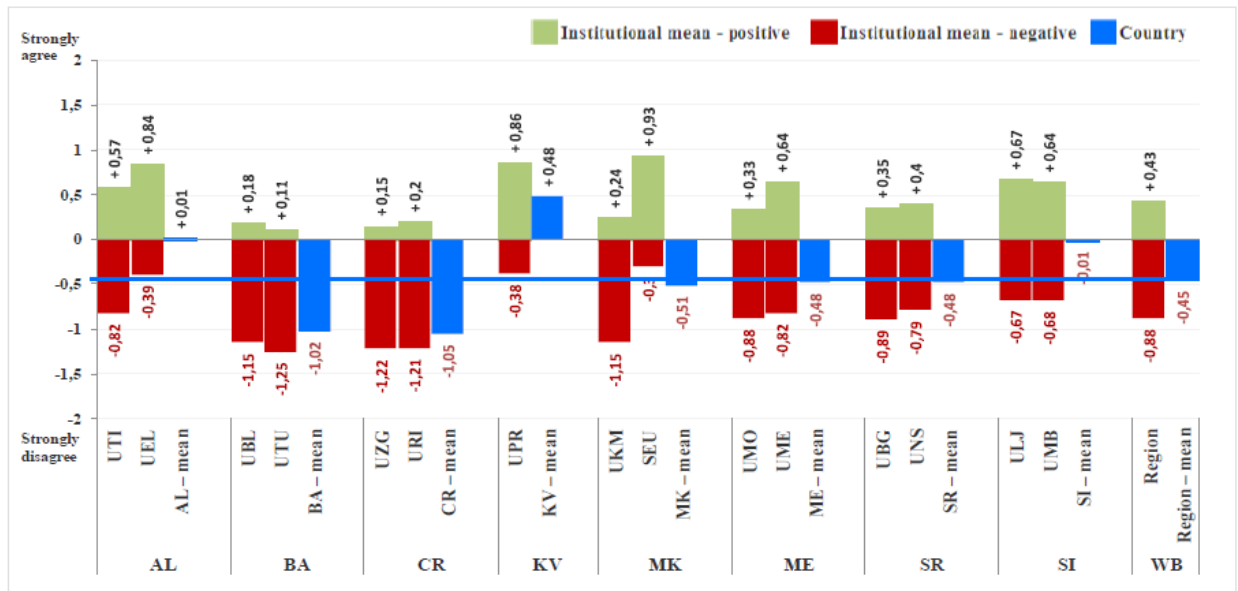
2000'lerin ortalarına baktığımızda işler tersine dönmüş oldu. Bu ülkelerin tamamında yeni yükseköğrenim sistemleri eskisinden çok daha farklı bir hale geldi. Saraybosna'da yayınlanan bir gazeteden bir resim aldım, 2014 yılında yayınlanmış bir karikatürdü. Burada gördüğünüz bir milyon yolcusu olan bir tren ve iki akademisyen konuşuyor, birisi diyor ki "Bu nedir?" diğeri de diyor ki "Bu eski doktora derecesi için son tren." Yani düşük standart için son tren yükseköğrenimdedir. Bunu da yüksek beklentilerin nasıl olduğunu görebiliyoruz bu ülkelerde. Daha iyi zamanlar geliyor, iyi seçim, iyi standartlar gelmiş oluyor.

Fakat bu soruyu cevaplamak o kadar da kolay değildir. Bu parçalanmış bölgedeki sorun, parçalanmış demek zorundayım bilhassa Bosna'da durum böyle, merkezi – ulusal bir eğitim bakanlığının olmadığı yerdir. Böyle bir şey var ama kararlar ve yükseköğrenim ile karar veren mercileri muhtemelen düşük düzeyde ve bunlar bölgesel çalışıyor. O küçük bölge 10 ayrı bölgeye ayrılmış durumda ve hepsi kendi kararlarını alıyorlar, bu çok sıkıntılı bir sistemdir. Bizim sahada gördüklerimizden ilk önce söylemem gereken şey şu ki, yeterli kritik oluşum olmamasıdır.

Yükseköğrenim için 4 milyon insanın bulunduğu ülkede bir konsey oluşturmak zordur ama bu ülkeyi 15 ayrı bölgeye bölerseniz iş çok daha zorlaşmaktadır. Düzgün bir kalite kurumu oluşturmak mesela 250 bin vatandaşı olan bölgede bunu oluşturmak çok zordur. Diğer yandan etnik sorunlar ve çarpışmalar bölgede şu anda 'halı altına' itilmiş şeyler ama iş birliğini, gerekli kitleyi oluşturmayı çok zorlaştırıyor. Bu da eğitim sisteminin Avrupa çerçevesine geri dönmeye oldukça zorlaştırıyor. Peki, bunların tümünün sonuçları nedir? Şunu söyleyebilirim ki çok kaliteli bir ulusal strateji yazıları görmedik ve analiz görmedik oldukça çok fazla kopyalama yapıştırma var uluslararası belgelerden alınan şeyler var, sadece Bologna'da yazılanlar değil aynı zamanda dünya bankasının yazdıkları gibi bunların yazılması küresel bir ölçekte sorun değildir. Bu fikirleri belli bir ülkeye mesela Karadağ'a uygulamaya çalıştığımızda, sadece bir tane devlet üniversitesi olan bir ülke o zaman bunu olduğu gibi alamaz, kopyalayıp yapıştırıramazsınız.

Bunu adapte etmek zorundasınız belirli bir ülkeye adapte etmek zorundasınız. Bu çoğunlukla yapılmamıştır. Başarılı olduğunu belirleyebileceğimiz bazı noktalar vardır fakat çoğunlukla değil. Diğer yandan bazı yanıltıcı fark edebileceğimiz eylemler vardır. Mesela Bologna senaryo diyebileceğimiz ve Bologna ifadesi büyük harfle yazılmamıştır. Bu bir tür değiştirme anlamında ve Bologna ülkede yapılan değişiklikler için bir bahane olarak alınmıştır ve bunlar da her zaman kabul etmemiştir. Bir üniversite bakanla bu reformla alın diye baskı yapmıştır fakat başka üniversite bunu kabul etmemiştir. Bunun mantığı "Bologna'dan geldi" "yapmak zorundayız" olmuş ve bu anlamdan bakarsak bu reformlarda belirlediğimiz olumsuz yön yükseköğrenime ulusal tepkilerin kararttırılması olmuştur. Yurtdışından sadece kopyalayıp yapıştırmak ve yeterince güç vermemek kendi sisteminizi geliştirmeye enerji ayırmamak aynı zamanda Bologna ve küresel yönde ajanda geliştirmektir.

Kendi ülkenizin üniversitenizin ihtiyaçlarına göre bir sistem geliştirmektir. Genel olarak Avrupa'da Bologna üniversitelerde bakanlık düzeyinde bu yönde çok başarılı olmuştur. Bologna dediğimiz zaman felsefe, gideceğimiz yol fakat bu felsefeyi daha somut bir ifadeyle gerçek ihtiyaçlara daha yaklaşmamız, kendi ülkemizin kendi kurumumuzun ihtiyaçlarına yaklaşmamız gerekmektedir.

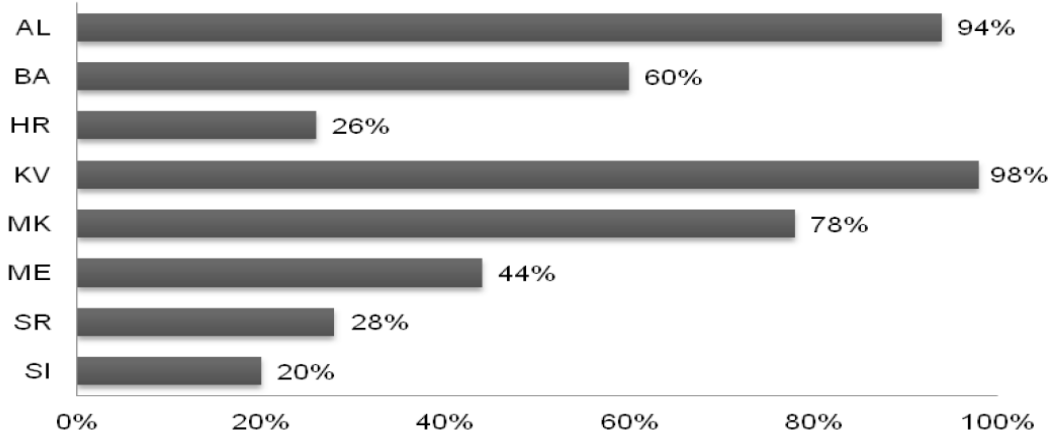

Burada daha çok bu şekillere odaklanmanızı istiyorum. Buradaki temel sorunsu 2 binden fazla akademisyenin katılımıyla bir anket gerçekleştirdik ve bu soru da şöyleydi “Bologna süreci gerçekten de kendi kurumuma kalitesine katkı sağladı.” Bir değerlendirmeydi ve 8 ülkede yapıldı. Bologna gerçekten de öylesine bir katkı sağlıyor yoksa ciddi anlamda pozitif bir katkısı var mı? Yeşile baktığımız zaman kurumsal anlamda pozitif gelmektedir. Maviler ortalama kalanlar, kırmızılar ise negatiftir. Burada birkaç grubun özellikle bölgede görmekteyiz. Büyük bir çoğunluk genelde kesinlikle olumsuz bir cevap olarak karşılaşmaktayız. Bosna Hersek’i burada görmekteyiz ki daha çok kısa bir sürede ve tartışmalardan odaklanarak yaptıkları bir ankettir. Parçalanmasının etkisini burada görmekteyiz politik anlamda. Yeşil olanların daha çok yeni üniversitelerden oluştuğunu görmekteyiz, geleneksel üniversiteler ise kırmızıdır. Bu çok önemli bir şeydir bölgeye dair. Burada söylemek istediğimiz şey, önemli fark, aslında Slovenya’daki fark ki buradaki figürlerdeki oranlama özellikle yeşil olanlar tabii dediğim gibi tamamıyla kırmızı olanlar, yeşil olanlar ve burada söyleyebileceğimiz şey bölgenin uygulanan reformlarının çok değişik bir şekilde yorumlandığı ve bölgeden bölgeye değişiklik gösterdiğini söyleyebilmekteyiz.

4.7 HE cooperation within the WB

My institution should primarily seek cooperation with universities or higher education institutions from the *Western Balkans* – percentage of those agreeing or strongly agreeing, by countries (N=1,742; CEPS 2013)

Resim 2. Batı Balkanlardaki yükseköğretim reformları birlikteliği

2013'teki kendi ülkemden olan bir reklam aslında, özel bir koleje ait olan ki daha fazla dikkat çekerek burada kurumlar arasında ne yazdığı üzerine bir şey mevcuttur. Bu ne demek, ülke düştüğünde ya da Avrupa krize girdiği zaman bilgi tek çözümdür. Bizim gerçek anlamda odaklanmamız gereken aynı zamanda budur. Tabii burada birkaç konuyu söylemek istiyorum özel yükseköğrenim kurumlarının artışına dair; politik süreçlerden geçtiğimiz bazı zamanlar özellikle de geçiş dönemleri çok önemlidir. 1945 sonrasındaki Yugoslavya'nın dağılması burada farklı 2 kurumsal eğitim sisteminin olduğunu görmekteyiz. Bugün baktığımız zaman farklılaşıyor çünkü özellikle 2012'ye baktığımız zaman Batı Balkanlar bölgesinde önemli bir değişim mevcuttur. 47 devlet üniversitesinin aslında ikiye katlandığını geçmiş tarih itibarıyla ve yaklaşık 250 özel üniversitenin burada öne çıktığını görmekteyiz. Özellikle bu çok çalıştığımız zamanlarda bile çok fazla emin olmak kolay değildir. Bu konuyla ilgili çünkü girişimlerle ilgili ortak bir şey sağlayıp emin olmak mümkün değildir çünkü çok geçişkenlik gösteren bir konudur.

Peki, bu özel üniversitelerde kaç öğrenci var?

Tabii ki özel üniversitelerin aynı zamanda devlet yükseköğrenim kurumlarının burada öğrenci oranlarını görmekteyiz. Özel yükseköğrenim kurumlarında daha az bir oran vardır, bazen 100'lerce öğrenci görüyoruz ama şunu unutmamalıyız ki bütün bu özel kurumlarda aynı zamanda güçlü üniversiteler olarak ortaya çıktığını görebilmekteyiz. Yani bu 15 yıllık süreçte özetlenebilecek

bir konudur. Öğrenciye daha fazla sahip olan baktığımızda Kosova'yı görüyoruz ki bu tam belirlenmiş bir kalite sistemi olmasa da süreç boyunca daha çok burada özel kurumların kurulmasına hizmet eden bir anlayışın hakim olduğunu söyleyebilmekteyiz. Peki, burada özel yükseköğrenim kurumlarının oluşturulmasında bizi motive eden şeyler ne olabilir? Bunu daha çok 6 önemli unsurun öne çıktığını görüyoruz ki bunlar bu özel kurumların nasıl çeşitlilik gösterdiğinin bir kanıtı olabilmektedir. Ortak bir ad kullanabilesek bile bu çok fazla birbirinden farklılık gösterecektir ki mümkün değildir. Bütün bu ihtiyaçların daha da fazla genç insanlara yönelik ve onların yükseköğrenimde öğrenim kazanmasına yönelik olduğunu görmekteyiz. Bunun dışında bu kurumların özellikle liberal sürece, piyasaya, seçime ve etkinliğe yönelik daha fazla rekabet olması gerektiği önemlidir. Baktığımız zaman sosyalist düşüncenin artık yeni gelişen global dünyada o noktada geçerliliği sorgulanıyor tabii ki, artık küreselleşme mevcuttur. Peki, baktığımız zaman ulus aşırı olma meselesi gelmektedir. Tam anlamıyla bunun sağlandığını söylemem ama bazı durumlarda kurumlar tabii ki politik tarafların gücünü bir şekilde işlevsel hale getirmede başarılı olabiliyorlar. Bu aynı zamanda yeni bir perspektif oluşturmada da önemli olmaktadır. Tabii ki bütün bunlar özellikle yeni güç iş birlikleri yine toplumda önemli bir nokta olacaktır. Yükseköğrenim bülteni için de çok önemli bir konu, bu yüzyılın başına baktığımızda “akademik kalite” meselesi belki de en önemli meseledir. 2016'ya baktığımız zaman kalite ya da başka konulara hala şunu söyleyebilirim eleştirel ve rekabetçi bir ortamın da ülkeler tarafından sağlanması önem kazanmaktadır. Bu daha çok yükseköğrenim kurumlarında üniversitelerle ya da yükseköğrenim kurumlarında, Batı Balkanlar'daki ülkelerin sınır ötesi ülkelerle olan ortaklığı daha çoktur. Batı Balkanlar'ın yükseköğrenim iş birliklerini görmekteyiz. Bu çok fazla yakın çevresindeki ülkelerle olan iş birliği öne çıkmaktadır ya da burada hangi ülkelerin olduğu çok basit bir şekilde ön plana çıkmaktadır. Daha çok entegreye uyum sağlayan, hareket edebilen üniversitelerin bölgede daha çok iş birliklerine yanaşmadığını görüyoruz ki bu bir paradokstur aslında. Tabii ki konuşulması ve tartışılması gerekmektedir. Ülkelerin sorunlarını tartışmak önemlidir. Bütün bu üniversitelere inanan bir şekilde bu soruları bu ya da bu şekilde farklı değişkenleri göz önünde bulundurarak iyi ilişkilerin kurulması önemlidir. Bu üniversiteler her şeyden önce eğilimi ancak bu şekilde yakalayabilmekteyiz. Sürekli yan yana ortak paralellik gösteren unsurlardan ziyade, farklı ilişkileri göz önünde bulundurarak Avrupa trendlerine ancak uyum sağlayabilmek mümkündür. Sabrınız için çok teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Mehmet DURMAN:

Uluslararasılaşma çok geniş bir kavramdır. Uluslararasılaşmaya ayak uydurma adına burada da ifade edildiği gibi yeni yaklaşımlar ve yeni eğilimler, “uluslararasılaşma” çerçevesinde incelenmelidir. Ayrıca uluslararasılaşma ve sınırlar ötesi eğitim; ülkemiz açısından ileride önemli olabilecek fakat yasal mevzuat nedeniyle şu anda gündemimizde olmayan bir husustur. Bu anlamda Prof. Pavel’in de bahsettiği gibi gerçekten de çok sayıda yabancı üniversiteler değişik yerlerde hizmetlerde bulunmaktadır. Ama eğitim konusunda mutlaka öngörülmesi gereken ve özellikle yeni yükseköğretim yasası çalışmaları içerisinde düşünülmesi gereken bir konu olarak gördüğüm için bu yeni eğilimleri sizlerle paylaşmayı arzu ettim.

Türkiye bu yeni yasalaşma süreci içerisinde şu anda olmayan yabancı üniversitelerin Türkiye’de hizmet vermesine izin verecek mi? Şu anda böyle bir mevzuatımız bulunmamaktadır. Türkiye’deki üniversitelerin yurtdışında hizmet vermesi söz konusu olabilir ki bazı açılımlar var fakat bunun için de bir yasal mevzuat henüz oluşturulmamıştır. Dolayısıyla hem dünyada neler oluyor bu çerçevede ve bununla ilgili kalite güvencesi çalışmaları ve yaklaşımları, ulusal ve uluslararası boyutta nelerdir onları sizlerle paylaşmak istedim.

İçerik olarak baktığımızda sınırlar ötesi eğitim, genel küresel eğilimler, zorluklar nelerdir, ne demektir, ne tür uluslararası eğitim şekilleri vardır, hangi formlarda bunlar sunulmaktadır, olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir ilk kısımda bunları paylaşacağım. Daha sonra bununla ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemeler çerçeveler nelerdir bunları da sizlere aktaracağım.

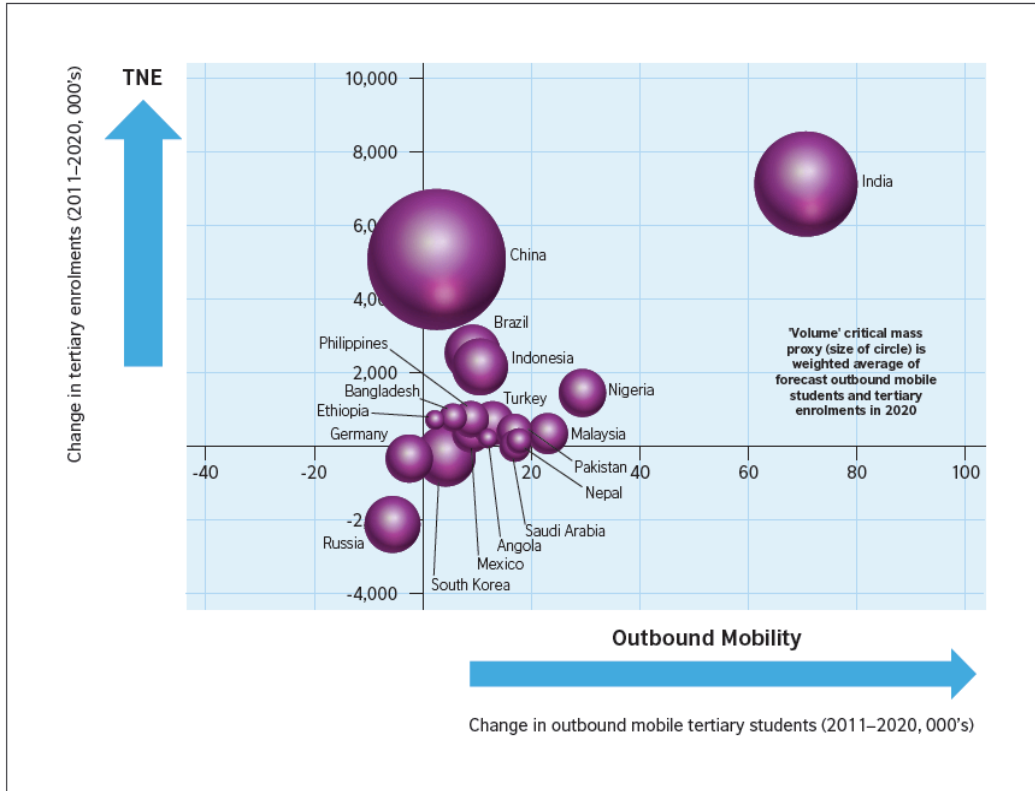
Hepimizin bildiği gibi küreselleşme şu anda her şeyi etkilediği gibi yükseköğretimi de çok derinden etkilemektedir. Prof. Pavel’in de ifade ettiği gibi Avrupa yükseköğretim alanındaki değişimi çok yakından takip etmekteyiz. Hem Avrupa’da hem de küresel boyutta çok hızlı bir değişim yaşamaktayız. 2015 yılı verilerine göre 5 milyona yakın öğrenci kendi bulunduğu ülkesinin dışında eğitim almaktadır. 2020’ye kadar bu sayının 8 milyona çıkması beklenmekte belki de bu hızlı hareketlilik çerçevesinde aşacaktır. Asya kıtası yurtdışında eğitim gören öğrencilerin %52’sini, Avrupa %23’ünü ve Afrika ise %12’sini barındırmaktadır. Çin uluslararası öğrencilerin merkezini oluşturmakta, en fazla uluslararası öğrenci Çin’den dünyanın ülkelerine gitmektedir. Şu an da Çin’den giden 700 bin öğrenci vardır. 2020’de 15 – 19 yaş arası genç nüfusu 85 milyon olacak ki bu demektir ki bu sayı önümüzdeki yıllarda çok daha artacaktır. Hindistan’ın şu anda 180 bin uluslararası öğrencisi vardır. Fakat 15 – 19 yaş arasındaki gençlere baktığımız zaman 127 milyon, yani dolayısıyla önümüzdeki yıllarda Çin’den çok daha öteye geçecek ve dünyaya en fazla öğrenci gönderen ülke olacaktır. Çin, Hindistan, ABD ve Endonezya şu anda 18 – 22 yaş aralığındaki gençlerin yarısından fazlasını barındırmaktadır. Endonezya Türkiye ve Nijerya bunlar da şu anda uluslararası öğrenci açısından baktığımızda önümüzdeki yılların en önemli ülkeleri arasında yer alacaktır. Tabii küreselleşme yükseköğretimde şu anda bildiğiniz gibi öğrenci hareketliliği, kampüsler arasındaki anlaşmalara bağlı olarak öğrencilerin değişimi, üniversiteler arasında iş birliği, yabancı öğretim elemanlarının transfer edilmesi gibi alanlarda sürdürülmektedir. Fakat bu sayılara baktığımızda şu andaki mevcut araçlarla sadece hareketliliğe bağlı olarak uluslararası öğrencilerin bir ülkeden başka bir ülkeye giderek eğitimlerini sürdürmesi mevcut şartlar içerisinde ekono-

mik nedenler ve diğer nedenlerden dolayı mümkün olmayabilmektedir. Dolayısıyla farklı öğretim yöntemleri, farklı açılımlar, bu sınırlar ötesi eğitimi giderek zorlamakta ve şu anda hızla yayılmaktadır. Şu andaki mevcut verilere göre 250'nin üzerinde üniversite kendi ülkelerinin dışında kampüs açarak yükseköğretim hizmetlerini dünyada sürdürmektedirler. Özellikle Asya'da toplanmış olan üniversiteler için ülkemizin bu fırsatı mutlaka değerlendirmesi gerekmektedir. 131 ülkede 1336 yükseköğretim kuruluşu arasında yapılmış bir anket çalışması, kurumların %69'u uluslararasılaşma stratejilerini oluşturmuş durumlarda, %16'sı da bunu hazırlama sürecinde olduğunu söylemektedir. Hem ulusal olarak hem de kurumsal olarak uluslararasılaşma ile ilgili stratejilerimizi bir şekilde oluşturmamız gerekmektedir.

Sınırlar ötesi eğitim açısından zorluklara baktığımızda, ülkeler bu konuda kendi durumlarına göre ne yapacakları konusunda bir stratejik yaklaşım belirlemeleri gerekmektedir. Bu durum yabancı kuruluşların ülkemize gelmesi, eğitim vermesi açısından burada bir karşılık yaratabilme ve direnç oluşturabilmeyi de beraberinden getirecektir. Onun yanında uluslararası sınırlar ötesi eğitim birçok tehlikeyi de fırsatı da ve faydayı da beraber getirmektedir. Fakat yine uluslar bunu nasıl yönetecekler konusunda bir karar vermeleri gerekmektedir.

Son olarak da yükseköğretim kurumları kendilerini 21'inci yüzyıl içerisinde hızla gelişmekte olan ve kaçınılmaz olan bu konu içerisinde bir pozisyon yaratmak durumundalardır.

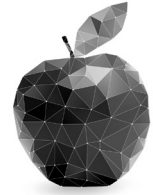

Şekilde ülkelerin 2020'ye kadar yükseköğretimdeki öğrenci sayısının değişimi ve uluslararası öğrenci sayıları görülmektedir. Çin şu anda 6 milyon öğrenciye daha sahip olacak ama Hindistan'a 8 milyon öğrenci daha gelmekte ve dolayısıyla dışarıya göndereceği öğrenci sayısı da 80 bin civarında artacaktır. Ülkemiz şu an 6 milyon öğrenciyi geçti fakat genç nüfus oranımıza bakarsak bundan sonraki büyümenin artık o şekilde devam etmeyeceğini söyleyebiliriz. Hindistan 2020 yılına kadar en büyük eğitim sistemine sahip olacak ve en fazla sayıda öğrenciyi yurtdışına uluslararası ortama gönderen ülke olacaktır. Brezilya, Nijerya, Malezya gibi ülkeler uluslararası öğrenci sayısından en zengin ülkeler olacaktır. 2020'ye kadar Çin hala lider olacak fakat büyümeye bakarsak, önümüzdeki 10 yıl içerisinde Hindistan birinci hale gelecektir. Şu andaki büyüme oranlarına bakarsak Hindistan ikinci sırada fakat 2020'de Çin ile Hindistan arasında yer değiştirme olacaktır. Büyüme açısından ABD listede kalmamakta, Brezilya üçüncü sıraya gelmekte ve Endonezya, Nijerya, Filipinler, Türkiye, Bangladeş şu anda büyüklük olarak ve büyüme olarak aynı seviyede kalmaktadır. 2020'de hareketlilik açısından incelediğimizde şu anda Çin fakat büyümeye baktığımızda Hindistan birinci sırada, Nijerya ikinci sırada, Malezya, Nepal Pakistan, Türkiye, Irak ve Angola'nın ise uluslararası öğrenci sayısı açısından 2020'de bu sıralarda yer alacağını görmekteyiz. Uluslararası öğrencilere ev sahipliği yapan ülkeler arasında ABD başta gelmektedir. Şu andaki durumda büyüklük açısından İngiltere, Avusturalya, Kanada, Almanya, Fransa, Japonya ve Rusya fakat büyüme açısından baktığımızda Avusturalya ABD'nin önüne geçmektedir. Avusturalya inanılmaz akılcı işler gerçekleştirmekte ve uluslararasılaşma boyutunda çok güzel adımlar atmaktadır. Dolayısıyla önümüzdeki yıllarda Avusturalya çok daha fazla uluslararası öğrenci alacak bir ülke haline gelecektir.

Sınırlar ötesi eğitimin tanımlanmasında birçok şey var ama en çok kabul edilen Diatis'in tanımladığı modeldir. Bu modelin içerisinde 4 ana uluslararası eğitim tanımı vardır. Bunlardan bir tanesi uzaktan eğitim (Distance education) yani bir ülkeden diğerine yapılan eğitimidir. Şu anda bizim alışkın olduğumuz öğrencilerin yurtdışında çalışmaları, bir üniversitenin başka bir ülkede kampüs açması gibi veya program veya kurumsal hareketlilik yine burada yer almaktadır. Hocaların bir ülkeden başka bir ülkeye giderek eğitime katkı vermeleri de buna dahildir. UNESCO ve Avrupa Konseyinin yapmış olduğu tanım şu anda geçerli olan tanımlardan bir tanesidir. Bu yükseköğretim türlerinin buna uzaktan eğitim de dahil olmak üzere öğrenenin ev sahibi olduğu bir ülkede olup başka bir kurumun diploma vermesi anlamında tanımlanmaktadır. Yani aslında normal hareketlilikten farklı olarak sınırlar arası eğitimde öğrenciler sınırı geçmemekte, diplomalar sınırı geçmektedir. Öğrenci nerede, hangi kurumda, hangi ülkede eğitim alıyorsa dolayısıyla diplomayı kendi ülkesinde alıyor.

Birincisi sınırlar ötesi eğitimde bir A ülkesindeki bir hizmet vericinin bir B ülkesinde bir branch açması en çok gördüğümüz hareketliliklerden birisidir. Amerikan ve İngiltere Üniversitelerinin özellikle Uzakdoğu'da yapmış oldukları çalışmalar bu tür çalışmalardır. İkincisi ise, herhangi bir üniversite başka bir ülkede tamamen bağımsız bir üniversite kurabilmekte veya bir ülkede yine var olan üniversitelerle birleşmektedir. Program açısından baktığımızda üniversitelerin tamamen kurumsal olarak başka yerlerde faaliyet göstermelerinden daha çok aslında programlar düzeyinde sınırlar ötesinin çok daha yaygın olduğu görülmektedir. Bunlar da mesela franchise dediğimiz derecenin başka bir ülkede tamamen franchise edilmiş bir şekilde sunulması şeklindedir. Eğer

ülkenin kanunları izin vermiyorsa, franchise bir program yurtdışındaki bir programla eşleştirilerek sunulabilmektedir. Dolayısıyla yine tanındığı için dışarıdaki ülke tarafından o ülkenin diplomasını alabilmektedir. Türkiye’de en çok karşılaştığımız ve şu anda desteklediğimiz iki diploma veya ortak diploma dediğimiz Double Degree’dir. Burada iki üniversitenin yurtdışında ve içerideki bir ülkenin anlaşmasına bağlı olarak geliştirdikleri programlar vardır. Artikülasyon da yine gördüğümüz konulardan bir tanesidir. Yurtdışındaki bir üniversitenin programının başka bir ülkede programla eşleştirilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Pozitif ve negatif yönlerine baktığımızda, pozitif yönlerini şöyle sıralayabiliriz; bir ülkeden gelecek bir eğitim oradaki öğrenciler açısından eğitim imkânlarını arttırmakta, farklı bir şey getirmekte, rekabet yaratmaktadır. Mevcut konvansiyonel yöntemlere göre bir rekabet getirdiği için oradaki sistemin iyileştirilmesine fayda sağlayabilmektedir. Mevcut kurumların yurtdışındaki çok daha gelişmiş kurumlarla iş birliğini beraberinde getirebilmekte ve eğitim almak isteyen insanlara daha büyük fırsatlar sunmaktadır. Olumsuz yönlere baktığımızda ise; bu alan regule edilmemiş olduğu için kalite güvencesinin çok önemli olduğu bir alandır. Ulusal ve uluslararası kalite güvence yaklaşımlarına baktığımızda şu anda bunlarla ilgili çerçeveler, yaklaşımlar son derece sığ, dolayısıyla çalışılması gereken konulardan birisidir. Gerçekten kötü kurum ve kuruluşlar finansal bazda bunu bir para kaynağı olarak gördüğü için çok kötü örnekler geliştirilebiliyor, bunlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda kamunun zararına olabilecek bazı açılımlar olabilmektedir. Dışarıdan gelecek olan kuruluşlar ülkedeki mevcut yükseköğretim kurumları açısından bakıldığında onlara getireceği zararlar ve şeffaf açık prosedürler olmadığı için de bu konuda toplumsal olarak da neyin iyi neyin kötü olduğunu ayırt edememe gibi bir riski olduğu söylenebilmektedir. Aslında hangi ülkelerin şu anda daha çok uluslararası öğrenci gönderdiği, hangi ülkeler bunlara ev sahipliği yapıyor bunu görebilmekteyiz. Çin ve Hindistan şu anda host-countryler fakat bunlar aynı zamanda son zamanlarda yapmış oldukları çalışmalarla da öğrenci kabul edecek duruma gelmektedirler. Arap ülkeleri genellikle öğrenci gönderen ülkelerdir.

Ülkelere baktığımızda ve sınıflandırdığımızda 4 kategori görmekteyiz. Bu konuda hiçbir regülasyonu olmayan ülkeler, istediği tarz eğitimini orada devam ettirebilmekte, üniversite kurabilmekte ve üniversitelerle anlaşmalar yaparak orada eğitim yapamamaktadır. Liberal ülkeler, minimum koşullarla bu çalışmalara izin vermektedir. Orta liberal dediğimiz ülkeler ise, biraz daha bu konudaki regülasyonlar ağırdır. Çok katı olan ülkeler var ki ülkemiz onlardan bir tanesi dolayısıyla uluslararası bir eğitim kuruluşunun orada eğitim vermesi mümkün değildir. Önümüzdeki günlerde tabii nasıl olur onu bilemiyoruz ama gerçekten tartışılması gereken konulardan bir tanesi olduğunu düşünmekteyim. Kalite güvencesi dediğimizde de bu konuda çok net tanımlanmış kalite güvencesi yok fakat uluslararası düzeyde geliştirilmiş bazı araçlar mevcuttur.

Ulusal standartlara baktığımızda bu konuyla ilgilenen ülkelerin kendi ulusal standartlarını geliştirdiklerini görmekteyiz. Bunlardan bir tanesi Avusturalya eğitim sistemi için geliştirilmiş olan standartlardır. Yine İngiltere’nin sınırlar ötesi eğitim ile ilgili çok gelişmiş düzenlemeleri vardır. Amerika ve Yeni Zelanda’nın ise geliştirmiş olduğu iyi uygulamaları mevcuttur, bunlar webden rahatlıkla görülebilmektedir. Gelişmiş ülkeler bir şekilde hizmetlerini devam ettirebilmek için kendi standartlarını oluşturmuş durumdadır. Esas uluslararası standartlar bunu bağlamaktadır. Bu Av-

rupa ve UNESCO'nun tanınma konveksiyonu denilen önemli bir başlangıç belgesidir. Ve Avrupa'nın yükseköğretim alanındaki diplomaların ve belgelerin tanınmasına yöneliktir. Uluslararası kalite güvence ajanslarının bir networkünün yine bu konuyla ilgili çalışmaları vardır. ESG'nin şu anda Avrupa'daki kalite güvence çalışmalarını çerçeve içerisine alan 2005 yılında yayımlanmış bu konuyla ilgili direkt bir standardı yok ancak sınırlar ötesi eğitimin sunulmasıyla ilgili pratikleri vardır. Şu anda ülkelerde ulusal yeterlilik çerçevelerinin geliştirilmesi bu networklerin bu anlamdaki çalışmaları da önem arz etmektedir. Hem kalite güvencesini hem de tanınmasını kolaylaştırmaktadırlar. En önemli rehber yine UNESCO VE OECD'nin geliştirmiş olduğu rehberdir. Geliştirilmiş olan rehberlerde bunu sunmak isteyen ülkelerin devletler için 7, yükseköğretim kurumları için 9, öğrenci birlikleri için 3, kalite güvence kuruluşları için yine 7, tanıma kurumları için 6 tane ve profesyonel kuruluşlar için de 4 tane önerileri vardır.

Son yıllarda yapılmış bir ankette, Avrupa'daki ülkelerin ne ölçüde bu önerileri yerine getirdiklerine yönelik veriler mevcuttur. Özellikle Avrupa yeterlilik çerçevesi ve ulusal yeterlilikler çerçevesi kapsamında karşılıklı yeterliliklerin eşleştirilmesi ile ve kalite güvencesinin altına alınmasıyla ilgili çalışmalar yerine getirildiğinde bu şeffaflığın daha rahat sağlanacağını düşünmekteyim.

Dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, umarım söylediklerim faydalı olmuştur yeni bir ufuk açmıştır, teşekkürler.

Mr. Colin TUCK – EQAR Direktörü ve ENQA ve ESU üyesi:

Herkese iyi öğlenler. Tüm bu organizasyonda katkısı olan herkese bu güzel davetlerinden dolayı teşekkür ediyorum ve bu konferansa katılmaktan dolayı gurur duyuyorum. Özellikle yeni eğilimler üzerine kalite konusunda konuşmaktan dolayı kesinlikle gurur duyduğumu belirtmek istiyorum.

Özellikle yükseköğretim kurumlarında karşılaşılan sorunlara yönelik, konuşmacılar özellikle bu konulara odaklandığını ve ekonomik toplumsal krizlerin bu noktada çok önemli olduğunu söylemişti. Burada işsizlik sorunu öne çıkmaktadır, mültecilerin durumu çok fazla önemli özellikle bu Avrupa'nın karşılaştığı sorunlardan bir tanesidir. Çatışmaların sadece çevre ülkelerde değil, Batı'da diğer yerlerde de Avrupa'nın kendi içinde olduğunu görebilmek mümkündür. Maalesef şunu söylemem gerekir ki bu konuyla ilgili problemlerimiz mevcuttur ama bütün bu İstanbul'daki olan saldırıları kınıyorum ve üzüldüğümü paylaşmak istiyorum. Daha demokratik vatandaş olma yolunda hızla bir yöne doğru kaymaktayız. Umuyorum ki bir an önce bu süreç geçecektir ve devam etmeyecektir.

Benim kendi sunumum Avrupa'da kalite güvencesinde yükseköğretimde yeni eğilimlerdir. İlk başta söylemek isterim ki buradaki vizyon çok önemlidir, bu da toplumsal değişimlere özellikle Avrupa yükseköğretim alanlarının nasıl bir cevap aradığına çıkıyor ki burada her şeyden önce Bologna sürecinde de değinilen konularla çok paralel gitmektedir. Fakat 5 temele ayırabilmekteyiz, bütün sorunlara karşı koymada ve mücadele etmede yükseköğretimin oluşturulması ve bu tabii ki öğrencilere bir perspektif sağlamada daha demokratik ve insan hakları konusunu teşvik etmede ve aynı zamanda akademik özgürlüğü yönlendirmede oldukça önemli bir konudur. Bütün bunlara bağlı olan mevcut toplumsal değişimlere bakıldığında, aynı zamanda Bologna sürecinde bizim de bakanlığın aynı şekilde çok önem verdiğini görmekteyiz. Özellikle istihdamın hız kazanması ve ortaklaşa yapılmış reformların yürürlüğe konulması da ortak bir Avrupa paydaşlığı yaratmaktadır. Bir de tabii kalite güvence konusunda ne tür sorunlar olabilir noktası önemlidir. Kalite güvence sistemlerinin geliştirilmesi ve yükseköğretim kurumuna adapte edilebilmesi çok önemlidir. Kalite güvencesini Bologna sürecine dahil edip baktığımız zaman ortak karar alınmış, yapısal reformların oluşumunda ve yürürlüğe girmesiyle önem kazandığını bu noktada da görebilmek mümkündür. Mezunlarının durumu ve istihdam teşvikinin sağlanması da çok önemlidir. İşlevsel sistemleri yeni gelişen dünyayı hedeflere uygun hale getirmek de kalite sistemlerinin başarması gereken ve cevap vermesi gereken konulardandır. Burada biraz kalite güvencesinin özellikle çerçevesi nasıl oluşur, nasıl yıllar boyunca değişim gösterebilmiş bunlara bakmak lazımdır. Burada Avrupa yükseköğretim Bologna süreci çerçevesinde bakıldığında, özellikle iki ana çerçevenin öne çıktığı görülmektedir. Bunlardan bir tanesi Avrupa standartları ve rehberlikleri olarak adlandırılmaktadır ve sonrasında baktığımız zaman EQR olarak adlandırılan ki ESG ile ortak bir şekilde ajanslara sahiptir. Buradaki standartların her şeyden önce bakanlıklar tarafından yani özellikle yükseköğretim bakanlıkları tarafından ortaya koyularak ve bakanlar öğrenci ve yükseköğretim kurumlarının temsilcilerine ve kuruluşlarına bazı sorular sordular ve Avrupa kalite güvence kuruluşlarına da sordular bu yeni standartların geliştirilmesi konusunda Avrupa'da kalite güvencesi içindir. Ardından bakanlar bunun onayını vermiştir ve başlıca paydaşlarla birlikte bu ortak zemin oluşturulmuştur. Bu kılavuzların asıl amacı, 2005 yılında kabul edilmiş olan kılavuzların öncelikle revize edilmesi

ve 2015'te gözden geçirilmesidir. Ardından kalite güvencesi için farklı düzeylerde ve kurumsal ve Avrupa düzeyinde çerçeveler oluşturulmuştur. Kalite güvencesi için Bologna bölgesinde bir destek olunmuştur. Böyle bir ortak nokta oluşturmak suretiyle kalite güvencesinin sağlanması temin edilmiştir ve aynı zamanda karşılıklı bir güven oluşturulması, kalite güvencesinin farklı ülkeler arasında kolaylaştırılması sağlanmıştır. Standartlar ve kılavuzlar konusundaki bazı ilkelerden bahsetmek istiyorum. Bunların hemen hemen hepsi hem 2005 hem 2015 sürümleri için geçerlidir. Bunlar arasındaki değişikliklere odaklanılmalıdır. Muhtemelen en önemli ilkesi şu ki, standartlar ve kılavuzlar yükseköğretim kurumlarının temin ettikleri eğitimin kalitesini sağlamak ve temin etmek açısından bir sorumluluk sahibi olduğu konusundadır. Bu farkındalık bildirisi gibi gelebilir kulağa ama bazı meslektaşlarımızla konuştuğumuzda buna kesinlikle katılıyorlar.

Çünkü kimse bunu söylemese bile birinin harici akreditasyon kurumlarının kaliteyi geliştirme şansının olacağına inanabilirsiniz, üniversite için bir şeyler yapabileceğine inanabilirsiniz fakat Avrupa'da kılavuzların oluşturduğu durum bu değildir. Denetim mekanizmaları sadece denetleyebilir, yükseköğretim kurumlarının işlerini onlar yapamaz denilmektedir. Önemli ikinci ilke şu ki Avrupa yükseköğretim bölgesinin çeşitliliği, standartlar ve kılavuzlar Avrupa yükseköğretim bölgesinin son derece çeşitlilik arz eden bir bölge olduğu göz önüne alınarak açıklanmıştır. Bu kurumların çeşitliliği farklı türlerdeki, farklı profildeki kurumları ve bu kurumlarda öğretim gören öğrencilerin farklılığıdır. Bu sayede jenerik bazı ilkeler oluşturulmuş, tüm kurumlarda uygulanabilecek farklı ilkeler oluşturulmuştur.

Çok detaylı olmayan bir ebat hepsine uyar ilkesine göre hareket eden, aynı zamanda farklı kurumlar farklı yükseköğretim sistemlerinin uygulayabileceği ortak bir zemin oluşturulmuştur. Bu standartlar ve kılavuzlar sanırım bu daha da yayılan ilkelerden birisi yeni sürümünde çünkü çeşitliliğin bu yapıların bazıları birbirine benzer olsa da ve kurumlar arasındaki çeşitlilik çok fazla olsa da öğrenci ve profiller farklı olsa da son zamanlarda Avrupa eğitim bölgesinde bu çeşitlilik artmıştır. Standartlar ve kılavuzlar aynı zamanda kurumsal sorumluluk ilkesini de barındırmakta ve yükseköğretim kurumlarını kendi iç kalite sistemlerini geliştirmesini desteklemekte ve burada bahsedilen dördüncü nokta da öğrenci ve toplum beklentilerinin dikkate alınmasıdır. Sanırım standartların en temel çıkışındaki konudur. Bunları üstten aşağı şekilde geliştirilmemiştir, paydaşlarca geliştirilmiştir ve tüm standartlar kılavuzlar için geliştirilmiştir. Yükseköğretim kalitenin tanımlanmasının kolay olmadığı, evrensel bir şekilde tanımlanıp tüm Avrupa'daki üniversiteler için geçerli olmadığı, aksine her bölgenin çeşitli beklentilerine göre değişebildiği belirtilmiştir. Bu şekilde farklı paydaşlar bu çalışmaya dahil edilerek yükseköğretimde kalite açısından farklı beklentileri beraberinde getirmişlerdir.

Son olarak resmi olarak kabul edilmeyen fakat arka planda gelen bazı standartlar mevcuttur. Bunlar tek değil birden fazla standart olarak gelmektedir. Avrupa standart ve kılavuzlarının altında yatan fikir her şeyin şeffaf olması, halka açık olmasıdır. Bu da standart ve kılavuzların özelliklerinden birisidir. Çünkü her türlü raporun ve kalite güvence sonucunun tamamen erişilebilir olması toplum ve akademik için önemli bir olgudur. Bölgesel standartlar veya küresel standartlarda paylaşılmayan bir özelliğidir. Birçok başka şeye bakarsak kalite güvencesi net bir süreç takip etmekte, bu da tabii çoğu ülkedeki meslektaşımızın hemfikir olacağı şeylerdir. Mesela uluslararası kalite güvence

ağlarının ve akreditasyon kurumlarının ürettiği belgelere bakarsanız uluslararası iyi uygulamalar ile Avrupa iyi uygulamalar arasında çok büyük farklar ve benzerlikler olduğunu görebilmekteyiz. Ama şeffaflık konusunda çok fark vardır. Yine önemli bir özellik olarak söz etmemiz gereken bir şey daha vardır; o da bağımsız yükseköğretim kurumlarının bağımsız kalite güvence kurumlarından güvence alması gerektiğidir. ESC açıkça belirtiyor ki harici kalite güvence sistemlerin bağımsız kalite güvence kuruluşları tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği, bunlar devlet tarafından başlatılmış olabilir fakat devletten ve yükseköğretim kurumlarından bağımsız hareket ediyor olması gerekmektedir.

Şimdi kısaca diğer ek özelliklere gelirsek, Bologna kalite sürecinin, ESC'ye benzer şekilde biz de yine aynı paydaşlar ve kuruluşlar tarafından öğrenci temsilcileri, kuruluşların temsilcileri ve bakanların talebi üzerine kurulduk. Bakanlar ortak sanatlar üzerine hemfikir olduktan sonra kalite güvence kuruluşları için resmi bir kalite güvence kuruluşu oluşturmak istediklerini belirttiler ve kılavuzlar ve standartlarla aynı mantıkla paydaşlarla iş birliği yapılmıştır. Kamu kuruluşlarından bağımsız bir kurum oluşturmaları istenmiştir.

Bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak ortaya çıkmıştır. Ana paydaşların finanse ettiği fakat amacı bu paydaşların ilgi alanı değil kamunun yararına olan bir kurum oluşturuldu ve paydaşlarımızın birçoğu Bologna sürecine dahil olan ülkelerdir. Kurumun yönetimi de bu yapının oluşturduğu ölçütlere göre belirlenmektedir. Bu da Avrupa yükseköğretim bölgesinde güven ve şeffaflığı temin etmek amacıyla sağlanmış bir durumdur. Akreditasyon kurumları, harici inceleme süreçleri üzerinden Avrupa standartları ve kılavuzları üzerinden çalışabildiklerini göstermişlerdir. Bunun önemli özelliklerinden bir tanesi de harici uzmanlar, kayıt kuruluşu, farklı kalite güvence uzmanlarından oluşan bir kuruluş, bunlar bağımsız karar vermekte ve bunlar devlet veya kurumsal politikalardan etkilenmemektedir.

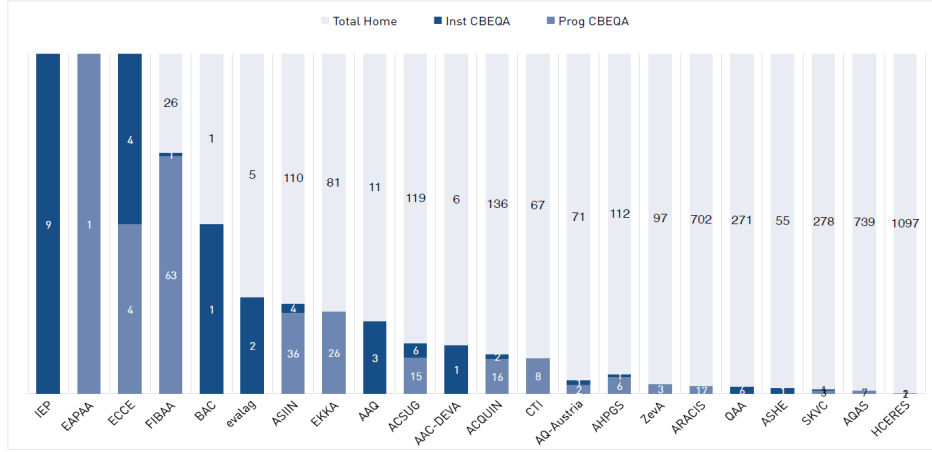
Şu an 42 tane kalite güvence kurulu vardır. Avrupa yükseköğretim bölgesinden uzlaşılabilir standartlar ile birlikte çalışabildiklerini göstermişlerdir. Maalesef Avrupa yükseköğretim bölgesinin tamamını kapsamamakta, fakat birçok ülke içerisinde bulunmaktadır. Hatta kalite güvence kuruluşu olmayan yerlerde bile yapılmış, bunları destekleyecek bir ortak altyapı oluşturulmuştur. Bunun ardından dört önemli değişikliği son Bologna sürecinden sonraki değişikliklere bakalım.

2015'te çıkan yeni bir sürümü vardır ve kalite güvence bağlamında bazı önemli gelişmeler olmuştur. Sınır ötesi çalışmalar amacıyla ortak program arasında ve yükseköğretim gündeminde de yeni bir madde olduğunu söyleyebilmekteyiz. Bunlar da yeterliliklerdir. Avrupa standart ve kılavuzlarında 2015 ile 2005 arasında neler değiştiğine bakarsak; 2015 versiyonunda kesinlikle bir devrim değil, yeni standartlar değil tabii ki fakat 2005'te yapılan ilk sürümün güzel bir şekilde evrimleşmesinin bir sonucudur. Örneğin ESC'de kalite güvence sistemlerinin her türlü yükseköğretim kurumuna uygulanabilir olması gerektiğini belirtmektedir, bu da geleneksel yükseköğretim veya lisans programlarında yapabileceğimiz bir şeydir. Bu kalite güvence sistemlerinin geleneksel olmayan yaklaşımları da yükseköğretimde barındırabilmesi, uygulayabilmesi gerekmektedir. Uluslararası eğitim temini de tartışılmıştır.

2. Quality assurance crossing borders

eqar

Resim 1. Sınırlar Ötesi Kalite Güvence Sistemi

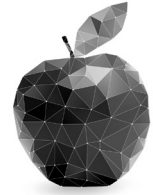
Önemli değişikliklerden biri de standartlar ve kılavuzlardır. Daha iyi bir şekilde Bologna çerçevesine entegre edilmiştir. Eski sürümüne bakarsak, kılavuzların 2005'tekine göre önemli ilkeler olduğu görülmektedir. Kalite güvencesi için fakat kalite güvencesi ile yeterlilikler çerçevesi arasında çok sayıda bağlantı olmadığını ve başka yapısal reformlara da bağlantısı olmadığı görülmektedir. Tabii yeterlilikler çerçevesi Avrupa bölgesinde ilk standartlar ve kılavuzlarla aynı zamanda geçildiğini gördüğümüz zaman çok şaşırtıcı olmamaktadır. Şimdi çok daha net bir hale gelmiş, mantıksal bir çerçeve oluşmuştur. Standartlar ve kılavuzlar ile yeterlilikler arasındadır. Yükseköğretim kurumlarının kendi programlarını tasarlama ve revize etme konusunda eğitim programlarının ulusal yeterlilik çerçevesine bağlama zorunluluğu gelmiştir, aynı zamanda Avrupa çerçevesine bağlı olması gerektiği belirtilmiştir. Bir anlamda bu sistemlerin nasıl tamamlayacağı niteliği olduğunu özetlemektedir. Yeterlilik çerçevesi genellikle içerikle alakalı, yeterlilikler için bir çerçeve teşkil etmekte, ikisi de bir araya geldiğinde mantıklı bir hale gelmeye başlamakta, biri olmadan diğeri eksik kalmakta ama standartlar ve kılavuzlar dahi daha fazla vurgulanmaktadır. Aynı zamanda 2005 versiyonuna göre öğrenci alım programları, öğrencilerin öğrenmesi bakımından daha fazla içerik mevcuttur. Daha önce süreçlere çok yoğunlaştıkları için eleştirilmişti ki bu da 2015 versiyonu için söyleyebileceğimiz bir şey değildir. Daha önce de bahsettiğim üzere bilgiye erişmede sınırlar ötesi kalite güvencesi bunların dışında 2015 versiyonunda standartlar ve kılavuzlar birçok ilkeyi daha net bir hale getirmektedir. Raporların tamamının yayınlanması, 2005 versiyonunda bahsedilmemişti fakat 2015 versiyonunda çok daha net bir şekilde dile getirilmiştir. Genel olarak söyleyebileceğimiz 2005'in 2015'e gelişme süreciydi. Ortak bir zeminin, çerçevenin geliştiğini göstermektedir. Artık hemfikir olduğumuz birçok şey 2015 ESG'de daha önce hemfikir olmadığımız bazı konular vardır. Daha önce de bahsettiğim üzere kalite güvencesinin sınırların ötesine geçmesi yükseköğretim kurumlarıyla ilişkilendirilme konusunda bu sınır ötesi çalışmaları ve yine Avrupa yükseköğretim bölgesinde başka bir fenomen, son yıllardaki yükseköğretim kurumlarının

ve kalite güvence kurumlarının sınırlar ötesinde iş birliği yapması ve yükseköğretim kurumlarının akreditasyon istemesidir. Bunu da kalite güvence kuruluşlarının temin edilmesi sınır ötesinde olsa dahi 42 kurumun sınır ötesi faaliyetlerini vardır. Belki 10 kadar kalite güvence kuruluşu faaliyetlerinin önemli bir bölümünü ulusal sınırlarının ötesinde yapmaktadır. 25'in altında bir sayıda kurum sınır ötesinde çalışıyor fakat yine de bunların etkinlikleri sürekli artmakta aynı zamanda bu tür sınır ötesi faaliyetleri yapan kurumların sayısı da artmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında sınır ötesi kuruluşlardan akreditasyon isteyen kurumların sayısı da artmaktadır. Projelerden ve raporlardan bu incelemeleri gördüğümüz zaman birçok yükseköğretim kurumu için bu çok ilginç bir faaliyettir. Uluslararası çerçevede görünürlüğü arttırmak aynı zamanda kurumun akreditasyon kurumuna yaklaşması, bunu seçmesi, kurumun bir kalite güvence kuruluşu bulması kendi misyonunu destekleyecek bir kuruluş bulması en iyi geri bildirim alabileceği kuruluş bulunması sağlanmaktadır. Bu da bazı kurumların raporlarına göre kendi iç paydaşlarıyla ve kalite yönetimiyle ilgili uygulamalara da katkı sağladığı gözlenmektedir.

Kuruluşlarca denetlenmesi ve akredite etmesini kabul etmeyen ülkeler olmuştur. Kendi ulusal kalite güvence sistemleri çerçevesinde ki çoğu ülke Türkiye de dahil, genel olarak bir mülkün değil bir kuruluşun ulusal bir kurum tarafından tanınmış olması, daha sonra kalite güvence sistemleri için bu kurumdan faydalanabilmektedir. Bu memnun edici bir durum değildir, bu sınır ötesi değerlendirme Avrupa yükseköğretim bölgesinde tamamen tanınmış bir şey değildir, bu da tabii ek veya paralel değerlendirmelere yol açmaktadır. Uluslararası bir kurum tarafından değerlendirmeden geçmek için önce ulusal bir kurumdan değerlendirme almak gerebilmektedir. Genellikle benzer soruları bu kuruluşlar da sormakta ve bu pek üretken bir süreç olmamakta aksine yükseköğretim kurumları için üretkenliği engelleyen bir süreç olmaktadır. Özel bir durum sınır ötesi değerlendirmeye ilişkin bir sorun ise sınır ötesi değerlendirmeler ve sınır ötesi yükseköğretimde geçerli bir şeydir. Ortak programların da diğer ülkelerde akreditasyon alması gerekmektedir. 3 ülkeye sunuyorsanız, 3 kere akredite edilmesi gerekmektedir ve bunun ulusal kuruluşların yapması gerekmektedir. Neyse ki bakanlar yeni bir Avrupa yaklaşımını benimsemeyi kabul ettiler. Bu yükseköğretim kurumlarının kalite denetimi konusunda tekrara düşmesini ortadan kaldıracaktır. Avrupa standartlarındaki e kılavuzlarına dayalı birden fazla değerlendirmenin ortadan kaldırılması, ortak programların tek bir kez değerlendirilmesi, bazı standartlar konusunda hemfikir olmuşlardır. Bu standartlarda ortak programlar kullanılması gerektiği, ek ulusal denetimlere gerek kalmaması, bu eklemelerin ortak programlar için önemli olmaması gerektiği belirtilmiştir. Bu da akreditasyonu çok daha hızlı ve net hale getirecektir fakat şunun da söylenmesi gerekir ki Bologna sürecinde olan her şey gibi bu bir belgedir ve bakanların da bunun da ulusal yasaya geçirilmesi için zaman gerekecektir.

Son olarak, otomatik tanıma sistemiyle ilgili bir şeylerden bahsetmek istiyorum. Yeni bir zorluk Avrupa yükseköğretim bölgesi içindir. Bununla ilgili çok temkinli yaklaşanlar olmakla birlikte Bükreş bildirisinde bundan bahsedilmiştir. Otomatik yeterliliklerin tanınması Avrupa ülkeleri arasında bizim Avrupa yükseköğretim bölgesinin geleceğine yönelik vizyonunun bir parçasıdır denilmiştir. Bazı ülke insanların otomatik tanıma nasıl yükseköğretim bölgesinin bir parçası olmaz, diye belirtmişlerdir. Yine aynı şekilde vatandaşlarımıza Avrupa ortak yeterlilikler çerçevesi bakımından hiçbir söz verilmemektedir. Önemli bir konuda kalite güvencesine, yeterlilik çerçevesi ve diğer

Bologna araçları ile birlikte iş birliği yapabilmek için ihtiyaç duyduğumuzu göstermektedir. Farklı ve izole araçlar kullanırsak işe yaramayacaktır ama kendimiz bir alet çantası oluşturursak el ele çalışırsak faydalı olacaktır. Aynı zamanda kalite güvencesinde artan bir tanıma işlemlerinin dikkate alınması, ulusal uygulamaların dikkate alınması da önemli bir konu, önemli bir zorluktur. Bence gelecekte otomatik tanıma Bologna süreci için yeni beklentiler getirmektedir. Avrupa düzeyinde şeffaflığı arttırma, karşılıklı güveni arttırmak konusunda faydalı olacak fakat Avrupa düzeyinde kullandığımız araçlar çoğunlukla şeffaflık oluşturma, bilgi sağlama üzerineydi ve bunlar da bazı durumlarda hafif bir güven oluşmasına ortam hazırlayabilmektedir. Otomatik tanımanın mantığı gösteriyor ki bu değişimlerin gerçekleşmesi beklenmektedir, yani kalite güvence sistemlerinin ve yeterlilik çerçevesinin ülkeler arasında güvenli bir yol açacağını beklememekteyiz. Ama ülkelerin eğer aynı standartlara dayalıysa birbirinin yeterlilik çerçevesini kullanabileceğini düşünmekteyiz. Böylelikle de sonuca gelmiş oluyorum.

Bilhassa kalite güvencesi için sadece güzel raporlar oluşturulması beklenilmemektedir, kalite güvencesinin bir rapora ve dayanabileceğimiz bir karara yol açması beklenmektedir ve yeterliliklerin otomatik olarak diğer ülkelerle tanınabilecek bir sistemi ve yükseköğretimde daha yüksek standartları olacağına inanılmaktadır. Avrupa kılavuz ve standartlarının yakın zamanda daha tutarlı olacağını, daha iyi sonuçlar elde edeceği umut edilmektedir. Aynı zamanda kuruluş olarak diğer paydaşlarla ve hükümetlerle çalışmaya devam edilecektir ve kalite güvencesi rolünü daha da ileriye taşıyacaktır. Sınır ötesi iş birliklerine bakılacak, kurumlar ve kuruluşlar için pratik kılavuzlar oluşturulacaktır. Ulusal hükümetlerin yasal çerçeveyi uygulayabilmesi için aynı zamanda Avrupa yaklaşımının uygulanması da desteklenecektir. Aynı zamanda gelecekte tanımayı sağlamak için farklı tanıma kuruluşları ve arkadaşlarımızla da birlikte çalışılacaktır. Bu da gelecekte tanımayı sağlamak için iyi bir ortam oluşturacaktır. Dikkatiniz için teşekkür ediyorum ve bu konuyu bugün içerisinde daha detaylı konuşmayı umut ediyorum.

Prof. Dr. Sezer KOMSUOĞLU – YÖK Başkan Baş Danışmanı:

Biraz rakamlarla sizi aydınlatayım istedim. Türkiye’ye baktığımız ekonomik olarak çeşitli değerlendirmelerde baya güçlü yerde olduğumuz görülmektedir. Sıralamamıza baktığımızda sorun yok gibi duruyor, burada da değerlendirmeye alındığımızda 4 kısım tarafından hepsinde de baya düzen yerlerdeyiz. 193 tane üniversite var geçen hafta bunların sayısı 195 oldu, İstanbul’da 2 tane daha açıldı. 1579 fakülte, 631 enstitü ve 3 enstitü, Fen Sosyal Sağlık bilimleri şeklindedir. 923 tane her üniversitenin problemleri olarak gördüğü Meslek Yüksek Okulları, 485 tane yüksekokulumuz vardır. Demek ki 195 de üniversitemiz var. Nüfusumuza göre baktığımızda öyle fazla bir sayı ama çok akut bir dönemde açıldığı için problemleri yoğundur. Dolayısıyla 21’inci yüzyılda bunlarla uğraşılacak gibi duruyor. En çok üniversite İstanbul’da 60, Ankara’da 18, İzmir’de 9, Antalya ve Konya’da 5, Kayseri’de ve Antep’te 4 tane mevcuttur. Şöyle bir sayıya baktığımızda aslında bu anlatacaklarımızı hepimiz biliyor, sıkça kullanıyoruz ama böyle kongrelerde sununca zihinsel yenilenme olmaktadır. Hepimizin bildiği şeyleri böyle bir araya getirmeye çalıştım.

1933’te bir tek üniversite ile başlayıp, tarihsel süreçtekileri bırakırsak, şuraya geldiğimizde 2000’li yıllarda 53’lerden birden bire 193’e çıkmış bulunmaktayız. Esas büyük artış 2006’dan sonra gerçekleşmiştir. Üniversiteler iki şeyle karşı karşıya kalmışlar, birisi siyasallaşmışlar, bir ikincisi de özelleşmeye karşı bir açılım olmuş dolayısıyla bu minvalde gidilmiştir. Burada önemli bir şey var, Avrupa yükseköğretimine baktığımızda Rusya’dan sonra ikinci büyük ülke konumundayız. Yani, şu geri kalanların hepsini geride bırakıyoruz. Şu an 6 milyon 800 bin civarında öğrencimiz var. Bu sene de neredeyse 2 buçuk milyon öğrenci üniversite sınavına girmiş, 2016 – 2017 eğitim yılında 7 milyonun üzerine çıkılacaktır. Bu çok büyük bir rakam ama bunu da tekrar geriye sardığımızda önemli bir kısmı meslek yüksekokullarında bulunmaktadır. Meslek Yüksek Okulları bu haliyle gittiğinde ne ekonomiye ne de hocasına bir katkıda bulunacaklar. 21’inci yüzyıldaki zorluklarımızdan bir tanesi de bu Meslek Yüksek Okullarıdır. Çünkü çok büyük bir alanda çalışıyoruz, 7 milyon öğrenciyi eğiten bir YÖK var. Öğretim üyelerine sayılarına bakarsak 150 bin civarındadır. Rakamlar sıkça değişiyor ama bunlar en son haftanın rakamlarıdır. Şuraya kadar baktığımızda 33 bin yardımcı doçent, 14 bin doçent, 21 bin profesör, öğretim görevlileri mevcuttur. Uzman ve diğeriyle rakamlar böyle ama toplamda 150 bin civarında öğretim üyemiz vardır. Bu rakamı bölüp çarpınca çeşitli istatistikler çıkmaktadır ama öğrenci başına sayı 86 civarında çıkmaktadır. Avrupa üniversitelerine baktığımızda çok büyük bir rakam ve bu da sorunlarımızdan bir tanesidir. Bu durum öğretim üyesi azlığı olarak ikinci problemimizi oluşturmaktadır. Belki çeşitli üniversitelerde bu rakam 50’ye düşmekte ancak bizim üniversitemizde 49 civarındadır. Genelde baktığımızda 86 gibi bir rakam hiç yok, rakamlarımız birbirini tutmamaktadır. Biraz sonra buna değineceğim çünkü doktoralarda da sorun yaşanmaktadır. Mezunlara baktığımızda rakamlar, 2016 rakamlarıdır. Yükseköğretim programlarından mezun olanlar, bizdeki yüksek rakama rağmen Avusturya’da %20,4 doktora ve dengidir. %2 oranındaki Türkiye’ye baktığımızda doktora %0,2’dir. Bu kadar düşük rakamlar mevcuttur, bu kadar büyük bir ülke bu kadar genç bir nüfus bu kadar yüksek üniversite sayıları ama şu %0,2 en önemli problemlerden bir tanesi diye düşünülmektedir. Mezunlarımıza bakalım; 2014 – 2015 yılında fen bilimlerinden ve İngilizceden %40, sosyal bilimlerden %42, sağlık bilimlerinden %12 doktora mezunu, düşünebiliyor musunuz? Tıp fakültelerine baktığımızda ağzına kadar öğretim üyesi doludur, temel bilimlerde bir dolu öğretim üyesi vardır ama yeni kurulan

tıp fakültelerinde temel bilimlerinde büyük eksiklikler vardır. Herkes birbirinden ödünç öğretim üyesi istemektedir ama bu tıp fakülteleri doktora öğrencisi yetiştirememektedirler. Doktora öğrencileri bizde sadece sağlık bilimleri enstitülerinde yetişmektedir, sağlık bilimlerinde eğer iyiye devam edilir değilse o ona öğrenci vermez almaz, sadece %18 civarında bir mezun mevcuttur. Bir dolu açılan tıp fakültesi vardır, 57 tane şu anda, ama temel bilimlerde ders anlatmak konusunda bile zorluğumuz bulunmaktadır. Yeni açılan üniversitelerde bu zorluklar genelde öğretim görevlileri tarafından tamamlanmaktadır. Geçenlerde British Council bir grup öğretim üyesini YÖK’te karşılıklı konuşmak için bize getirmişti, “Biz de zamanında üniversitelerimizi yeni kurduğumuzda öğretim görevlileri doktorası olmayanlardan yararlandık, siz de öyle yapın” dediler. “Ne zaman?” dedim. “1900’lü yılların başında böyleydi.” gibi bir cümle kullandılar. Oraya dönmek iyi olacak, bunu arttırmamız gerekmektedir. Sağlık birimlerinde özellikle sıkıntı vardır. İvedilikle bence 45 yıldan sonraki önemli bir kişisel düşünce MD-PhD kavramının getirilmesi gerekmektedir diye düşünüyorum yoksa emekler ziyan olmaktadır. Hâlbuki bakın yükseköğretim kurumları için 2019’a kadar en az 6 bin ki bu sanayi için de gerekli, 4 bin de burada görülmektedir.

Küçük bir anekdot olarak; eczacılık fakültesinin dekanları ve eczacı kökenli milletvekillerimizle iki gün önce mecliste bir toplantı yapıldı. Kontenjanların azaltılmasını, çok fazla eczacılık olduğunu anlattılar ama eczacılık fakültesi mezunu deyince hemen eczane açmak akla gelmektedir. Hâlbuki Türkiye Maliye Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı ilaç sektörünü bir gelişme alanı koydu. Farmakolojiden veya eczacılıktan mezun olan öğrencilerin buralarda bu sanayide yer alması gerekmektedir. Burada da bir başka kırmızı nokta koymak gerekirse, mesleklerdeki algı değişimini yenilememiz gerekmektedir. Yani, eczacı deyince sadece eczanede çalışacak birisi değil, herkesin her yerde çalışabileceği meslekler mevcuttur artık. Dolayısıyla yetiştirdiğimiz öğrenciler de meslek algısını değiştirmekte, 21’inci yüzyılın ödevlerden biri olmalı diye düşünüyorum.

İş dünyasına bakınca işte bu Z kuşağı, bilgisayar kuşağıdır. Dolayısıyla download ediyorsunuz ve her şey yönetiliyor. Birçok farklı ülkeden, birçok işte çalışan insanlar aynı anda bambaşka fikirler, değişik bilgileri paylaşıyorlar, rekabet var, hızlı bir dünya var ve hızlı dünyaya inanmak gerekmektedir. İnsan kaynağını nasıl yönetmeliyiz o zaman? Meslekler daha az rutin oldu, eczacılıkta söylediğim gibi tanımlanmış bir meslek kalıbını değiştirebilmek çok mümkün, bir kimyacıyı belki 10 yerde çalıştırmak mümkündür. Fiziği kimyayı kapatıyorlar, hiç gerek yokken başka alanlar bulmak gerekiyor. Sağlık fizikçisi yaratmak gerekiyor, kimyanın yapabileceği birçok şey var, sosyal bilimlerde de bu böyledir. Tek meslek algısıyla tıkanmış gibi gözükmektedir. Hâlbuki 21’inci yüzyıl meslekleri daha az rutin ve ekip çalışması olarak görülmektedir. Dünyanın her yerinde iş bulma şansını bulacak şekilde eğitim vermeliyiz. Dolayısıyla turizm okullarına dersleri Rusça koyuyorduk, biz de turizm okulu vardı çocuklar dediler ki “Antalya’da bize işe almıyorlar”. Yani elimizdeki de olanağını bilmez duruma geldik. İş dünyasıyla üniversiteler daha sık bir araya gelmeli ve bütün dünya için üniversite için öğrenci yetiştirmelidir. Türkiye’de de artık global marketler mevcuttur ve bu markalar 30 tane ülkeden insanla çalışmaktadır. Demografik değişiklikler oluşmaktadır. Ben YÖK’e geçeli 1 sene oldu, genç araştırmaları görevlileri yardımcı doçentlik için geliyorlar. Yurtdışından gelenler içerisinde en çok biyomedikalden gelenler ve moleküler biyolojiden gelenler olmaktadır. Birkaç tanesiyle konuştum. Çarşamba günü birinin bana verdiği bir not, bunu size bir ‘case’ olarak anlatayım; bu kızcağız bizim 1416’lık tarafından ABD’ye gönderilmiş.

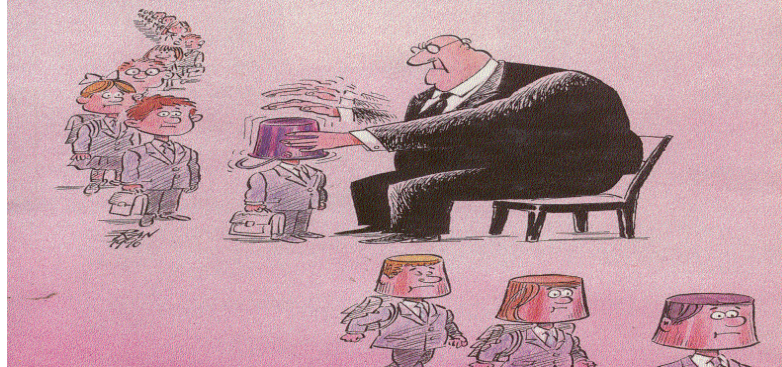
Orada moleküler biyoloji çalışmış, okul birincisi olmuş. Diplomasını getirdi, orada da iş bulamıyor çünkü Boston’da 8 bin tane ”post hoc” çalışması var, “dünyanın her tarafında iş arıyorlar, bulamıyorlar” diyorlar. Türkiye’ye gelmiş Hatay Üniversitesi adına gittiği için oraya göndermişler. Onlar da demişler ki “Biz moleküler biyolojiyi kuramadık, seni kim gönderdi oraya? 1416 MEB gönderdi, bizim haberimiz yok gitmeseydin.” demişler. ODTÜ’ye Atatürk Üniversitesi’nden gelen 4 tane moleküler biyoloji mezunu hanımefendi var, ODTÜ’yü bitirmişler dönmüşler geri Atatürk Üniversitesi’ne ve demişler ki “YÖK bölümü kapattı başka yerde iş bulun”. Böyle bir dolu öyküler var, bunların her biri 21’inci yüzyıl için bir sorun, bu anlattıklarım framework’lerin dışındadır.

Prof. Dr. Ali Paşa AYAS:

Dünya değiştiği için biz de değişmek zorundayız ve dünyadaki bu değişim sürecinin tetikleyen bazı şeyler vardır. Bunlardan birisi insanoğludur. İnsanoğlu var olan şeylerle yetinen bir varlık değildir sürekli daha iyisini arama eğiliminde olan, dolayısıyla mükemmele doğru gitmek için uğraşmak ve buna bağlı olarak da daha iyisini yapma durumundadır. Bunun bir parçası da insanoğlunun daha zengin olma duygusudur. Eski devirlerde bazı değersiz madenleri değerli maden, altın haline dönüştürmek için çabalar vardı, eğer dönüştürseydiler zengin olacaktı ama hala onu başaran yoktur. Dolayısıyla daha iyi olmak için çalışmak gerekmektedir. Dünyaya veya evrene hakim olma duygusu da aslında bu değişimi tetiklemektedir. Çünkü insanlarda daha rahat ve konforlu yaşama arzusu vardır. Var olan durumla yetinmemektedirler. Sayın Komsuoğlu hocamın da belirttiği gibi, eskiden kızları köy enstitülerinde hayata hazırlanırlardı ama modern dünyada daha farklı şekillerde bu çabalar devam etmektedir. Dolayısıyla giderek bir rahatlama söz konusu ve bu da değişimi tetiklemektedir. Daha rahat seyahat etme, daha kolay haberleşme gibi vs. bunun dışında evrenin başka yerlerine yolculuk etme de bu değişim sürecini tetiklemektedir. Ve yine aynı şeyleri etrafımızda görmek de bizi sıkıyor aslında değişim istiyoruz, evlerimizde perdeleri değiştiriyoruz, eşyalarımızı değiştiriyoruz ve hatta biraz da israfa kaçan bir şekilde cep telefonlarımızı değiştiriyoruz. Mesela şu anda ilk cep telefonunu kullanan var mıdır acaba, iki telefon, üç, dört, beşinci telefonunu kullanan var, tek tük de olsa vardır. Dolayısıyla kısa bir sürede aslında biz bazı şeyleri değiştirmek istemekteyiz. Bunun bir parçası da benim üzerinde duracağım kaliteli hizmet, ürünlere ulaşma arzusu değişimidir. Peki, bu değişim sürecinde okul nerede, okul ne yapıyor?

Burada karikatürize edilmiş bir durum var, sandalyede oturan bir öğretmen okulu temsil etmektedir. Gelenleri bir kalıba sokup öbür taraftan gönderiyor. Okul acaba böyle mi olmalıdır yoksa okul başka bir şey mi yapmalıdır? İşte biz belki akreditasyonu konuşurken önce bunu konuşmamız gerekmektedir. Peki, öğretmen yetiştirme bu sürecin önemli bir parçası mıdır? Acaba öğretmen yetiştirmede akreditasyon niçin gereklidir? Okulların kalitesini arttırmak için neleri, nasıl ön planda tutmamız gerekmektedir? Bir kere modern bir toplumda her çocuk iyi bir öğretmenden eğitim alma hakkına sahiptir. Bunu aslında biz çocuklarımızı okula kaydettirirken iyi bir okul, öğretmen ararken yapmaktayız. Eğer okul uzaktaysa kayıt yaptırmak için belki sahte bir ikametgâh belgesi de alıyoruz, belki gidip kendimizi başka yere kayıt ettiriyoruz ki çocuğumuzu okula kayıt ettirebilelim. Önemliyse o zaman kaliteli öğretmeni yetiştirmemiz ve her öğrenciye bunu sağlamamız gerekmektedir. Bir altyapı oluşturmak için akreditasyonda bunlar önemlidir. Ülkelerin gelişme-

sinde ve kalkınmasında eğitim kalitesinin önemli bir yeri vardır. Hiçbir ülkeyi gösteremezsiniz ki eğitim seviyesi düşük ama çok iyi kalkınmış, böyle bir ülke yoktur. Peki, zenginlikle eğitimin bir orantısı var mıdır? Zengin ülkeler çocuklarına iyi bir eğitim mi sağlarlar, hayır, eğer öyle olsaydı bugün petrolden zengin olan birçok ülke bu anlamda dünyaya liderlik ederdi. Çünkü petrol 1. Dünya Savaşı'nın temel nedenlerinden bir tanesi ve belki de ondan sonra ki savaşların da sebebidir. Zenginlik iyi eğitim sağlamıyor, iyi eğitimi ona önem verenler ancak sağlayabilmektedir. Peki, eğitimin kalitesini yükseltmede anahtar rol kime aittir? Tabiki de öğretmene aittir. Eğer öğretmenleriniz iyiyse eğitiminiz de iyi olmaya başlar. Eğer öğretmenleriniz iyi değilse o zaman eğitimdeki kaliteyi ve ülkedeki gelişmişliği kaybedersiniz. Bütün toplum kesimlere sahip insanların hepsi de öğretmenler tarafından yetiştirilmektedir. O yüzden öğretmenin elinin değmedi hiçbir şey yoktur. Etrafımıza baktığımızda bankacıdan doktoruna kadar hepsinde bir çeşit öğretmen desteği vardır, öğretmenler Nobel ödülü almazlar ama Nobel ödülü alan insanları yetiştirirler. Bilinçli, kültürlü, bilgili vatandaş, iyi eğitim ve iyi öğretmenler tarafından ancak mümkün olmaktadır.

Akreditasyon kalite konuşulurken günümüzün en önemli kavramlarından biridir. Akreditasyonun en önemli parçası aslında bir standartlar kümesi geliştirmektir. ESG diye ifade edilen şey aslında bu standartların nasıl olması gerektiğini bize göstermektedir. Dolayısıyla akreditasyondan veyahut da kaliteden bahsedeceksek o zaman standartlarımız olmalıdır. Bu standartlar ne işe yarayacaktır? Aslında standartlar bir nevi ölçme aracıdır ve onlarla bir ölçme yapılır. Bu tür ölçmeyi elbette bilen insanlar yapar ve bu insanlardan ziyaret ekibi belirlenir. Yani, standartları iyi bilen ve ziyaret sürecinde belli bir protokol takip edebilecek şekilde o protokolü bilen, ona hakim ve adil şekilde yargılar yapabilecek ve değerlendirmeler yapabilecek bir topluluğun olması gerekmektedir.

Bir başka konu standartlara dayalı olarak kararlar verilmesini sağlayan bir karar oluşturma süreci oluşturulmalı ve bu süreci işleten de bir de karar merciinin olması gerekmektedir. Bütün bunlar kurulmadan bir akreditasyondan söz etmek mümkün değildir. Biz eğitim fakülteleri olarak 1998'de böyle bir süreç için yola çıkmış bulunmaktayız. Dünya bankasından sağlanan bir projeden kalan para vardı, bir British Council'in desteği ve o dönem ve daha sonraki dönemlerde ABD'de çok önemli bir akreditasyon derneğinin başkanlığını yapmış kişi olan Dr. Barbara Brittingham başta olmak üzere Türkiye'de oluşturulan bir ekibin içerisinde ben de bulundum. Dünyadan örneklere baktık, Avrupa'da Özellikle İngiltere'deki örneklere bakarak bir sistem geliştirmeye çalıştık. Ama ne yazık ki Türkiye'nin zaman zaman yaptığı gibi bu 2001'e kadar güzel bir şekilde pilot çalışmalar ve daha iyisini nasıl yapabiliriz diye düşünürken bir anda uçtu gitti. Neden uçtu gitti? Çünkü bu işin başında, bu işi koordine eden yöneticiler yerlerinden ayrıldılar, onların yerine o makamlarda oturan başka insanlar vardı ama kurumsallaşamadığı için biraz sekteye uğradı ve yeniden 2011 yılında başlayarak şu an bir çaba içerisinde bulunmaktayız.

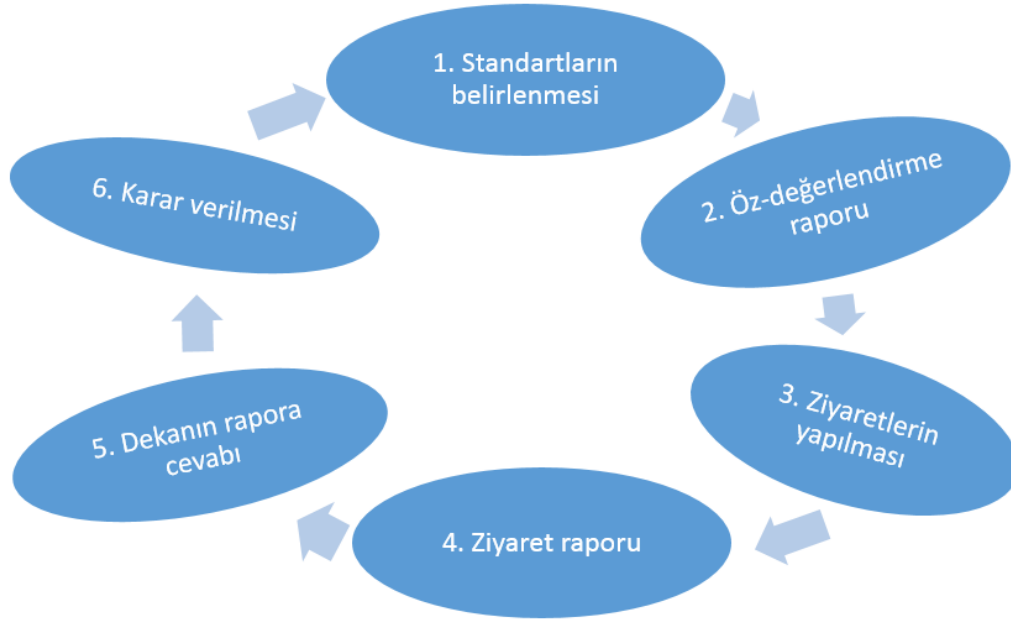
Ziyaretçi ekip tarafından hazırlanan fakültenin akreditasyonu ile ilgili standartları ne ölçüde karşıladığını gösteren ve değerlendirmelerde bulunan bir ekibin hazırladığı rapor vardır. Bu rapor fakülte acaba standartları karşılıyor mu, ne ölçüde karşılıyor buna ilişkindir.

Ekibin raporda önemli bir bilgiyi dikkate almaması yahut ta başka bir nedenden dolayı gözden bir şey kaçırması ihtimali vardır. Neden vardır? Çünkü bir ekip bir fakülteye 2-3 günlük ziyaretler

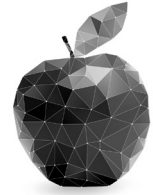
gerçekleştirmektedir. Hâlbuki fakülte 6 ay kadar bir sürede kendini bu akreditasyon sürecine hazırlamak için çaba harcamaktadır. Ekip 3 gün süreyle orada bulunmaktadır. Dekanla, öğretim üyeleri ve öğretim elemanları, öğrenciler ile konuşup, ders gözlemi yapar. Ama ekip bir şeyleri gözden kaçırmış olabilir ve raporda bir eksiklik oluşabilir. Bu rapor dekanla paylaşılmaktadır. Dekan bu rapora bir cevap verme hakkına sahiptir. Ama bu raporlara vereceği cevabın kabul olacağı anlamına gelmemektedir. Çünkü yerinde tespit yapılmıştır. Vereceği cevap kurumu, kendini savunmak ‘biz zaten iyiyiz’ imajını vermek içi yaptığı şeydir. Dolayısıyla eğer kanıtlanan şeyler bunun aksini gösteriyorsa tabii ki bunu kabul etmemektedirler. Ama yine de cevap verme hakkı vermekte fayda vardır. Fakülleden ve ziyareti gerçekleştiren ekiplerden elde edilen kanıtlara dayalı olarak yetkili mercilere bir kararla bu süreci bitirmelidirler.

Akreditasyon Sürecinde Aşamalar

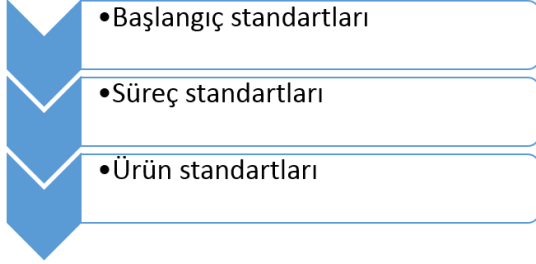

Bu süreci özet olarak şöyle gösterebiliriz; standartların belirlenmesi, fakültenin hazırlayacağı bir öz değerlendirme raporudur. Standartların belirlenmesi ile başlayan bu sürecin en önemli anahtarlarından birisi de öz değerlendirme raporudur. Kişi ya da kurumun aynayı kendine tutup ‘ben neyim ne durumdayım’ sorusuna cevap vermesi gerekmektedir. Bu olmadan zaten ziyaretin gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Bu ziyaretin amacıdır aslında süreci öz değerlendirme raporunda söylenenler doğru mu diye desteklemektir. Ama asıl olan fakülteadaki olayları, durumları yerinde tespit etmek ve görmektir. Biraz önce bahsettiğim gibi bir ziyaret raporu hazırlanır. Sonrası dekanın rapora cevabı ve karar verilme sürecidir. Bu karar verilme süreci aslında ziyaret içine ait olmakla birlikte değerlendirmelerinde yapıldığı süreçtir.

Türkiye’de EPDAD isimli kurum aslında bu kararı vermeye yetkili YÖK tarafından görevlendirilmiş bir kurumdur.

Standartların Belirlenmesi

Standartları belirlerken tabii tek bir boyutta değil de hem başlangıçlarla ilgili, hem süreçle ilgili hem de sonuçlarla yani ürünle ilgilidir. Bunlardan herhangi birinin eksik olması sürecin işlememesi anlamına gelmektedir. Bu standartlar nasıl kullanılıyor? Eğer elimizde göstergeler yoksa ve bu göstergeleri kanıtlılığa nasıl işleyeceğinizi gösteren dokümanlar yoksa bir ölçme yapmak mümkün değildir. Bunların karşılığı olarak belki 1,2,3,4 belki yüzlük sistem belki 20'lik sistem belki A,B,-C,D dersiniz hiç fark etmez. Ama bir derecelendirme sisteminiz olmalıdır. Eğer o yoksa o zaman zaten ölçmeyi yapamazsınız.

Dolayısıyla burada hem bu süreçte rol almış olanların aynı ortak dili, ortak anlayışı, ortak değerlendirmeyi yapabilmeleri için elinizde standartlarınızın olması gerekmektedir. Ve bu standartların nasıl olacağını gösteren belgeler olmalıdır. Bunlar olmadığı müddetçe doğru yönlendirme doğru sürdürme mümkün değildir. Bu sürecin gerçekten önemli parçalarından biridir. Bu süreçte kullanılan standartlar 7 ayrı alanda; öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesiyle başlayan birinci standart alanı, öğretim elemanları ve onların kalitesiyle alakalı 2. Standart, öğrenciler ve öğrencilerin giriş puanlarının vs gibi şeylerin değerlendirilmesi ve yetiştirilen öğrencilerin okullarda yapmış oldukları uygulamaların nasıl koordine edildiğine dair 3. ve 4. Standartları; fiziksel alt yapı, iç-kalite mekanizmaları ve yönetim alanlarındaki standartları içeren bir doküman olmalıdır.

Yukarda sözüne ettiğimiz 1. standart içerisinde yer alan konuları değerlendirmek için, onu destekleyen tesis var mı yok mu ve donanımlar uygun mu görülmesi gerekmektedir.

Öğretmen yetiştirdiğini iddia eden bir kurumun mesela fen bilgisi öğretmeni yetiştiriyorsa bununla ilgili olarak fizik, kimya derslerini destekleyecek laboratuvarları yoksa bu kurumun iyi bir öğretmen yetiştirdiğini iddia etmesi mümkün değildir.

Yönetimin kendi içerisinde bir kalite mekanizması ve bir iletişim süreci oluşturması gerekmektedir. Eğer iletişimleri iyi değilse, bu kurumdan zaten kalite beklemek doğru değildir.

Son olarak da kalite güvencesi bu standartlar içerisinde yer almaktadır. Yönetimin kalite güvencesiyle bir derdi yoksa ki bunun olmadığı zaten en başta görülecektir. Buradaki süreci baştan sona inceleyen bir raporu ziyaret ekibi hazırlamaktadır. Bu sürecin en önemli bileşeni öz değerlendirme raporudur. Bunu standart alanlarına göre fakültenin kendi oluşturduğu ekip hazırlamaktadır. Fakülte han-

gi bölüm için başvuru yapacaksa, o bölümün öğretim elemanlarını toplaması ve bütünüyle de o süreci desteklemesi gerekmektedir. Doküman olarak fakülteler hangi belgeleri hazırlamak durumundadır? Elbette 7 standart alanıyla ilgili bütün durumu ortaya koyan bu belgeleri hazırlamak zorundadırlar.

Kaliteyi sağlama çabalarının ne olduğunu ortaya koyan dokümanlar, belgelerin hazırlanması gerekmektedir. Dekanlığın bu iş ile ilgilenen bir komisyonunun olması ve belgeleri günü gününe arşivlemesi ve daha sonra ziyaret edildiğinde herhangi bir belge sorulduğunda onu rahatlıkla bulabilmesi gerekmektedir.

Bu standartlara uyum kontrolü için öz değerlendirme raporu gönderilmektedir ama bunun dışında gerçek ziyaretin 15 gün öncesinde her zaman olmasa da fakülteye bir ziyaret yapılabilir. Öz değerlendirme raporuna yönelik birkaç soru sorulmaktadır. Amaç fakültenin gerçek ziyarete hazır olmasını sağlamaktır.

Ziyaret ekibinin bir rapor hazırlaması gerekmektedir. Ekip başkanı daha üst düzey görüşmeleri yaparken, ekip üyeleri fakültenin ilgili programının neleri sağlayıp sağlamadığını test etmek için uygulama okullarını ziyaret etmek de dahil her şeye bakmaktadırlar. Dolayısıyla hazırlanan raporda kendisiyle ilgili olan o kısmı ekip başkanının da yardımıyla hazırlayıp, sonra da bunun ortak bir rapora dönüştürülmesi için ortak bir toplantı yapılmaktadır. Ekip başkanının sorumluluğunda bu rapor ekibin ortak raporu haline dönüştürülmektedir. Burada hazırlanan rapor taslak bir rapordur. Bu rapor daha sonra dekana gönderilmekte ve görüşü alınmaktadır. Dekanın görüşünden sonra rapora son hali verilip, ekip başkanı nihai raporu akreditasyon sonucunu da belirterek EFAK'a bildirmektedir. EFAK'ta son kararı hem EPDAD'a hem de fakülteye iletmektedir. Bu şekilde bir fakültenin akreditasyon süreci tamamlanmış olmaktadır.

PANEL KONUŞMALARI

1.Prof. Dr. A. Metin GER:

Günün son oturumuna başlıyoruz. Bu panelde konumuz uluslararası yükseköğretimde yeni eğilimlerle ilgilidir. Sabah oturumlarında davetli konuşmacılardan duyduklarımızı ve kendi birikimlerimizi paylaşmak üzere bir araya geldik. Bize ayrılmış 90 dakika var, bu 90 dakikayı ben herkese 8'er dakika, en fazla 10 dakikaya uzayacağımı düşünerek vereceğim. İlk turda 5 konuşma, 50 dakika ediyor, benim şu anda yaptığım ve daha sonra yapabileceğim katkılarla beraber 10 dakika da bana ayırırsak 1 saat öyle dolacak. Ondan sonra salondan sınırlı da olsa sorular varsa onlara izin vereceğim ve ondan sonra ikinci tur ile bu sorulara yanıt verme üzerine geçecek. İkinci turla da 90 dakika içinde, sizin sabrınızı da çok zorlamadan bitirmeyi planmış durumdayım.

İlk konuşmacımız Prof. Dr. Servet Özdemir'dir. 1983 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde lisans öğrenimini tamamlayan Prof. Dr. Servet Özdemir, 1986 yılında yüksek lisansını aynı üniversitede tamamlamıştır. 1989 yılında Selçuk Üniversitesinden doktora derecesini almıştır, Gazi Üniversitesinde uzun yıllar öğretim üyeliği yapmış daha sonra bir süre Uluslararası Kıbrıs Üniversitesinde Eğitim Dekanlığı görevini yürütmüştür. Çalışma alanları; insan kaynakları yönetimi ve kariyer danışmanlığı, eğitim yönetimi teftişi, planlaması ve ekonomisidir. Şu anda Başken Üniversitesi Eğitimbilimleri bölümünde öğretim üyesidir.

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR:

İki gariban yolda yürüyorlarmış, biri diğerine piyangodan büyük ikramiye çıkarsa ne yaparsın diye sormuş; O da bundan sonra soğanın cücüğünü yerim demiş, peki sen ne yaparsın? Bize bir şey bırakmadın ki canın sağ olasıca demiş.

Şimdi yükseköğretim konusunda hemen hemen çok şey söylendi, bize aslında pek bir şey kalmadı ama soğanın cücüğünü yemeğe çalışacağız.

Yükseköğretimde dünyadaki eğilimler nedir? Yükseköğretimde neler oluyor? Türkiye'nin gerçekten proaktif bir yükseköğretim vizyonu var mıdır? Yükseköğretim stratejisi var mıdır? Yoksa biz sorunlar içinde boğuluyor muyuz? Sorularımı sormak gerekiyor.

Bir defa eski bir dertten bahsetmek istiyorum. 1933 reformu yapılırken, Darülfünun düzelmesi ve ilerlemesi bir türlü gerçekleşmeyince Türk parlamentosu kurumun 1932 bütçesini ancak bir reform ve yeniden organizasyon şartıyla onaylamıştır. Reform ve yeniden organizasyon amacıyla Cenevre'den pedagoji profesörü (*Albert Malche*) çağrıldı. O profesör izlenimlerini ayrıntılı bir raporda topladı¹. Ondan sonra aslında raporda bahsedilen şeyler çok değişmemiş, bizim yükseköğretim tarihimize bakarsanız 1933, 1946, 1957, 1961, 1971, 1980 hep reform dönemi, askeri dönemler sonrası, reaktif, savunmacı yasalar yapıldı. Üniversite hiçbir zaman kendi içerisinde filizlenen bir düşünce ve fikir olarak kendi kendisini yapılandırmamıştır. Bugün de benzer sorunlar içerisinde debeleniyor ve çözümü yine kendi dışındaki odaklardan beklemekteyiz. Yani, Türkiye'nin bir yükseköğretim vizyonu, Türkiye'nin bir yükseköğretim arayışı, iddiası kendi içinde pek olmamıştır. Üniversitenin en temel unsurlarından birisi nitelikli akademik kadrodur. Taklit edilemeyen tek

¹ *Albert, Malche.(1939). İstanbul Üniversitesi Hakkında Rapor. İstanbul: Devlet Basımevi.*

özellik sahip olduğunuz insan kaynağıdır. Binalarınız taklit edilebilir, araç gereçleri daha iyisini insanlar tedarik edebilirler ama insan kaynakları taklit edilemez. Türk yükseköğretiminin bir lisans eğitim politikası, insan yetiştirme politikası var mı? Yoksa doldur – boşalt yaklaşımı mıdır? Yükseköğretimi yaygınlaştırıyoruz, insanlar da zaten kalite – akreditasyon – uluslararası boyutun çok farkında değil, devlet de diplomaları garanti etmiş, böyle bir yapı kendi içinden değişim sergileyebilir mi ya da onu değişime itecek sebepler nelerdir konusunu biraz düşünmek gerekmektedir. Bilgi toplumundan ve kalkınmanın itici gücünün bilgi toplumu olduğundan bahsedildi. Sanayi toplumunun kendilerine göre paradigmaları vardır. Bilgi toplumunun kendine göre paradigmaları hatta günümüzde teknolojiyle bilgi toplumunun bittiği yeni bir toplumun başladığı söylenmektedir. Yeni toplumun üniversitesinin de yeni olması gerekmektedir. Yabancılar üniversitelere ‘divane’ toplumu diyorlardır. Araştıran, sorgulayan ve değerleyen üzerine yükselen bir topluluktur. İşte üniversitenin yükseldiği değerler neler, ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmaya biz nasıl katkı sağlayabiliriz ve insanı nasıl geliştirebiliriz? Artık kurumlarda farkı yaratan ‘insan’ etmenidir. Nasıl insan? İyi yetişmiş, nitelikli, eleştiren, düşünebilen, olaylara alışılmışın dışında bakabilen, problem gören, çözüme kapasitesi olan insan. Acaba üniversiteler bu tür insanların yetiştirildiği bir merkez midir? Güzel bir sözü var Edabali’nin; “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın.” Acaba insanı nasıl yaşıyoruz? Neler oluyor, kabul edilebilir bir büyümeyi nasıl sağlayabiliriz, sosyal harcamaları milli gelirden ya da eğitimin finansmanını kim üstlenmeli, eğitim nasıl bir maldır yarı kamusal bir malsa bunun finansı nasıl yapılacak? Türkiye 2006 yılından beri üniversiteleri yaygınlaştırması stratejisiyle aslında gelir dağılımında da bir öncelik tesis etmiş olmaktadır. Yeni kurulan üniversitelere kaynak harcayarak acaba araştırma odaklı üniversiteleri kim finanse edecek? Araştırma odaklı üniversiteleri şirketler, kurumlar finanse ederse o zaman onların kontrolüne girmez mi? Bunu akademik özerklik ile nasıl bağdaştırıyoruz?

Akademik özerklik bir üniversiteye bahşedilmiş bir imtiyaz fakat aynı zamanda üniversitenin özgünlüğünün de bir sonucudur. Eğer üniversite özgün olmayacaksa, üniversite yaratıcı olmayacaksa, farklı olmayacaksa üniversiteye hiç kimse akademik özerklik vermez diye düşünmekteyim. Yani özerklik hak edilen bir davranıştır. Bunun için mücadele etmemiz gerekmektedir. Yükseköğretim kurumları da ekonominin temel kalkındırıcı faktörüdür. Günümüzde üretim faktörleri ne tabiat ne de sermayedir, artık üretimin yegane faktörü bilgidir. Bilgili insan ise nitelikli bir yükseköğretimin sonucudur. Şimdi kitleleşen yükseköğretimde acaba ne tür nitelik sorunlarımız vardır? En yetkili ağızlar bile pedagojik formasyonu kontrol edemedik diye geçiştiriyorlardır. Acaba yükseköğretimin gerçekten bir sahibi var mı, buna akademisyenler dahi mi, diye sormak gerekmektedir. Yükseköğretim kurumları nasıl olmalıdır?

Bir kere devir öğrenme devridir. Herkesin öğrendiği bir devir, hayat boyu öğrenme tarihin hiçbir devrinde bugünkü kadar aktüel, güncel olmamıştır. Öğrenen örgüt lafı en çok üniversiteye yakışmaktadır. Kendini sürekli yenileyen, iç yönetimini sorgulayan, akademik özgürlüğü ön planda tutarak kendi iç politik ilkelerini geliştiren, yeni yaklaşımlar uygulayan, yeniliğin ve inovasyonun merkezi olmak durumundadır. Peki, üniversiteyi etkileyen eğilimler neler? Bizim bin yıllık üniversitemiz yok, Batılılarla aramızdaki temel fark, onların ‘evrimci’ bizim ‘devrimci’ oluşumuzdur. Biz yıkıp yeniden yapmaya bayılmaktayız. Yani geliştirme, tekâmül ettirme anlayışımız pek yok, bin yıllık Türk tarihinde bin yıllık bir tane üniversitemiz yoktur. Şöyle ki AB, Bologna süreci bir

yoğun toplum, yükseköğretime artan talep, ömür boyu sürekli eğitime artan talep, artık herkes üniversitelerin müşterisi olmuştur. Öğrenci hareketleri artmış, uluslararasılaşma önemli bir faktör olmuştur. Rekabet var, rakiplerimiz var, Çin 2020'ye kadar 500 bin öğrenci almak istiyor, yabancı ülkelerden öğrenci alacağım iddiası vard. Devlet – üniversite paradigmaları değişmiş, üniversitelerin müşterisi $x - y - z$ kuşağı aynı anda sizden hizmet talep etmektedir.

Peki, üniversite bunları nasıl yapacak, dünya çapında bir üniversite olmak için neler yapmak gerekmektedir?

Bir defa üniversitenin kendi personeline eğitim geleneği yoktur. Üniversiteler her kuruma hizmet içi eğitim verirler ama kendi içinde eğitim vermezler. Meslektaşlardan öğrenme kültürü yoktur, üniversitenin kritik öğelerinden biri de idari personelin seçilmesi, yetiştirilmesi ve üniversite bir zihniyetle yetiştirilmesidir. Onun için stratejik planlama, önceliklerin tayin edilmesi, çok nitelikli yöneticiler, iyi yetişmiş akademisyenler ve öğrenme süreci, o zaman nitelikli insanların üniversiteye gelmesini istiyorsanız bir Chronicle'deki (The Chronicle of Higher Education) ilanlara bakın bir de Türkiye'deki ilanlara bakın ve etik olarak sorgulayın, kişinin bir tek adı yazmıyor ve bunun böyle olduğunu herkes bilmektedir. Peki, iyi bir üniversite nasıldır? Bir defa üniversite demek araştırma demektir, yüksekokuldan ayıran temel özellik budur. O zaman üniversiteler araştırma yapmalı, bütünleşmiş olmalı, merkezi yerinden yönetim, rekabetçi, girişimci, iyi yönetilen ve yenilikçi bir olmalıdır.

Peki, üniversite bunları nasıl yapar?

Hizmet bilinci açısından insan kaynağının geliştirilmesi, rekabet edilebilirlik, iyi bir üniversitenin temel ilkelerinden bir tanesi öğrenci bizden ne ve ne tür ortamlar bekliyordur? Ne tür akademisyenlerle çalışmak, beraber olmak istiyordur? Öğrenme etkinliklerinin istenen kaliteye ulaşması bakımından duygu yoğunluğu ilkesi, yani çocukların duygularını düşüncelerini nasıl bir ortamda geliştirebiliriz? Yani apartman bozması üniversiteler olmuyor, öğrencilerin farklı öğrendiklerinin üniversite de farkında olmalıdır. Ders verme, araştırma yapma, topluma hizmet uygulamaları açısından rollerimize bakarsanız üniversitede çalışan herkes öncelikle öğretmendir peki üniversitede niye diğer hocalar öğretmenlik meslek bilgisi derslerini almazlar bilememekteyim.

“Bazı şeyleri farkında olmadan öğrenirsiniz.” Bu durumda üniversitenin mimari ve sosyal ilişkilerine vurgu yapmaktadır. Üniversite ortamı nasıl olmalıdır konusu da önemle üzerinde durulmayı hak etmektedir.

Bir şeyi daha vurgulamak istiyorum. Türkiye'nin en önemli darboğazlarından birisi de rektör seçimleridir. Bu bir kangrene dönüşmüş, amacını tamamen kaybetmiştir. Harvard üniversitesinin yükseköğretim yöneticilerini yetiştirme diye bir hizmeti vardır. Biz yükseköğretim yöneticilerine atandı oldu, maşallah diyoruz. Atanma ile yükseköğretim yöneticisi olunmuyor. Bu hizmeti veren bir üniversite var mı? Bunlar deneme yanılma yoluyla öğrenilecek hususlar değil, yükseköğretim liderlerinin yetiştirilmesini ciddi bir disiplin olarak almamız gerektiğini düşünmekteyim, sabrınız için teşekkür ederim.

3. Prof. Dr. A. Metin GER:

Servet Hocamıza teşekkür ediyorum. Öne çıkan kendi süzgecimden geçirdiğim noktalardan bir tanesi, gündeme getirdiği istihdam edilebilirlik konusudur ve istihdam edilebilirlik konusunda üniversitenin iki temel işlevine de değindi. Bir normal dışarıda çalışacak olanlar, bir de akademisyenler olmak için kendini yönlendirenlerdir. Tabii bu işte yeni trendlerde en önemli öne çıkan hususlardan biri o veya o değil “V” şeklinde değerlendirmenin gerekliliğidir diye düşünüyorum.

Bir diğeri de ilginç bir konu, yükseköğretim yöneticisi olmak bir meseledir ve bu ‘oldun’ diyerek olmaz. Bunun için bir şeyler yapılıyor olması lazım ama benim de bildiğim bizim ülkemizde hiç böyle bir şey yok, hatta pek çok ülkede de bu yok. Bir şekilde başka politikalar buna yol açmaktadır. Sözü Prof. Dr. Pavel ZGAGA vereceğim.

Prof. Dr. Pavel ZGAGA

Sabah burada konuşmak için iyi bir fırsatım oldu. Daha önce söylediklerimi tekrar etmek istemiyorum o yüzden bu uzun ve içerik açısından zengin bir konferansın ardından şu anda konuşulmuş bir şey bulmak oldukça zor fakat sanırım bir tane buldum diye düşünüyorum ve bu 8 dakikayı da bunun için kullanmak istiyorum.

Yükseköğretimde eşitlik sorusunu sormak istiyorum, daha önce pek konuşulmadı sanırım.

Ben üniversiteye 1970’te girdim. Ekim ayında, o dönemde ülkemde toplumun %4’ü üniversiteye giriyordu, %4’ü de meslek okullarına giriyordu. Toplamda %8 vardı. Gençlerin %92’sini fabrikalarda, çiftliklerde, devlet memurluğu olsun çalışmaya gidiyordu. Şimdi yine aynı ülkede 3’te 2’si üniversiteye gidiyor ve benim çağımda, ben öğrenciyken istihdam edilebilirlik konusu diye bir şey yoktu. Henüz mezun olmamıştım ve işim vardı, yarım sene sonra mezun oldum. Şimdi ise mezunlar aylarca işsiz ve bazen yıllarca sürüyor, nihayetinde yine güzel bir iş elde edemiyorlar. Bu da akademik bilgi ve nitelik gerektiren işlerde istihdam edilebiliyorlar.

Peki, bunun nedeni nedir?

Öğrenciyken hatırlıyorum, arkadaşlarımla birlikte en güncel konu yükseköğretimde sadece benim ülkemde değil Avrupa çapında da eşitlik idi. Yani yükseköğretime erişim, yükseköğretim için başka yöntemler başka seçeneklerdi. Çok sonrasında belki 15 – 20 sene sonra bu soru değişti ve yükseköğretime erişim çok fazla eşitlikle alakalı değildi. Zeki, genç, herkesin üniversiteye gitmesini sağlamak, başka bir şeye dönüştü, bilgi toplumuna girmek ekonomimizin ve ülkemizin daha fazla mezuna ihtiyaç duyuyordu ve durum çok fazla değişti. Toplamda 40 sene sonra, yani şimdi, dün İstanbul’a gelirken gazetemizi okurken ticaret odasının sözcüsü bakanlığın yükseköğretim yasasının değiştirerek üniversiteye girişlerde daha katı seçim süreçleri uygulanmasını söylemişti. Ben de kendi kendime düşündüm bu 40 – 45 sene içerisinde neler oldu? Açık erişim mi lazım, erişimi kapatmamız mı lazım, bunu neden yapıyoruz? Şimdi bilgi toplumundayız, belki daha fazla mezun lazım akademik yetenekleri olan bireyler lazım, belki 20 sene önce öyleydi ve bu yükseköğretimde eşitlik konusuna getiriyor bizi. Bu konuda çok fazla konuşmadık.

Şahsen ben şunu düşünüyorum, eşitlik sorunu çok fazla konuşulmadı, tartışılmadı. Bologna süreci içerisinde tartışılan eminim bir şeyi çok iyi biliyorsunuz ama aynı zamanda sosyal boyut denen özel bir hat da var burada ve Avrupa yükseköğretim alanındaki 48 ülkenin her biri bu konu üzerine düşünmek zorundadır. Böyle bir hat olması güzel bir şey ama bu sadece asıl sormamız gereken sorunun çok küçük bir bölümüdür. Asıl soru şu olmalı; “Öğrencilerin yaşamlarını nasıl düzenlemeli? Ekonomik, burs, destek konularını nasıl çözmeliyiz”. Bence eşitlik konusu bundan çok daha geniş kapsamlı bir durumdur. Şu bakımdan daha geniştir: çoğunlukla bugün bile gençler üniversiteye girmiyorlar ve bunun sebebi burs alamamaları veya kredi alamamaları değil, bunun asıl sebebi toplum içerisindeki ayrımcılıktır. Sadece basit bir örnek alın; göçmenler genellikle üniversiteye giremeyen, üniversitede çok temsil edilmeyen kişilerdir. Başka ailelerden, kökenleri farklı yerlerde olan ailelerin çocukları olarak şu anda Avrupa için büyük bir sorundur. Yeni göçmen dalgası nedeniyle en önemli sorulardan birisi üniversitelere erişimi kapatmak değil, ortaokul düzeyinde akademik başarının yetersiz olmasıdır. Toplumun marjinal bölgelerinden gelen bu kişilere nasıl yardım edebileceğimizi konusunu düşünmemiz lazımdır. Farklı eğitim türleri almaları için neler yapmalıyız? Bu sadece üniversiteler düzeyinde düşünmemiz için değil aynı zamanda tüm meslektaşlarımızın farklı boyutlarda düşünmesi gereken bir konudur diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. A. Metin GER:

Dönüp dolaşım yine konu istihdamda gelmektedir. Üniversiteden mezun olup bir işe gireceksin ve işe girmekte baya ciddi sorunların mevcuttur. Aslında bu galiba şöyle bir döngüyle başlıyor: eskiden lise mezunu olanlar işe girerdi ve bir şeyler yapabilirlerdi. Sonra çok lise mezunu oldu ve onlar o rekabet içinde işsiz kaldıkları için üniversiteye girmeye kalktılar. Şimdi herkes üniversiteye giriyor fakat üniversite de aynı şekilde eski lise konumuna geldi. Sanki böyle bir kısır döngü içindeyiz ama tabii bu çok önemli bir problemdir. Üniversiteler olarak, bunu nasıl yapabiliriz, nasıl üstesinden geliriz gibi baya ciddi enigmatik bir durum var burada. Bir de çok ilginçtir, tabii özellikle dünyamızda yalnız öğrenciler gidip gelmiyor, değişmiyor, bu hareketlilik özellikle göçmenlik konusunda da çok fazla bulunmaktadır. Aradaki makas açıldıkça, fakir ülkelerden zengin ülkelere doğru göç olmaktadır. İlk nesil göçmenlerin adaptasyon süreci eğitimlerle de ilişkilendirilmeli, nasıl iş bulacaklar nasıl eğitilecekler diye konuları da gündeme getirmiştir.

Sizin yokluğunuzda biz burada birtakım kararlar verdik, geç kaldığımız için cezalandırma söz konusu değil. Zaman ayırabileceğimiz 8 dakikalık bir konuşma süreniz var, ben göz yumuyorum bunu 10 dakikaya kadar çıkarabilirsiniz.

Prof. Dr. Cemil Öztürk Lisans, yüksek lisans ve doktora derecesini Marmara Üniversitesinde yapmıştır. 2008 – 2009 yıllarında Marmara Üniversitesinde senatörlüğü görevini, 2002 – 2005 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevini yürütmüştür. Türk Eğitim sistemi ve öğretmen yetiştirme üzerine çok sayıda yayını bulunan Prof. Dr. Cemil Öztürk, 2009 – 2012 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı olarak görev yapmıştır. Türkiye’de öğretmen eğitiminde akreditasyon çalışmalarını başlatan ve hızlandıran Prof. Dr. Cemil Öztürk, halen EPPAD Bünyesinde Yönetim Kurulu Başkanlığı yapmaktadır.

Prof. Dr. Cemil ÖZTÜRK:

Türkiye’de öğretmen yetiştirme, nicelik ve nitelik arasına sıkışmış durumdadır. Bu Tanzimat’tan beri var olan bir gerçektir. Bugün de aynı gerçek sıkıntıyla Türkiye karşı karşıya bulunmaktadır. Ortaöğretimin yaygınlaşmasına paralel olarak yükseköğretim de hızla gelişti nicel olarak ve netice itibariyle karşımızda istihdam ile çok büyük bir problem ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de öğretmen yetiştirme, 1999 yılında ilk defa akreditasyon – kalite arayışıyla karşı karşıya kalmıştır. Dünya bankası, YÖK, Milli Eğitim geliştirme projesinin bir parçasıydı. Merkezi bir yapılandırma olduğu için akreditasyon ruhuna aykırı olduğu gerekçesiyle bir direnişle karşılaşmıştır. Türkiye’de akreditasyon olmaması dolayısıyla yine akademik çevreler tarafından çok benimsenmedi, bu bir denetlenme olarak algılandı ama şunu ifade edeyim ki Türkiye’de akreditasyon yani kurumsal ya da program bazında değerlendirme ve kredilendirme ilk defa eğitim fakültelerinde başlamıştır. Pilot çalışmalar yapılmıştır ve özellikle Anglosakson ülkeler örnek alınmıştır. Şunu da belirtmeliyim ki akreditasyon özellikle öğretmen yetiştirme alanında ABD’de başlayan bir uygulamadır. Türkiye Fransız ekolünde gelişen bir eğitim sistemine sahip olduğu için kalite kontrol ve öğretmen ağızından istihdamına kadar her alanın MEB’in ya da bakanlığın denetiminde olduğu

bir yerde akreditasyon çok gelişmeye müsait bir şey değildir. Dolayısıyla da Türkiye’de de öyle olmuştur. 1999’da bu süreç başladığında akreditasyonun ne kültürü vardı ne de kurumsal altyapısı söz konusuydu. 2001’de proje YÖK’teki sahiplerinin görev değişimi dolayısıyla ve alınan kredinin de bitmesiyle o iş öyle kalmıştır. Tıp fakültesi, mühendislik fakültesi bizden sonra başladı ama bu fakülteler kurumsallaştı çünkü özel sektör çoğunlukta idi. 2009 – 2012 yılları arasında dekanlık yaptığım dönemde hem eğitim fakültelerinin iş birliği ve dayanışmasını sağlamak amacıyla Dekanlar Konseyini kurduk ve bunu kurarken de amaçlarımızdan bir tanesi kaliteyi amaçlamak adına akreditasyon sürecini yeniden başlatmaktı. 2014 yılında ise YÖK’ten yetki alınmıştır. Bu arada kendi birikimimizi de yok saymadık çünkü gerçekten çok ciddi bir çalışma yapılmıştı, standartlar hazırlanmıştı, dokümanlar hazırlanmıştı. Bu süreci yeniden başlattığımızda o standartların, dokümanların Avrupa yeterlilikler çerçevesi, ulusal yeterlilikler çerçevesi açısından uygunluğunu değerlendirildi ve çalıştaylar yapılarak güncellenmiştir. Uzman görüşlerine başvurulup ve bunlar uygulanmaya karar verilmiştir. Şu anda gelinen nokta, akreditasyon konusunda, program değerlendirme açısından başvuruları alınmaktadır, önümüzdeki öğretim yılında akreditasyon uygulamalarına fiilen başlanacaktır.

Peki, süreci böyle özetledikten sonra, biz ne bekliyoruz, öngörümüz nedir?

Türkiye’de öğretmen istihdamının %90’ını MEB yapıyor ve birçok alanda çok büyük bir öğretmen fazlası vardır. Bu durumda biz kaliteyi nasıl sağlayacağız? Akreditasyonu nasıl uygulayacağız?

Şu anda YÖK’ün çıkardığı yükseköğretim kalite güvencesi yönetmeliğini esas alarak kurulan bir sistem vardır. Bu sistem, YÖK’te yükseköğretim kalite kuruludur. Bizim beraber çalıştığımız arkadaşlardan birisi şu anda bu kurula üyedir. Program değerlendirmesini YÖK bu yönetmeliğe göre bize bırakmış durumdadır. Yani öğretmen yetiştiren kurumlarda program değerlendirmesini ve kalite tescilini biz yapmaktayız, şu anda yetkili tek kuruluş bizizdir. Mühendislik tıp vb alanlarla birlikte toplam 8 tane kuruluş vardır. Akredite kuruluşlarının tercih kılavuzlarında belirtilmesi ve böylece akredite olan kuruluşların kamuoyu nezdinde saygınlığının, itibarının artırılması son derece önemlidir. Bu konuda YÖK’ün bize sözü vardır. Öbür taraftan MEB’de girişimlerimiz var fakat nasıl netice alacağız belli değildir. Çünkü akreditasyon istihdamda bir adım öne geçirmiyorsa yetişen insanlar, kurumlar bu konuda pek hevesli olmamaktadır. ABD’den örnek vermek istiyorum; öğretmen yetiştiren programların yaklaşık %70’i akredite olmuş durumda, akredite olmayanların atamalarda ancak akredite olan kuruluşlardan kimse yoksa atanması söz konusudur. Dolayısıyla çok ciddi bir yaptırım ve öncelik vardır. Biz bir taraftan kurumsal gelişimi sağlamaya çalışırken öbür taraftan bu şartları da sağlamaya çalışmaktayız. Biz yola çıktık, geleceği düşünerek hareket ettik. Dekanlar Konseyi şu anda yürümektedir, akreditasyon kuruluşu da geleceğimiz için atılmış bir adımdır. Hep birlikte ileriye götüreceğimizi düşünmekteyim. Dinlediğiniz için saygıyla selamlıyorum, teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. A. Metin GER:

Teşekkür ediyoruz. Aslında satır aralarında çok net bir şekilde akreditasyon süreci neden gönüllü olmalıdır, neden isteyenler başvurmalıdır durumu çok net bir şekilde renklendirildi.

Ben izin verirseniz, ortaya şöyle bir soru atacağım; genelde eğitim kurumları, eğitim dışındaki diğer mesleklerde dış paydaş tanımı hep sanayi oluyor veya ilgili sektör oluyor. Yani bunu öğretin bunu öğretmeyin şeklinde müstakbel çalışanlarının hakkında söz söylemek istiyorlar, Burada herhangi bir yargım yok, burada bir yargım olmadığı gibi şu konuda da en çok istihdam yapan MEB acaba müfredatları tek tanımlayan grup mu olmalı? Bu çok önemli bir nokta gibi geliyor bana. Belki de şöyle düşünmemiz lazımdır diye düşünüyorum. Her ne kadar hakları varsa da, istihdamı en büyük kısmını onlar yapıyorlar ama bu 'x' şirketinin de "en çok istihdamı ben yapıyorum o yüzden benim dediğimi öğretin" demesi ve ısrarcı olması gibi bir durum olabilir.

Bir sonraki konuşmacımız, Nuran Çakmakçı size de 8 dakika veriyorum.

Nuran Çakmakçı 1990'da Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu ve Halkla İlişkiler bölümünü bitirdi. Çalışma hayatına 1989'da Hürriyet gazetesinde başladı, 1993'te Star televizyonunda ve daha sonra NTV'de eğitim ve yaşam editörlüğü yaptı. 1997'de Hürriyet gazetesine geri dönerek uzman eğitim muhabirliği yaptı. Halen Hürriyet gazetesini eğitim servis müdürlüğü görevini yürütüyor. Hürriyet insan kaynakları gazetesinden ve Hürriyet Aile ve Turuncu ekinde eğitimle ilgili köşesi bulunmaktadır. Bugüne kadar 30'a yakın kuruluştan başarı ödülü alan Çakmakçı, aynı zamanda hurriyetegeti.com'un editörlüğünü yürütmektedir. İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkan 6 kitabı bulunmaktadır, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyesidir ve sürekli basın kartı sahibidir.

Nuran ÇAKMAKÇI:

Burada çok saygın akademisyenler var, bilim dünyasından insanlar var ama ben de sahadan biriyimdir. Yani yaklaşık 28 yıldır Türkiye ve dünyada dolaşmadığım eğitim kurumu, değmediğim veli azdır. Bize hep iyi şeyler gelmez, sizlerin yetiştirdiği öğrencilerin yaşadıkları ve ailelerinin yaşadığı olumsuz şeyler gelmektedir.

Geçen hafta çok önemli bir konuşmacıyı dinledim. Kaku dünyanın en akıllı ve en fütüristlerinden biridir. Orada söylediklerinden birkaç şeyi paylaşıp sonra yükseköğretimde neler değişmeli ondan bahsetmek istiyorum.

Kaku diyor ki, teknoloji çok büyük bir hızla değişmekte ancak eğitim buna ayak uydurabiliyor mu? Uyduramıyor çünkü 2025'lerde artık bilgiye erişim sorun haline gelmeyecek ve önemli olan bilgiyi kullanma şekli olacaktır. Biz şimdi eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştiriyoruz ama Kaku diyor ki öğretmenlik ve okullar hep olacak ama asıl önemli olan öğretmenlerin rolünün değişmesi ve rehber olmasıdır.

Peki, öğretmenleri böyle yetiştiriyor muyuz?

Bence böyle yetiştirmiyoruz. Liseden mezun olurken öğretmenlerimin bana biçtiği değer tıp fakültesiydi. Oysa benim isteklerim, eğilimim hiçbir şekilde önemli değildi. Yüksek puanlı olanlar ya mühendis ya doktor olur anlayışı vardır. O anlayış 30 yıl geçmesine rağmen hala okullarda devam etmektedir. Ben inat ettim, öğretmenlerimi babamı karşıma alarak gazetecilik okudum. Basın yayına girdim ve 1'inci sınıfta baktım ki üniversitede gazetecilik öğrenilmiyor. Bize gelen hocaların çoğu akademisyen ve teoriyi biliyorlardı. Gerçek hayatta haber nedir, nasıldır, fotoğraf nasıl gazeteye girer, başlık nedir, nasıl yapılır farklıydı. Ne öğrendiysem Hürriyet'te öğrendim. Benim için okul fakülteden çok gazeteydi. Çok zor koşullarda çalıştım ama şimdi bakıyorum da bana göre iletişim fakültelerinin birçoğu kapatılmalıdır. Çünkü hakikaten bize gelen arkadaşlar çok ama çok yetersiz. Zaten gazetecilik çok spesifik bir meslek ama diğer meslekler için de yükseköğretim maalesef sahaya adam yetiştirememektedir. Ben birkaç istisna hariç diyorum, burada bütün yükseköğretimi karalamıyorum ama şu var ki hiçbir şekilde saha düşünülmemektedir. Mezun ettiğimiz insanlar nasıl iş bulacaklar diye bakılmamaktadır. Eleman alırken bile, işveren de vardır, diploma evet çok önemli ama farklı ne yapabilir, yaratıcılığı var mı? Ben kurumuma aldığımda farklı neler yapacak? İsmi lazım değil, en iyi üniversite mezunu, ilk dönemlerde o tuzağa düştüm, yanıma asistan alırken onları tercih ettim, baktım ki öyle bir egoyla geliyor ki “köşem nerede, odam nerede, asistanım nerede” demeye başlıyorlar. İş yapma değil de işin farklı boyutundalar. Demek ki bizim en iyi bildiğimiz üniversitelerde iyi adam yetiştiremiyoruz çünkü mesleği belki veriyorsunuz ama mesleğin gerektirdiği koşullarda yaşamayı öğretememekteyiz.

Şöyle bir şey daha var, diyor ki Kaku, “Üniversite diploması olacak ama bunun içine ne katarsanız, robot öğretmenler, doktorlar ve avukatlar olacak ama yol gösterici ve farklı şeyi yapanlar öne çıkanlar acayip paralar kazanacaklardır”. Bütün bunlara rağmen biz hala ortaöğretimde 50'li yılların eğitimini vermekteyiz. Üniversitelerde de nicelik çok önemlidir. Türkiye'de artık nitelik ve gelecekte yani 10 – 15 yıl sonrası meslekleri konuşmalıyız, 15 yıl sonrası iş alanlarını konuşmalıyız. Peki, kaç üniversite buna yönelik bir çalışma yapmaktadır? Servet Hoca'nın dediği gibi üniversiteler ki $x - y - z$ kuşağına hitap etmektedir. 7'den 70'e diye bir kavram eğitimde çok konuşulmaya başlandı ama bir yandan da alırken de z kuşağını almaktayız. Şimdi ellerinde sürekli snapchat ile ya da kelimeleri bile kısaltarak konuşan bir kuşağa biz nasıl ders veriyoruz da nasıl öğretiyoruz?

Üniversiteler bir tembelliğe gitmektedir. Türkiye'de 2 milyonu aşkın genç buralara girmek için yarışıyor, nasılsa kapı açık, çok önemli değil girdiği ile çıktığı arasındaki farkı zaten ölçmemekteyiz. Bence en önemli şeylerden birisi budur. Evet, bilgiye erişim çok kolay ama bilgiyi kullanmayı öğretmemekteyiz, o kapıları açıyor girdiğine bakıyoruz ama çıktığında biz bu çocuğa ne vererek mezun ettik, diplomaya neler katacağız çok tartışılmamaktadır. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. A. Metin GER:

Teşekkür ediyorum Sayın Çakmakçı'ya. Aslında teknolojinin gelişme hızı ile eğitimin ona yetişememesi arasındaki ilişkilendirme tabii oldukça üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu bana kafamda çözemediğim “hangi gelecek olacak” sorusunu da hatırlattı.

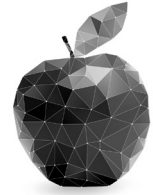
Acaba Thomas Moore'un imkansız ‘Ütopya’sı mı yoksa George Orvell’in gerçekleşme olasılığı çok yüksek gözükse ama birbirinden çok farklı iki ayrı geleceklerden birisine doğru mu gidiyoruz, şuraya da baktığımızda bilgiye erişim ile başlıyoruz fakat o kadar çok bilgi var ki günümüzde bu bilginin asimile edilmesini de buraya yazmalıyız. Mümkün değil bunu alıp yapmak, belki müstakbel bir karanlık çağa gidiyoruz. Bütün bu bilginin ve teknolojinin getirdiği geliştirmeler için de galiba olası geleceklerden birisi budur. Teşekkür ederim, böylece moderatör olarak korsan bildirim yaptım.

Son konuşmacımız Prof. Dr. Hasan Saygın'dır. Kendisi Yıldız Teknik Üniversitesi Matematik mühendisliğinden ve daha sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Nükleer Enerji Enstitüsü'nden Nükleer Enerji Yüksek Mühendisi olarak mezun oldu. Doktora eğitimini Kanada University of Montreal'de tamamladı. Türkiye'nin ilk enerji enstitüsünü 2003 yılında İTÜ'ye bünyesinde kurdu. Birçok kurum ve kuruluşta yöneticilik görevini yürüttükten sonra 2010 – 2011 yıllarında İstanbul Aydın Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dekanlığını, daha sonra 2011 yılında kısa bir dönem İAÜ vekil rektörü olarak görev yaptı. 2011 yılından beri İAÜ Mütevelli Heyet Başkan danışmanlığı görevini yürütmektedir.

Prof. Dr. Hasan SAYGIN:

Metin hoca bugünkü konferans konusundan bahsedince ben de 21'inci yüzyılda üniversiteyi yeniden düşünmek diye bir metin hazırladım. Bunu hazırlarken gördüm ki en çok kullanılan kavramlar kalite, akreditasyon ve bunları hayata geçirmek için o kadar çok paperwork üretilmiş ki, mevzuatlar yönetmelikler üretilmiş ki. Fakat hala sorunlarımız var. Demek ki işlerin yolunda gitmesini engelleyen bir şey var burada. Bu kadar kaliteden bahsediyoruz, bu kadar kalite ile ilgili kuruluşlar varken neden biz hala tatmin olamıyoruz, tatmin edici bir seviyede üniversite eğitimini sürdürüyoruz ki, hep soru işaretleri olarak bunlar gündeme geliyor. Bu konuşmamda bunlara değineceğim.

Günümüzde yaşadığımız paradigma kaymasının temelinde bilgi teknolojilerindeki olağan üstü gelişmenin üretim ilişkilerine yansımaları yatmaktadır. Bugünlerde rastladığımız ‘analitik 2.0’ ‘analitik 3.0’ ‘endüstri 4.0’ ve insan kaynakları 4.0 terimleri bu paradigma kaymasının göstergelerinden bazılarını işaret etmekte. Bildiğimiz dünyanın sonu demek olan bu durumda terk edilen paradigmanın ürünü olan eğitim modeli paradigma kaymasının gerektirdiği özellikleri taşıyan bilgiyi üretmekte doğal olarak yetersiz kaldı. Aslında yetersiz kalan eğitim modeli Friedrich Wilhelm Christian Carl Ferdinand von Humboldt'un ortaya koyduğu eğitim modeliydi. Bugün bizim bildiğimiz modern üniversitelerin hepsinde şu ya da bu dozda von Humboldt'un ortaya attığı bu modelin yansımaları vardır. von Humboldt ne yapmıştı o zamanlar, bu modelde neyi ortaya koymuştu? Bu modelde zamanın paradigmasının ihtiyaç duyduğu bağımsız düşünebilen yurttaşlar

yetiştirmek esas amaç idi çünkü insanlar “kilisenin”, dogmatik düşüncenin etkisinde teba olarak var olabiliyorlardı. Oğuz Nuri Babüroğlu’nun editörlüğünü yaptığı zihin açıcı “Eğitimin Geleceği, Üniversitelerin ve Eğitimin Değişen Paradigması” kitabında da yazıldığı üzere; von Humboldt’a göre ilköğretim çocuğa düşünmeyi, düşüncelerini ifade etmeyi ve okuma yazmayı öğretmeli ve çocuğu şeyleri tarif etme yolunda karşılaşılan güçlükleri aşabilecek hale getirmeliydi. Ortaöğretim ise eksikliği halinde bilimsel becerilerin mümkün olmayacağı dil bilgisi, tarih ve matematik konularındaki bilgileri eşit ağırlıklı olarak öğrencilerin düşünme yeteneğini geliştirecek biçimde verilmesiyle ilgiliydi. Ancak burada von Humboldt için iki temel kaygı söz konusuydu; birincisi, öğrenme eğiliminin kendisiyle ilgili, ikincisi öğrenmeyi öğrenme ile ilgiliydi. Öğrenci ortaöğretimden ancak kendi kendine öğrenebilecek duruma gelmesini sağlayacak bilgiyi başkalarından edindikten sonra mezun olabilmeliydi. Eğitim bu kaygılar etrafında dönmeliydi ki ilköğretimde varlığı şart olan öğretmenin rolü ortaöğretimde vazgeçilebilir hale gelsin. Böylece sıra üniversiteye geldiğinde artık öğrenci pasif bir öğrenen değil araştıran dönüştürülecek, öğretmenlerin işi onu araştırmalarında yönlendirmek ile sınırlı kalacak. Aslında benden önceki sayın konuşmacı Nuran Çakmakçı’nın övgü ile bir fütürist olarak bahsettiği Prof. Dr. Michio Kaku bugün işaret ettiği bazı hususları von Humboldt 19’uncu yüzyılda söylemiş. Aslında von Humboldt 1810 yılında kurulmasını üstlendiği Berlin Üniversitesi’ni 3 temel ilke üzerine kurmuş, konuşurken oluşabilecek anlam kaymaları tehlikesinden sakınmak ve meramımı doğru aktarabilmek için biraz önce bahsettiğim yararlandığım referans kitaptan aldığım notlardan okuyacak olursam; Birinci temel ilke, üniversitede araştırma ve eğitimin birlikte ve ayrılmaz bir bütünlük içinde yürütülmesiydi. Üniversite, yeni bilgi üretmek için araştırma yapacak ve bilgiyi öğrencilere araştırma sonuçlarına dayanarak aktaracaktı. von Humboldt’a göre araştırma, üniversiteyi diğer eğitim kurumlarından ayıran ana unsur olmalıydı. von Humboldt’un Berlin Üniversitesinde kristalize olan yüksek öğretimle ilgili düşüncelerinin dayandığı ikinci temel ilkeye göre sosyal bilimlerle doğa bilimleri birlikte üniversitedeki öğrenimin çekirdeğini oluşturmalıydı. Her öğrenci önce bu alanlarda genel bir temel eğitimden geçirilmeli, kendi alanında uzmanlaşma ancak bu temel eğitimden sonra başlamalıydı. Böylece bu üniversitenin her mezunu, ortak bir temel kültüre sahip olacaktı. Von Humboldt’un üçüncü temel ilkesi, öğrenme ve öğretme özgürlüğü sözleriyle sloganlaşan akademik özgürlük idi. von Humboldt’a göre Berlin Üniversitesi’ndeki profesörler ve öğrenciler, dini ya da siyasi herhangi bir otorite tarafından yönlendirilmeden, etki altında kalmadan özgürce araştırma ve eğitim yapabilmeliydi.

Yine literatür baktığımızda bu modern üniversiteye günümüzde, artık yeni bir paradigma değişiminin şafağında, getirilen bence en çarpıcı eleştiri taylorist bir örgütlenme yapısına sahip olmasıdır. Denilen, günümüz üniversitelerinin bu örgüt yapısına sahip olduklarından, yani Taylorist bir örgütlenmeye sahip olduklarından, günümüz paradigmasının gereksinim duyduğu bireyleri ve bilgiyi üretememeleri yönündedir.

Modern üniversitede aslında olan biten her bir bilim dalı bir diğerinin sınırına dayanacak şekilde üniversitenin bölümlenmesi ve bu bölümlerin hepsi merkezi bir yapı tarafından bir araya getirildiğinde kusursuz biçimde tüm evrensel bilginin elde edilmiş olunacağı savıdır. Bu tür örgütlenen üniversitede, her bilim dalı bir diğerinin sınırına dayanacak şekilde üniversitenin bölümlenmesi ve bu bölümlerin hepsi merkezi bir yapı tarafından bir araya getirildiğinde kusursuz bir şekilde tüm evrensel bilginin oluşacağı savunulur ki büyük şirketler (IBM, TOYATO gibi) bu tür bir yaklaşımı

20'inci yüzyılın ikinci yarısında terketmişlerdir. Taylorist örgüt yapısının gereği olarak günümüz üniversitelerinin, araştırma konusu seçimleri ve öğrenim süreci tanımları kendinden menkul olması dolayısıyla son tahlilde ortaya çıkan ürünlerin yani bilgi veya bireylerin çok nadir durumlar hariç potansiyel kullanıcılarının işine yaramaması sonucunu doğurmaktadır. Bunun sonucunda ise bilginin üniversite dışında yeniden üretilmesi ve bireyin yeniden eğitilerek oryante edilmesi gibi maliyetli tekrarlara neden olur. Buna karşın önerilen Post Fordist örgütlenmedir, tabii ki bu benim önerim veya savunduğum bir durum değil başımıza gelen bir durumdur ve de gözlem ve okumalarımın sonucu olarak, Post Fordist yapılanmanın toplumları atomize ettiği, aşırı tüketim toplumu haline getirdiği gibi bir görüşe sahip olduğumu belirtmeliyim. Üniversite söz konusu olduğundan dolayı Akademik Post Fordizim diyebileceğimiz bu örgüt yapısında üniversite esnek üretim modeliyle çalışır, disiplinler arası çalışma istisna değil ana eksendedir, bilim dalları, bölümler yoktur ve de üniversite her bir bileşeni atomize olmuş haldedir. Bu şekilde verimli, düşük maliyeli, gerçek sorunlara çözüm üreten, ani talep değişimlerine adapte olabilen bir üniversite modeli ortaya çıkar. Bu modelde kutsal motto “pratiğin önceliği”dir. Bunun toplumlara olan başka başka maliyetlerinin ise altı ayrıca çizilmelidir.

Burada sözü edilen Akademik Post Fordizim gelişmiş ülkelerin sahip oldukları üretim ilişkilerinin gerektirdiği bir model olarak durmakta. Bu ülkelerin üretim ilişkilerindeki bilgi teknolojilerinin olağan üstü ağırlığı, gelişmemiş ülkelerle aralarındaki uçurumu nerdeyse asimptotik hale getirmektedir, ki bu beraberinde küresel ve yerel gelir dağılımındaki bozuklukların, işsizliğin yanı sıra küresel ısınmanın insan yaşamını doğal ve fiziksel çevre, tarım ve gıda, temiz su ve sağlık, kent yaşamı, kalkınma ve ekonomi, teknoloji olmak üzere pek çok boyutta olumsuz etkilemesi sonucunda, artık gündelik sıkıntılar halini alan şiddet olaylarından ve toplumsal kargaşalardan, kitlesel göçler gibi kaos sarmalından gelişmiş olsun veya olmasın ülkelerin kurtulması mümkün olmayacak gibi gözükmemekte olduğunun da ayrıca altı çizilmelidir. Bizim gibi gelişmekte olan ülkeler ise neredeyse her zaman ki gibi paradigma değişimin farkına varmamak ya da paradigma değişiminin eski paradigmanın modifikasyonu anlamına gelmediğini bilmemenin getirdiği yanlış karar alma ve süreç mekanizmaları nedeniyle eşyanın tabiatı gereği olarak artan kaotik yapıları ile tarih sahnesindeki yerlerini almışlardır. Örnek vermek gerekirse, Akademik Taylorist bir örgüt yapısına sahip Türk üniversitelerine esnek üretim modelinin bir enstrümanı olan toplam kalite yaklaşımını kullanan akreditasyon kurumları tarafından akreditasyon verilmekte. Bu durum bize değişen paradigmanın ve kullanılan enstrümanın ne olduğu hakkında farkındalığın olmadığı gösterilmekte. Tabiri caiz ise, biz elimizdeki çekiçe bijon anahtarı muamelesi yapıp aslında olmayan bir somunu sıkmaya çalışıyoruz. Örgüt ve enstrüman uyumsuz. Bu durum bize, değişen paradigmanın ve kullanılan enstrümanın ne olduğu hakkında farkındalığın olmadığını düşündürüyor. Aksi halde neden 21. Yüzyılın paradigmasının enstrümanı ile 20 Yüzyılın paradigmasının eğitim modeline sahip üniversiteler akredite edilmeye çalışılsın ki. Yani kaos bu olsa gerek. Bu kaos durumu var olduğu sürece, hadi güncel söylemden hareket ederek konuşmak gerekirse bizim orta gelir tuzağından kurtulmamız mümkün değil.

Farkına varmamız gereken, başımıza gelen bu paradigma kayması, mekanı zaman aracılığıyla yok eder. Zamanın ve mekanın sıkışması muğlak bir dünyayı üretir. Alain Minc'e atıfla, hiçbir riskin olmadığı ama bir tehdidin bulunduğu bir dünyadan tehdidin olmadığı ama sayısız riskin bulun-

duğu bir dünyaya geçtiğimizi işaret eder. Sayısız riskler içeren bir dünya ise muğlaklık demektir. Yukarıda verdiğim Türk üniversiteleri ile ilgili örnekteki farkına varmanın sonucu olarak, Türk üniversiteleri bu muğlak dünyaya ile başa çıkabilecek bireyi yani İnsan Kaynağı 2.0 ile tanımlanan bireyi üretemeyecektir. Yine bu farkında olmamak bireylerin, makinelerin, süreçlerin, sistemlerin ve sistemlerin sistemlerinin birbiriyle iletişim kurduğu, etkileştiği Endüstri 4.0 ile tanımlanan sürece bilgi ve birey üretemeyecektir. Bu durumda gelişmiş ülkeleri yakalama şansımız ne olabilir ki. Büyük bir olasılıkla dünya ekonomisindeki sıralamamız 16. ile 21. sıralama arasında gidip gelecek, teknoloji endeksinde 50. ile 60. sıralamalar arasında yer alacağız ve birçok diğer göstergelerde de hep orta altı sıralarda olmamız kronikleşecek.

Nasıl yapmalı da bu kader gibi görüne durumdan kurtulmalı sorusuna, öncelikle paradigma değişiminin ne olduğunun farkına varmak ve bu değişikliğin gerekleri, sıkıntıları için öncelikle akla ait kaynakları verimli kullanmak diye cevap vermek herhalde anlamlı olur. Bu konuşmam yıllardır yaptığım sayısız okumaya dayanmakta. Bir konuşma olduğu için tek tek referans edemeyeceğim bu fikir zenginliğini üretenlere teşekkür etmeyi de ayrıca borç bilirim. Sunmaya çalıştım.

Prof. Dr. A. Metin GER:

Bir kritik değerlendirme yaptı. Ben maalesef sizlerden biri olmadığı için, yani panelistlerden birisi olmadığım için bu tür konulara değinememiştim, o yüzden 'oh' dedim içimden çünkü ben de ona yakın düşünüyorum. Bir eklemek istediğim nokta, Humbolt Modeli'ni kurduğu sırada bilim teknoloji sarmalında bilimin ve teknolojinin konumları çok farklıydı. Bilim daha özgürdü ve teknolojiden daha bağımsız hareket edebiliyordu. Halbuki Humbolt'tan bu yana bilim şu anda teknolojiyi ötelere hale geldi, aralarında organik bir bağ var artık ve bu nedenle bilim özgür değil. Bilim özgürlüğünü kaybetti. Belki en büyük paradigma değişikliği budur. Üniversiteler ki bilim yuvaları o yüzden ne yapacaklarını bilemez haldeler, diye düşünüyorum.

Ben panelistlerime özellikle bu zaman yönetimime ayak uydurdıkları için özellikle teşekkür ediyorum. Eğer katılırsanız bu sabırlı dinleyiciye hep beraber teşekkür edelim, alkışlayalım onları.

Bu doküman, "Uluslararası Yükseköğretimde Yeni Eğilimler: Değişime Ayak Uydurmak Kongresi"nin ilk gün konuşmalarının deşifresine dayalı olarak Yrd. Doç. Dr. Aysin Kaplan Sayı (İAÜ Çocuk Üniversitesi Müdürü) tarafından hazırlanmış; deşifre İstanbul Aydın Üniversitesi Akademik Çalışmalar Koordinatörlük Birimi Mehmet Mert Doğan tarafından düzeltmeleri ise Çocuk Üniversitesi Müd. Yrd. Doç. Dr. Aysin Kaplan Sayı, İAÜ Çocuk Üniversitesi Uzmanı Zuhale Topçu ve Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Asistanı Zeynep Gonca Akdemir tarafından yapılmıştır. Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi; Türkiye'de Yükseköğretimin gelişmesine katkıda bulunmayı hedefleyen; bu sebeple akademik çalışmalar yürüten bir birim olarak; Yükseköğretim çalışmaları konusunda tarafları bir araya getiren İstanbul Aydın Üniversitesi Mtevelli Heyet Başkanlığına, Rektörlüğüne ve kongre boyunca desteğini esirgemeyen Eğitim Fakültesi Dekanlığına teşekkür eder.

Notlar

A series of horizontal dotted lines for writing notes.